

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Quæstio II. De Necessitate Gratiæ Actualis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

gratia actualis adjuvans; quia etiam est concursus DEI, supernaturalis, & multò magis ex gratia DEI, quàm ex operatione hominis: & de hoc actu etiam verum est illud Apostoli: *1. Cor. 4. v. 7. Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Et quidem actus liber, ac salutaris est gratia adjuvans illa, quam *n. 14.* ex S. Augustino, diximus vocari *auxilium quo*, & conjungitur cum consensu per identitatem.

Ubi addendum, quòd gratia omnis, sive sit illuminatio, sive habitus, aut augmentum habituum, sive concursus DEI supernus, sive ipsa visio beatifica &c. uno verbo, omnis gratia illa, quam per præcedentes bonos actus mere-mur, etiam sit, & dicatur gratia: communiter autem dicitur *gratia pro gratia*: per quam intelligitur illa, quæ ratione prioris gratiæ est debita. Sic S. Augustinus *l. de gratia, & libero arbitrio c. 8. Sine dubio & vita eterna, quæ bonæ vitæ redditur, DEI gratia est; & ipsa enim gratis datur; quia gratis data est illa, cui datur. Sed illa, cui datur, tantummodo gratia est: hæc autem, quæ illi datur, quoniam præmium ejus est, gratia est pro gratia.* Et hic loquendi modus desumptus est ex *Joann. 1. v. 16. De plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.* Hinc Trident. *sess. 6. c. 16.* docet, etiam beatitudinem nostram esse mercedem bonorum operum, & simul gratiam, filiis DEI per Christum promissam. Item S. Thomas *lect. 2. in illud Pauli 1. ad Timoth. 4. v. 8. Reposita est mihi corona justitiæ: quærit, quomodo sit corona justitiæ, cum sit gratia? & respondet, esse justitiam, quantum ad actum procedentem à voluntate, & esse gratiam, quantum ad radicem merendi.*

QUESTIO II.

De Necessitate Gratiæ Actualis.

ARTICULUS I.

An Gratia sit necessaria ad actus supernaturales, tum intellectus, tum voluntatis.

38. **C**eleberrima hæc quæstio fuit, maximè tempore S. Augustini, inter Catholicos, & Pelagianos, ac Semipelagianos. Negavit initio Pelagius, gratiam supernaturalem necessariam esse ad opera bona, ac ad salutem conducentia. Dein, accusatus de hoc errore, admisit, necessariam esse gratiam: per hanc tamen intellexit libertatem, à DEO homini gratuito donatam. Postea admisit præter libertatem etiam gratiam, quæ staret in lege, atque doctrina, & exemplis Christi. Quibuscumque autem dein usus sit verbis æquivocis, aliam gratiam internam non admisit, ut patet ex S. Augustino citato à nobis *num. 422. de DEO.* Videri etiam hac de re potest Theodorus Eleutherius in *appendice Historiæ de auxiliis.*

Fundamentum autem hujus hæresis erat, quòd putaret Pelagius, admissa necessitate gra-

tia everti libertatem; cum judicaret, eum liberum esse non posse, qui indigeret auxilio alieno; sic enim Critobulum, seu Pelagianum,loquentem inducit S. Hieronymus. *libro 1. dialog. adversus Pelagianos cap. 1. Si enim absque DEO, & nisi per singula ille me juverit, nihil possum agere, nec pro bonis me justè operibus coronabit, nec affliget pro malis: sed in utroque suum, vel recipiet, vel damnabit auxilium.* & cap. 2. *Mibi autem nullus auferre poterit liberi arbitrii potestatem, ne, si in operibus meis DEUS adjutor extiterit, non mihi debeatur merces, sed ei, qui in me operatus est.* Quem errorem refellit Concilium Senonense decreto *15. de libero arbitrio*, sic docens: *Neque tamen tanta gratiæ necessitas libero præjudicat arbitrio; cum illa semper sit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo DEUS non stet ad osium, & pulset: cui, si quis aperuerit januam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo: nec denique tale sit hujusmodi trabentis DEI auxilium, cui resisti non possit.*

39. Jam Semipelagiani, sive Massilienses, in pluribus quidem à Pelagio recedebant, sed tamen non omnino, & quòd spectat ad præsentem quæstionem, non quidem admittebant, totum justificationis negotium esse in libertate naturali hominis positum; sed tamen initium fidei & primam vocationem; aiebant enim: sicut ægrotus potest quidem ex suis viribus vocare medicum, non tamen potest se sanare, ita natura nostra ægrotat, ex se potest vocare, seu implorare DEUM, ut ipsam sanet, sed non potest, sanam se reddere. Putant (ait S. Augustinus *l. de prædestinatione sanctorum c. 2.*) *ex nobis esse fidei cœtum, & ex DEO esse fidei supplementum.* Ex quo infert rectè S. Doctor, eos velle, quòd gratia prima secundum merita detur, & jam non sit gratia, sed merces.

Non autem admiserunt gratiæ interioris necessitatem, etiam ad initium fidei; damnat enim Innocentius X. hanc propositionem 4. Jansenii: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant heretici quòd vellent, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare: de qua vide dicta in tractatu de DEO n. 420.* Fundamentum hujus erroris erat idem cum fundamento Pelagii; quia putabant, aliàs everti libertatem, ut refert S. Augustinus *epistola 105. sub initium.* eo quòd gratia non esset in manu nostra. Alii putant, eos etiam existimasse, voluntatem non posse resistere gratiæ efficaci: aliis videtur hoc non convenire cum reliqua eorum doctrina. Sed, ut rectè advertit Arriaga *disp. 35. de gratia sessiones n. 29.* non est quærenda in hæreticis consequentia doctrinæ, aut reflexio, seu attentio talis ad omnia sua dicta, ut non possint ex suis assertis impugnari; unde, quamvis non semper fuerint uniformes, non sequitur, eos aliquid non dixisse; cum hæreticorum sit propria inconstantia, & diffinitas doctrinæ.

40. Dico. Ad omnem actum supernaturalem, & ad salutem æternam conducentem, sive intellectus, sive voluntatis, etiam ad initium fidei, & piam voluntatem credendi, necessarium simpliciter est auxilium gratiæ supernaturalis. ita Catholici omnes. Probat *1. Hæc veri-*

veritas definita est à pluribus Conciliis, Palæstino in Asia, Milevitano in Africa, Arausicano in Gallia, Tridentino in Germania, & alibi. Sic Arausicanum canone vel capitulo 5. dicit anathema ei, qui asserit, sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsum credulitatis affectum non per gratia donum nobis inesse: & adducit in hunc finem plures textus Sacre Scripturæ. Ad Philippenses 1. v. 6. Qui cepit in vobis opus bonum, perficiet. & v. 29. Vobis donatum est pro Christo, non solum, ut in eum credatis, sed etiam, ut pro illo patiamini. Ad Ephes. 2. v. 8. Gratia enim estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis; DEI enim donum est. 1. Cor. 4. v. 7. Quid autem habes, quod non acceperis. & c. 15. v. 10. Gratia autem DEI sum id, quod sum.

Idem Concilium can. 7. subdit. Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, sive salvari, id est, Evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati, heretico fallitur spiritu. Unde habemus etiam, textus citatos Scripturæ ita intelligi oportere, ut fides quoque, sive initialis, sive aucta, sit donum, seu gratia à DEO accepta, sicut & omnia bona.

Tridentinum autem sessione 6. de justificatione cap. 5. ait, justificationis exordium in adultis, à DEI per Christum Jesum præveniente gratia, jamendum esse, hoc est, ab ejus vocatione. Deinde ita definit can. 1. Si quis dixerit, hominem suis operibus, quæ vel per humanæ naturæ, vel per legis doctrinam fiant, absque Divina per Jesum Christum gratia, posse justificari coram DEO, anathema sit. & canon. 2. Si quis dixerit, ad hoc solum Divinam gratiam per Christum Jesum dari, ut facilius bono jussu vivere, ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed egrè tamen, & difficulter possit, anathema sit. & canon. 3. Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. Ex quibus, & aliis plurimis, quæ possent afferri, & videri queunt apud Rhodens. disp. 2. de gratia q. 1. sect. 1. & 2. doctrina nostra clarè patet.

41. Accedunt plures alii textus Sacre Scripturæ, qui, accedente præsertim explicatione Conciliorum, in hanc nostram sententiam sunt invicti roboris. Sic præter jam supra citatos, Joan. 6. v. 44. dicit Christus: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Ubi Arausicanum II. canon. 8. ponderat particulam Nemo, quæ ait probari, quod nullus à necessitate gratiæ excipiat: quem textum S. Augustinus libro 1. contra duas epistolas Pelagianorum. c. 3. adducit, & ponderat particulas: venire ad me: quibus primum pietatis opus, seu initium ait significari, eoquod ea Dominus propter credentes, & non credentes dixerit: adeoque etiam isti ad habendam fidem opus habeant gratiæ. Sed & illud traxerit significat, primum motum bonum esse à DEO. Alter locus est iterum Joan. 15. v. 5. Sine me nihil potestis facere: ex quo arguit Concilium Milevitanum can. 5. & Augustinus, tr. 81. in Joan. nihil prorsus boni nos

posse facere sine gratia Christi. Et ne quis dicat, justos saltem posse aliquid boni facere, refellitur hoc iterum ex Joan. 15. v. 4. ubi Christus justos comparat palmitibus, & se viti: atque. Sicut palme non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis: in quo textu (ut ait S. Augustinus hoc eodem tractatu) continetur magna gratiæ commendatio.

42. Consentiant SS. Patres, Prosper, Fulgentius; & maxime S. Augustinus plurimis non tantum locis, sed libris, quos contra hostes gratiæ scripsit, in quibus plura adhuc Scripturarum testimonia ponderat, atque ex iis infert, voluntatem, ex viribus naturæ, neque posse remotam aliquam dispositionem positivam ad actum bonum, vel justificationem ponere sine gratia præveniente. Et primò ponderat illud psal. 76. v. 11. Dixi: nunc cæpi; hæc mutatio dextera excelsi: ubi observat, mutationem hanc, seu initium conversionis, esse non opus liberi arbitrii, sed dextera excelsi. Rursus psal. 55. v. 8. Pro nihilo salvos facies illos: in quem locum S. Augustinus. l. de patientia. c. 20. ait: Si autem vera sit gratia, id est gratuita, nihil invenit in homine, cui merito debeatur: quod bene intelligitur & in eo, quod dictum est: Pro nihilo salvos facies eos: profecto ipsa dat merita, non meritis datur. Prævenit ergo etiam fidem, ex qua omnia bona opera incipiunt.

Idem S. Augustinus l. 2. contra duas epistolas Pelagianorum c. 8. sic scribit: Si enim sine DEI gratia per nos incipit cupiditas boni, ipsum ceptum erit meritum, cui tanquam ex debito gratia veniat adiutorium, ac sic gratia DEI non gratis donabitur, sed secundum meritum nostrum dabitur: quo dicto alludit ad illud Apostoli ad Rom. 11. v. 6. Si autem gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia. Ex quibus omnibus habetur, voluntatem creatam, ex viribus naturæ, neque posse remotam aliquam dispositionem positivam ad actum supernum, vel justificationem, ponere sine gratia præveniente; quia aliàs homo non omnino nihil posset ex se in ordine ad actus supernos: & hæc ipsa positiva dispositio jam aliquo modo exigeret concursum ad actum salutarem, atque hunc saltem pro libitu voluntatis cooperari volentis, post se traheret.

43. Probatur 2. conclusio ratione. Actiones creaturarum sunt essentialiter actiones servorum: & actiones servorum non possunt habere proportionem, & exigentiam ad hæreditatem filiorum; cum hanc non possint servi quæ tales exigere, sed debeant eam gratuito accipere: ergo actiones creaturarum non possunt habere exigentiam, seu proportionem ad vitam æternam, quæ est hæreditas filiorum DEI: ergo non possunt esse supernaturaliter meritoria, seu salutares, aut conducentes ad vitam æternam. Confirm. 1. Actus salutares, seu meritorii, sive de condigno, sive de congruo, vitæ æternæ, sunt supernaturales, & quidem Theologicè tales: ergo sunt supra exigentiam totius naturæ creaturæ, adeoque supra exigentiam potentiarum, & mediorum naturalium: ergo ad eos actus est necessarium auxilium supernaturale gratiæ.

Hæc ratio etiam probat, quod actus purè

N

na-

naturales neque possint esse dispositio tantum remota, positivè conducens ad actum salutarem, vel etiam ad gratiam; quia inter dispositionem positivam, & formam debet dari proportio: atqui inter opus naturale, & gratiam, vel etiam actum supernaturalem, nulla est proportio; cum illud sit in ordine longè inferiori: ergo. Eadem hæc ratio probat, Adamum quoque in statu iustitiæ originalis, & Angelos, opus habuisse gratiæ; quia & ipsorum vires, purè naturales, non poterant sufficere ad actus supernaturales. Et hinc S. Fulgentius l. 2. ad Thrasimundum c. 2. *vel sub initium*, ait de gratia: *Non alia stantem Angelum à ruina potuit custodire, nisi illa, quæ lapsum hominem post ruinam potuit reparare: una est in utroque gratia operata: in hoc, ut surgeret, in illo, ne caderet.* & S. Augustinus l. de corrept. & grat. cap. 11. ait de Adamo: *Sanè habuit gratiam primus homo, in qua, si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset.* vide Rhodes disp. 2. de gratia, quest. 1. sec. 2.

44. Confirmatur 2. & simul explicatur ulterius hæc ratio. Voluntas non potest se exercere circa objectum, nisi hoc ei repræsentetur; nihil enim volitum, quin præcognitum: at non sufficit qualiscunque repræsentatio, sed debet esse proportionata; nam ad actum voluntatis, e.g. amorem spirituales, non sufficit cognitio materialis, sed debet esse cognitio spiritualis: ergo etiam, ut voluntas se exerceat per actum supernaturalem, debet præcedere cognitio supernaturalis, seu illuminatio gratiæ. Confirm. 2. à pari. Principium tantum materiale non potest sufficere ad actum spirituales efficiendum, sed debet adesse aliquod principium spirituale: ergo etiam principium naturale non sufficit ad eliciendum actum supernaturalem, sed debet adesse etiam aliquod principium supernaturale.

Confirm. 4. Debilis, & infirmus non potest incedere, nisi ab aliquo juvetur: atqui liberum arbitrium nostrum post peccatum est debilitatum, & infirmum: ergo. Sicut autem debet infirmus juvari, tum excitando, & suadendo, tum etiam manu ei, & opem physicam porrigendo, ita etiam debet juvari nostrum arbitrium, tum gratiæ illuminationis, & inspirationis, seu gratia excitante, & suadente, tum physico auxilio, sive habitu, sive omnipotentiae extrinsecè applicatæ. Et hæc rationes omnes valde bonæ sunt, attamen ratio ab autoritate Conciliorum, & Patrum est primaria, & se sola esset sufficientissima.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

45. **O**B. 1. Scriptura dicit, quod voluntas auxilium DEI præveniat: ergo voluntas sola potest aliquid agere, quod mereatur gratiam, vel saltem ad eam disponat. prob. ant. Sic psal. 22. v. 6. dicitur: *Misericordia tua subsequetur me.* Psal. 87. v. 14. *Adanè oratio mea præveniet te.* Psal. 118. v.

147. *Præveni in maturitate, & clamavi.* Proverb. 16. v. 1. *Homini est animam præparare &c.* ergo. Resp. neg. ant. ad prob. repono, non minus dicit Psal. 58. v. 11. *DEUS meus, misericordia ejus præveniet me:* ergo DEUS prævenit, & sequitur: hoc est, dat gratiam prævenientem, & subsequentem, quas explicavimus n. 13.

In secundo textu illud *manè oratio* significat, Christum (de quo est ille psalmus) prævenisse tempus passionis, ut peteret, calicem à se transire, neque tamen exauditum esse, ut indicatur vers. seq. seu 15. *Ut quid Domine repellis orationem meam?* vel, si de quovis homine velis explicari illud verbum, plus non significat, quam quod citò ad orandum DEUM surrecturus sit, cum adhuc esset tempus dormiendi. Idem significat sequens textus ex Psal. 118. *Textus ex Prov. 16.* significat, quod homo præparet animam, sed non sine gratia DEI: & centies inclamat S. Augustinus: *Preparatur voluntas à Domino:* citque præsertim pulcherrimus textus l. 1. retract. c. 23. ubi ait: *Utrumque ergo nostrum est* (scilicet credere, & bene operari) *propter arbitrium voluntatis: & utrumque tamen datum est per spiritum fidei, & charitatis: utrumque ipsius est; quia ipse preparat voluntatem: & utrumque nostrum; quia non sit, nisi volentibus nobis.*

46. Ob. 2. S. Augustinus docet variis locis, quod saltem in statu naturæ integræ non fuisset necessaria gratia: atqui hoc est contra dicta n. 43. ergo. ant. probatur. Sic de corrept. & gratia c. 12. *Ut ergo non acciperet hoc donum DEI, id est, in bono perseverantiam, primus homo, sed perseverare, vel non perseverare, in ejus relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentialiter resistebat, ut dignè tantæ bonitati, & bene vivendi facilitati perseverandi committeretur arbitrium.* & serm. 2. de verbis Apostoli. *Verum est, magnas arbitrii liberi vires homo, cum conderetur, accepit, sed peccando amittit.*

Resp. neg. ant. ad prob. neg. consi. S. Augustinus nunquam somniavit, quod per vires naturæ solius Adam in statu innocentiae potuerit salutariter agere, & in bono supernaturali perseverare; nam de corrept. & gratia c. 17. sic scribit: *Istam gratiam non habuit homo primus, qua nunquam vellet esse malus; sed sanè habuit, in qua, si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium deservire posset.* Nec ipsum ergo DEUS esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio; quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est, nisi adjuvetur ab omnipotentis bono. Imò adversarii, qui hæc obijciunt, alibi millies clamant, Adamum habuisse adjutorium sine quo non, prædestinatos autem modò in statu naturæ lapsæ habere adjutorium quo.

47. Unde quando S. Augustinus videtur dicere, quod Adam per liberum arbitrium potuisset perseverare, loquitur de arbitrio sano, integro, & non tantum naturaliter, sed etiam supernaturaliter completo, quale homo primus accepit in prima sua creatione, scilicet etiam gratia supernaturali instructum. Sic se explicat S. Doctor de natura & gratia c. 42. *Quis enim ne-*
scit,

fit, eum sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad iustè vivendum potestate libera constitutum: sed nunc de illo agitur, quem semivivum latrones reliquerunt, qui gravibus sauciis, confusisque vulneribus, non ita potest ad iustitiae culmen ascendere. Ecce per hominem sanum intelligit, non qualicumque libero arbitrio instructum, sed tali, quod libera potestate ad iustè vivendum sit præditum, quam potestatem ex textu superiore dat gratia.

Eandem explicationem repono ad alterum textum; nam homo has vires peccando amisit; non autem naturale arbitrium liberum, quamvis hoc fuerit sauciatur. Hunc ipsum textum secundum aliqui exponunt, quasi S. Augustinus voluisset dicere, liberum arbitrium omnino amissum fuisse: sed falluntur, & fallunt; nam tantum S. Doctor dicit, perditam esse libertatem à servitute concupiscentiæ, quæ libertas magnas præbeat vires: non verò perditam esse omnimodam libertatem.

48. Ob. 3. Saltem iustus, habens gratiam habitalem, non opus habet gratia actuali excitante: ergo adhuc nostra conclusio non subsistit. prob. ant. iustus habet habitus supernaturales infusos, qui possunt illum excitare: ergo non indiget alia gratia excitante. Confirm. Posito lumine gloriæ Beatus non eget aliâ gratiâ ad eliciendam visionem, vel amorem beatificum: ergo neque, posito habitu fidei, indiget gratia excitante ad actum fidei. Resp. neg. ant. ad prob. neg. supposit. ant. Habitus, licet operentur in genere physico, & adjuvent voluntatem, nunquam tamen excitant; nam excitatio est pia cogitatio, quæ non potest procedere ab habitu ante omnem excitationem.

Quin ipsi habitus debent excitari ad operandum; nec enim se solis facere possunt, ut homo vigilet, & vitaliter attendat; aliàs semel iustificatus non egeret gratia ulla actuali, donec perderet habitus cum gratia sanctificante per peccatum; sed hoc dici non potest, ut probavimus n. 47. ex similitudine palmitis, & vitis, à Christo adducta. Ad confirm. neg. conf. Lumen gloriæ necessitat ad visionem, & amorem; unde non est opus alia gratia excitante ad visionem, sicut necessaria est ad actum liberum. Sic etiam ad ipsam gratiam excitantem, quæ est actus necessarius indeliberatus, non est necessaria alia gratia præcedens; aliàs iretur in infinitum. At verò ante actum deliberatum opus est alia gratia illuminante, ut res prius cognoscatur, & dein deliberetur; aliàs non posset voluntas eam deliberatè amplecti.

49. Dices 1. Actus fidei est actus intellectus: ergo est necessarius: ergo ad hunc non est opus gratia excitante, sed tantum habitu fidei. Confirmatur. Facta sufficienti propositione mysterii revelati sequitur necessario assensus fidei: ergo non requiritur ad eum alia gratia, quam revelatio, & propositio motivi: prob. ant. implicat, ut intellectus clarè cognoscat, DEUM summe veracem aliquid loqui, & non simul cognoscat, id esse verum: sed veritati clarè cognitæ intellectus necessario assentitur: ergo. Resp. disting. 1. conf. actus fidei est necessarius, positus omnibus ad eum prærequisitis. conc. conf. non positus omnibus illis. neg. 1. & etiam 2. consequ.

quia inter prærequisita est etiam gratia excitans, ut clarè docet Tridentinum sess. 6. can. 3. Adde, quod actus fidei, ut sit meritorius, debeat esse liber, non quidem intrinsecè, cum sit actus potentie necessariæ, scilicet intellectus: attamen extrinsecè, in imperio voluntatis, seu in pia affectione, quæ imperat actum fidei; unde hæc quoque prærequisitur, & ipsa etiam est aliqua gratia, qualis est omnis actus supernaturalis ex n. 37.

Ad confirm. Resp. 1. neg. ant. ad prob. neg. suppositum antecedentis, nempe quod semper clarè proponatur, DEUM esse locutum; nam revelatio rarè est omnino clarè, seu evidenter proposita: sed adhuc datur aliqua obscuritas de eius existentia, quamvis clarè, seu evidenter sit proposita ejus credibilitas, de quibus agitur in tractatu de virtut. Theolog. seu de fide. Resp. 2. disting. ant. sequitur necessario assensus aliquis præstius mysterio fidei. conc. ant. sequitur necessario assensus fidei verè talis. neg. ant. & conf. ad prob. supposito, quod detur evidentia in attestante, dist. min. intellectus tali veritati necessario assentitur per assensum qualemcumque. conc. min. per assensum fidei. neg. min. & conf. Ut sit verus assensus fidei, & meritorius, debet is, etiam datâ evidentia in attestante, tamen esse liber; hinc assensus, qui necessario sequitur ex tali veritate evidenter cognita, non est assensus fidei meritorius, sed alius qualiscunque. Potest tamen etiam tunc liberè elici verus, & meritorius actus fidei, qui imperetur à pia affectione, per quam homo paratus est assentiri, etiam si non adesset evidentia, modò adesset evidens credibilitas &c. ut adeò intellectus non moveatur ab evidentia, sed tantum à revelatione, hic & nunc quidem evidenti, movendus tamen etiam à non evidenti: in quo stat libertas actus, & captivitas intellectus. Sed talis actus non elicitur necessario, & hinc etiam in tali casu non elicitur necessario actus fidei: multoque minus elicitur sine prævia gratia. Plura de his in tractatu de fide, ubi de compossibilitate evidentie in attestante cum actu fidei.

50. Dices, Actus fidei non est supernaturalis: ergo non requiritur gratia ad eum eliciendum. prob. ant. actum fidei circa eundem Christum, e.g. passum, elicit hæreticus, & Catholicus: sed in hæretico actus hic non est supernaturalis: ergo nec in Catholico. Resp. neg. ant. quod omnes negant Theologi. ad prob. neg. ma. hæreticus enim non habet verum actum fidei; quia non assentitur propter solam revelationem DEI; aliàs assentiretur etiam aliis revelatis, quæ negat: sed assentitur propter alia motiva, quæ suadent ipsi, hoc, vel illud esse revelatum: actus autem fidei debet objectis assentiri propter solam revelationem DEI. Et, si hæreticus dicat, se credere propter solum verbum DEI, seu revelationem, falsum dicit; aliàs enim, ut dictum, etiam alia deberet credere.

51. Ob. 4. Si gratia esset necessaria ad actus meritorios, tunc in DEUM caderet vitium acceptionis personarum: hoc est falsum: ergo. prob. ma. DEUS daret uni ex speciali favore gratiam, & non alteri: ergo esset acceptor personarum. Confirm. Necessitas gratiæ evertit libe-

liberum arbitrium: ergo non debet admitti. Resp. neg. ma. ad prob. neg. conf. Acceptio personarum non datur, quando quis ex puro favore, sine ullo debito, vel jure alterius, potius dat uni, quam alteri (aliàs, quando quis ex liberalitate aliquid daret potius amico, quam ignoto, esset acceptor personarum) sed tunc datur id vitium, quando unus potius habet jus accipiendi, quam alter, vel saltem æquale jus, & distributio debet fieri ex iustitia legali, e. g. beneficium debet dari digniori, & aliquis illud confert minus digno; quia est amicus, vel commendatus ab amico (qui tituli nihil ad rem faciunt) tunc enim fit contra jus dignioris, & committitur hoc peccatum. At in primis DEUS nemini quidquam debet ex iustitia legali: dein dat omnibus gratias sufficientes, & quandoque illis majores, qui iis non utuntur. Ad confirm. neg. ant. vide Concilium Senonense citatum n. 38.

52. Ob. 5. Dicitur *Matth. 25. v. 15.* DEUS sub nomine Domini dedisse servis, uni quinque, alteri duo, tertio unum talentum, *unicuique secundum propriam virtutem*: ergo vires naturales possunt elicere actus meritorios gratiæ, & DEUS dat gratiam secundum merita naturalia. Confirm. Meritum de congruo, vel moralis dispositio, non tollit rationem gratuiti: ergo opera naturalia possunt esse merita de congruo respectu gratiæ ad alios actus &c. prob. ant. quamvis dominus det aliquod donum servo; quia hic eum orat, tamen dat gratuitò: ergo à pari DEUS etiam dat gratuitò, quod dat tantum de congruo merentibus, vel tantum se disponentibus. Resp. neg. conf. Vel enim per illa talenta tantum intelliguntur dona naturalia: vel, si intelliguntur dona supernaturalia, etiam per virtutem non intelligitur virtus naturalis, sed supernaturalis gratiæ: vel, si intelligitur virtus naturalis, & tamen dona supernaturalia, tunc illud secundum non significat vim moralem, aut meritoriam inesse illi virtuti, sed eam tantum fuisse purum terminum, quem DEUS sibi præfixit.

Sic e. g. DEUS divitem sapius movet ad actus eleemosynæ faciendos, quam pauperem: & tamen divitiæ non sunt causa meritoria motionis Divinæ: sed tantum sunt purus terminus, quatenus DEUS habentes majorem potestatem exercendæ virtutis, sapius ad eam exercendam movet. Et sic explicat hæc verba S. Prosper l. 2. de vocatione gentium c. 8. dicens: *Unicuique secundum propriam virtutem, id est, secundum propriam, & naturalem possibilitatem, non autem secundum proprium meritum.* Ad confirm. dist. ant. meritum de congruo, vel moralis dispositio non tollit omnem omnino rationem gratuiti. om. ant. non tollit eam, quam SS. Patres, & Concilia adstruunt in gratia respectu actuum naturalium. neg. ant. & conf. Ex SS. Patribus, & Conciliis habetur, actus naturales nullam omnino habere proportionem, aut rationem positivæ dispositionis ad gratiam: & vires naturales nullam habere proportionem ad actus supernaturales.

53. Ob. 6. Infirmus, licet non possit se sanare, potest tamen ex naturalibus viribus medicum vocare: ergo etiam natura lapsa potest saltem invocare DEUM. Confirm. 1. Natura

humana, licet non possit producere animam rationalem, potest tamen producere dispositionem, quæ exigat, animam rationalem insundit: ergo potest etiam producere dispositionem exigentem, produci gratiam, vel actum supernaturalem. Confirm. 2. Si hoc negatur, opera bona naturalia erunt otiosa, & inutilia: hoc dici non potest: ergo. Resp. neg. conf. cum enim sanitas, seu operatio medici, etiam sit naturalis, unque potest æger ponere aliquam dispositionem, vel exigentiam proportionatam actioni medici: at gratia est aliquid ordinis superioris, ad omnem actum naturalem; ut enim diximus num. 43. actiones hæc, cum sint essentialiter actiones servorum, non possunt habere proportionem, seu exigentiam ad hereditatem filiorum, sed hanc DEUS debet omnino gratuitò dare. Ad 1. confirmationem servit eadem responsio; nam etiam infusio animæ est naturalis, & juxta exigentiam, saltem indeterminatam materiæ. Ad 2. confirm. neg. ma. nam in primis opera naturaliter bona, sunt removens prohibens, ut vocant, peccati; quia sæpe actus naturalis, si fiat, impedit peccatum: dein, quamvis ea opera non mereantur præmia supernaturalia, possunt mereri præmia naturalia plurima.

54. Ob. 7. Potest quis sine gratia amare DEUM super omnia: sed amor DEI super omnia est actus conducens ad salutem: ergo potest quis sine gratia elicere actum conducentem ad salutem. Confirm. 1. Potest quis infidelis sine gratia baptizare infantem; quia res est facilis: sed baptizare, cum sit adimpletio præcepti supernaturalis, est actus supernaturalis: ergo. Confirm. 2. DEUS facienti, quod est in se, non denegat suam gratiam: sed potest aliquis per solas vires naturæ facere, quod est in se: ergo potest mereri gratiam. Resp. Plures admittunt ma. sed negant mi. cum amor ille purè naturalis non conducat positivè ad salutem. Sed de hoc infra. Interim, si majorem concedas, nega mi. si minorem velis concedere, nega majorem.

Ad 1. confirm. potest quis etiam validè baptizando infantem peccare, adeoque actus baptizandi non est necessariò supernaturalis; unde neg. mi. Neque, ut ait Tannerus tom. 2. disp. 6. de gratia. quest. 3. num. 149. talis actus est perfectè adimpletio præcepti supernaturalis, sed tantum secundum quid. Putat tamen idem auctor loc. cit. num. seq. etiam talem actionem præcedi à cogitatione congrua in infideli, quæ sit specialis gratia, non respectu infidelis, sed respectu infantis. Mihi sufficit prior responsio. Ad 2. confirm. neg. conseq. Syllogismus, ut patet consideranti, non est in forma; nam in conclusione inferitur meritum, de quo non fuit facta mentio in præmissis. Quidam tantum admittunt, quòd DEUS facienti, quod est in se ex viribus gratiæ, non neget gratiam ulteriorem: & hi negant minorem. Alii id principium intelligunt quidem de faciente, quod est in se, viribus naturæ, negant tamen, actus naturales esse meritorios: sed dicunt, esse tantum puros terminos, quibus positus DEUS ex pacto cum Christo gratiam conferat. Verum de hoc principio redibit paulò post sermo.

55. Quæres, an ista gratia, excitans ad actus salutes, sit actus intellectus tantum, seu illuminatio,

natio: an verò sit etiam actus aliquis indeliberatus voluntatis, seu inclinatio aliqua hujus potentiae ad objectum, excitans eandem ad deliberatam amplexionem ejusdem objecti. Resp. cum Suarez l. 3. de auxiliis c. 7. num. 5. & pluribus aliis, imò, ut Suarez loc. cit. ait, omnibus modernis scriptoribus, esse utrumque actum, nempe intellectus, & voluntatis; hoc enim videtur conformis menti SS. Patrum, & Conciliorum, quorum verba multò convenientius in hac sententia explicantur; nam, quando Patres, & Concilia, loquuntur de gratia in ordine ad fidem, vel conversionem, utrumque actum, tum intellectus, tum voluntatis solent adstruere. Sic Concilium Milevitanum cap. 4. ita habet: *Cum sit utrumque donum DEI, & scire, quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus*; & Tridentinum sess. 6. c. 5. gratiam vocat illuminationem, & inspirationem; & quidem requiri à Concilio actum intellectus nemo dubitat; cum nihil volitum, quin praecognitum, de quo plura num. 44.

Quòd verò etiam requiratur ab eodem Concilio actus voluntatis, probatur ex eo; quia Concilium dicit, *tangente DEO cor hominis*; nam nomine cordis intelligitur voluntas: per tangere autem intelligitur impulsus aliquis voluntatis. Verum quidem est, quòd illum tactum mox Concilium vocet illuminationem, adeoque videri possit, de actu intellectus loqui: at quia, (ut recte Suarez loc. cit. num. 7.) per actum intellectus non propriè tangitur cor, sed per aliquam inclinationem, vel impulsu, aut motum, vocatur hic impulsus tantum ideo illuminatio; quia ex illuminatione statim resultat.

§ 6. S. Augustinus verò sapientissime distinguit duas gratias, nempe unam ex parte intellectus, alteram ex parte voluntatis. Sic de gratia loquitur l. 2. de pecc. merit. & remiss. c. 17. *Ut autem innotescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, gratia DEI est*. (similia repetit eod. l. c. 179. & saepius alibi) ex quibus primum spectat ad intellectum, alterum ad voluntatem; nam nihil suave fit formaliter, nisi per aliquem suavem affectum voluntatis; licet enim cognitio possit esse causa suavitatis; quia potest, rem tanquam suavem repraesentare: non tamen potest esse ipsa suavitas, quæ formaliter est affectus dulcis. Ex his autem clare inferitur, quòd S. Augustinus, dum docet, naturam lapsam juvari gratia, semper velit eam juvari duplici; cum distinguat, *non latere, & delectare*. Accedit, quòd natura lapsa, tam in voluntate, quam in intellectu, vulnerata, in utraque potentia debeat sanari: & in intellectu quidem igitur inertia debet sanari per gratiam, quam S. Augustinus l. 2. de pecc. mer. & remiss. c. 19. vocat *certam scientiam*: in voluntate autem infirmitas, & concupiscentia, debet sanari per gratiam, quam eodem c. 19. S. Doctor vocat, *victtricem delectationem*.

§ 7. Accedit ratio tacta à Suarezio l. 3. de auxiliis c. 7. n. 8. Indeliberatus ille affectus, seu motus voluntatis, disponit, & paulatim trahit voluntatem ad perfectum consensum; nam prima gratia excitans intellectum, per cogitationem c. 8. ad objectum virtutis, non statim sufficienter repraesentat omnes rationes id amplectendi, & ideo necesse est, ut voluntas aliquo modo, antequam deliberato, afficiatur ad cogitationem

illam, vel objectum, ut sic intellectus ex imperio aliquo voluntatis magis cogitet: crescit sic attentione, vel cogitatione intellectus, crescit etiam indeliberatus affectus voluntatis, donec ista tandem eò perveniat, ut deliberatè, & efficaciter, velit objectum, atque id amplectatur.

Et hic est ordinarius modus operandi in natura lapsa: non verò, ut statim ex perfecta intellectu advertentia in motum plenè deliberatum voluntas erumpat, ut iterum ait Suarez loc. cit. num. 17. Non tamen per hoc velim negare, quòd asserunt magni viri cum Granado tr. 5. de grat. disp. 2. sec. 4. nempe absolute fieri posse, ut aliquando homo, cum speciali illuminatione, seu gratia ex parte intellectus, statim actum voluntatis deliberatum eliciat, ut etiam non negat Suarez ibidem n. 17.

ARTICULUS III.

Quomodo intelligatur Principium:
Facienti, quod est in se, DEUS non denegat suam gratiam.

§ 8. **N**egavimus hucusque, quòd opera naturalia possint esse etiam tantum remota dispositio ad gratiam: jam igitur oritur quaestio, an ergo nihil profint opera tantum naturaliter bona: an non DEUS facienti, quod est in se, in ordine naturæ, det dein gratiam supernaturalem, qua adjutus salutariter operari queat. Et quidem principium hoc: *Facienti, quod est in se, DEUS non denegat suam gratiam*: Theologi communissime admittunt: sed non eodem modo explicant. Difficultas oriri videtur ex eo, quòd ex una parte DEUS velit, omnes homines salvos fieri, ut testatur Apostolus 1. ad Timoth. 2. v. 4. nec tamen videatur omnibus gratias supernaturales largiri; nam prima gratia supernaturalis est vocatio ad fidem, ex eodem Apostolo ad Hebr. 11. v. 6. dicente: *Sine fide autem impossibile est placere DEO; credere enim oportet accedentem ad DEUM; quia est, & inquirentibus se remunerator* sit. item Tridentinum sess. 6. c. 8. ait: *Fides est humanae salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere DEO*.

Hæc autem gratia, seu vocatione ad fidem, videntur caruisse, & adhuc carere plures, praesertim gentiles, inter Indos barbaros, in sylvis ferarum more habitantes, qui nihil de fide verè audiunt: ex quo videtur inferri, gentiles istos caruisse omni gratia supernaturali. Unde, cum causa damnationis istorum non in DEUM, sed in ipsosmet referenda sit, non videtur hæc assignari posse, nisi dicendo, quòd non fecerint viribus naturalibus, quantum erat in ipsis: quòd si fecissent, DEUS ipsis gratiam largitus fuisset. Ex altera parte videtur, ex hac assertionem sequi, quòd quis per opera naturalia possit accedere ad fidem, aut mereri auxilia supernaturalia, adeoque, quòd inchoatio salutis sit à natura: qui fuit error Sempelagianorum, dudum rejectus ab Ecclesia, & iterum proscriptus à Tridentino sess. 6. c. 5. ubi definit, *justificationis exordium à preveniente gratia sumendum esse*.

N 3

§ 9. Ad

59. Ad evitandos hos scopulos varii vias inierunt. Prima sententia (quæ videtur esse Durandi, & aliorum, quos refert Ripalda. tom. 1. de ente supernaturali. disp. 17.) vult, quod DEUS facienti, quod est in se, per vires naturæ, non neget gratiam, ob opera naturalia, merentia gratiam, non quidem de condigno, sed tamen de congruo. Verum, qui ita sentiunt, non satis recedunt à Semipelagianis; nam etiam isti non affirmarunt, opera naturalia esse merita de condigno, sed tantum de congruo. Certè, ut videre est apud Aldrete. disp. 16. de prædestinat. sec. 7. §. 3. n. 5. Cassianus duntaxat dixit, opera naturalia esse ortum quendam bonæ voluntatis, vel conatum bonæ voluntatis, ne (ut ait) videatur DEUS irrationabili munificentia dormienti, aut inertī, gratiam dare: qua ratione putavit posse defendi, gratiam tamen gratuito dari: ergo Cassianus non admisit meritum de condigno, sed tantum de congruo: & tamen SS. Patres constanter ipsum, & consequenter etiam hoc meritum de congruo, impugnarunt. Videri potest Ruiz. disp. 14. de prædestinat. sec. 3. & Ripalda loco suprā citato, qui insuper cit. disp. n. 60. variis modis Doctores Catholicos, qui nimium hac in re admisisse videri possunt, excusat.

60. Secunda sententia docet, DEUM facienti, quod est in se, dare gratiam, ob actus naturales, non tanquam meritorios gratiæ, sed tanquam dispositiones morales ad gratiam. Verum hæc dispositiones essent causæ morales, & aliqua merita de congruo; unde hæc sententia jam refutata est. n. præced. (vide etiam, n. 63. §. 64.) si tamen dispositiones intelligantur positivæ, seu strictè tales; si enim tantum intelligerentur latè, seu negativè tales, sive removeentes prohibens (qualis exempli gratiā dispositio improprie dicta est in ordine ad celebrandum Sacrum, si quis comedat, ne moriatur; non enim, nisi latè, dici potest comedens se disponere ad celebrationem Missæ; cum tantum removeat mortem, quæ prohiberet, seu impediret celebrationem Sacri) in hoc sensu tam lato posset aliquid naturale dici dispositio negativa ad aliquid supernaturale.

61. Tertia sententia docet, axioma hoc intelligendum esse de faciente, quod est in se, viribus gratiæ, non viribus naturæ. Ita moderni Thomistæ cum Alvarez, & alii cum Aldrete. disp. 16. de prædest. sec. 7. §. 4. quos nuper secutus est insignis recentior in suis Thesibus Ingolstadii editis. Quarta sententia vult, illud facere, quod est in se, intelligi debere de faciente, per vires quidem supernaturales, sed simul etiam per naturales; nam ajunt hi auctores, quod DEUS, quando prævidet per scientiam mediam, hominem naturaliter operaturum per vires naturales, tunc simul cum illis viribus naturalibus det etiam vires supernaturales, ut homo, præter actum naturalem, eliciat simul supernaturalem. ita Ripalda tom. 1. de ente supernaturali disp. 20. sec. 2. cum aliquot aliis, quibus videtur consentire Molina in Concordia disp. 10.

62. Quinta sententia tradit, DEUM non denegare gratiam facienti, quod est in se, per vires naturales quidem, sed indebitas. Quod ut intelligatur, notandum, dona aliqua in se naturalia, quæ conferunt homini robustiorem po-

tentiam ad actus naturales, non esse debita, saltem naturæ lapsæ; nam ea potentia robustior, ut ait Eximius l. 4. de auxili. c. 16. n. 20. est vera gratia, non tamen Theologicè supernaturalis; cum enim ex se non conducatur ad visionem beatificam, non est supernaturalis, in eo saltem sensu, in quo Patres accipientibus gratiam supernaturalem. Talia dona DEUS ut auctor naturæ sibi reservat, ut conferre possit pro suo libitu, quandocunque ei placuerit, majorem virtutem ad actus naturales.

Imò Vasquez in 1. 2. disp. 189. c. 12. à n. 149. contendit, quod multa dona, quoad substantiam naturalia, sint gratia per Christum, qua adjuti peccata vincamus, & bonum morale, quamvis non supernaturale, operemur. Præmisit autem c. 16. n. 133. talia dona esse distincta à dono creationis; quia hoc collato posset DEUS illa dona, seu cogitationes congruas negare: sive homines talibus mediis instruere, quibus liberè abuturi essent. Tum eod. c. n. seq. addit, talia auxilia, in se ordinis naturalis, rectè vocari gratias; eoquod DEUS liberaliter, & ex misericordia, ea conferat. Pergit n. 145. Vasquez, & ait, agnoscere etiam Bellarminum distinctionem gratiæ, in gratiam ordinis supernaturalis, & naturalis. Per hæc igitur auxilia facientibus, quod est in se, dicunt auctores hujus quintæ sententiæ, DEUM gratiam dein supernaturalem non negare, ita præsertim Rhodes. disp. 2. de grat. q. 1. sect. 2. §. 4.

63. Sexta tandem sententia ait, DEUM non negare gratiam homini facienti, quod est in se, per vires naturales, seu facienti, quantum est in se, opera naturaliter bona, ac honesta: quæ tamen neutiquam sint meritoria gratiæ Theologicè supernaturalis: neque etiam sint conditiones, aut dispositiones, strictè dictæ ad illam: sed tantum sint dispositiones negativè tales, aut puri termini, quibus positis DEUS, ex pacto cum Christo inito, conferat gratiam ex meritis Christi. ita Suarez. l. 4. de auxiliis à c. 12. usque ad 17. §. præsertim hoc ultimo, seu 17. mo eamque sententiam refert tom. 1. in 1. p. tr. de prædest. l. 2. c. 18. ubi valde multos pro hac sententia citat: eandem tenent Arriaga, Lessius, & plures alii ex nostris, & externis.

Nota autem, magnum discrimen esse, inter dispositionem moralem positivam, & negativam: item magnum discrimen esse, inter dispositionem positivam, & purum terminum. Dispositio moralis positiva est etiam causa moralis, & habet in se virtutem movendi potentiam ad producendum effectum: at hanc virtutem non habet dispositio negativa, neque purus terminus, qui est res quædam, quam sibi præfigit voluntas, ut eâ positâ aliquem effectum producat, ad quam productionem aliunde movetur. e. g. Dominus præcipit servo, ut Petro det eleemosynam: in hoc casu præceptum domini, est dispositio positiva moralis, seu causa moralis donationis eleemosynæ; quia servum verè movet: & per illud dominus fit etiam causa eleemosynæ datæ. Si jam dominus addat, ut servus eam eleemosynam det hora tertia sonante, sonus iste non est dispositio positiva, aut causa, sed tantum purus terminus; quia servus non movetur à sono, sed à præcepto domini, sibi illud

illum sonum, tanquam purum terminum, præfigentis: quo posito, & non aliter, vult eleemosynam dari, cum possit æquè sibi præfigere horam quartam, vel secundam: nec eo casu aliter moveretur servus, quam nunc moveatur.

64. Similiter discrimina magnum est inter conditionem strictè dictam, & purum terminum. Conditio est, quæ movet propter bonitatem suam, ad eam appetendam, vel propter malitiam suam, ad eam fugiendam. At purus terminus, ut n. præced. dictum, non movet. Rursum voluntas, respiciens aliquam conditionem, non est absoluta, sed conditionata: at, quæ respicit tantum purum terminum, non est conditionata, sed absoluta, e.g. qui vovet ingressum Religionis, si ex morbo convalescat, vel ex vinculis evadat, ut scilicet DEUM moveat, ad hæc beneficia, quæ desiderat, conferenda, facit votum conditionatum, & habet voluntatem tantum conditionatam, non absolutam.

Qui autem vovet ingressum Religionis in diem crastinum, facit votum absolutum: quamvis pro termino exequendi votum, respiciat diem crastinum, nec votum perfectè stringat, nisi postquam dies crastinus advenerit. Utrum autem aliquid respiciatur à voluntate ut purus terminus, an ut conditio, debet desumi ex eo, an quis ab ejus odio, vel amore moveatur, an non. Et posset etiam contingere, ut recuperatio sanitatis esset purus terminus, si scilicet quis non moveretur ab ea recuperatione, sed hanc independentem à voto, & aliunde futuram supponeret, atque illam tantum respiceret, tanquam terminum, & occasionem exequendi suum votum.

65. Ex quibus colligitur, opera naturalia, cum DEUM non moveant, ad conferendam gratiam supernaturalem, utpote improporcionata, non posse esse dispositiones positivas, aut conditiones strictè tales, respectu voluntatis Divinæ conferendi gratiam, sed esse puros terminos: DEUM autem moveri ex meritis Christi, & pacto cum ipso inito, vi cuius Christus, prout ajunt patrones hujus sententiæ, petit, ut gratia detur propter merita sua, quando homo facturus esset viribus naturalibus, quantum in se est, seu positurus illa naturalia opera, tanquam puros terminos, sive negativas dispositiones.

Res scilicet se habet, ut in suprâ adducto casu servi; sic enim servus dat eleemosynam Petro propter imperium domini ad pulsus horologii: imò etiam, si dominus jussisset, ut det eleemosynam ad petitionem Petri, tamen potest eam dare propter solum præceptum domini, non propter petitionem Petri, ob quam sæpe non daret, & à qua, præsertim, si foret importuna, sæpe moveretur ad negandam eleemosynam: consequenter etiam hæc petitio potest se habere, ut purus terminus, ita se explicant authores hujus sententiæ.

66. Addendum adhuc, quòd voluntas dupliciter possit sibi præfigere talem terminum 1. ut nolit aliquid facere, nisi terminus sit positus, e.g. si jubeat dominus, ut servus det eleemosynam, quando sonuerit hora, & aliàs non det. 2. ut voluntas quidem velit aliquid agere, quando terminus est positus: sed tamen etiam velit agere, quando non est positus, e.g. si velit

dominus, ut servus det semper eleemosynam, quando horologium sonuerit: attamen etiam possit dare, & aliquando etiam det, quando non sonuerit.

Primi generis terminus, respectu voluntatis Divinæ est intentio ministri in consecratione Sacramenti (si hæc intentio non sit pars Sacramenti, ut hic supponitur) hæc enim posita e.g. in baptismo, DEUS dat gratiam; eam non posita non dat. Secundi autem generis terminus juxta hos auctores sunt opera naturalia, in nostro casu; quia, licet DEUS semper det gratiam, quando ea opera ponuntur: non tamen semper negat, quando non ponuntur, sed sapissime eam confert etiam non facientibus, quod est in se. Sic *Isaia 65. v. 1.* dicitur: *Invenierunt, qui non quaesierunt me.* & *S. Paulus ad Rom. 10. v. 20.* ait: *Isaías autem audet, & dicit: Inventus sum à non quaerentibus me: palam apparui iis, qui me non interrogabant.* Et hanc misericordiam ostendere sapissime DEUM erga homines latè probat *S. Augustinus l. 1. contra duas epistolas Pelagianorum c. 19.* & iterum *l. de gratia & libero arbitrio c. 6.* ubi conversionem *S. Pauli* in exemplum adducit.

ARTICULUS IV.

Quo in sensu sit verum dictum Principium.

67. Dico 1. Hoc Principium, intellectum de faciente, quod est in se viribus gratiæ supernaturalis, est certissimum. Huic assertioni nemo Theologorum Catholico- rum refragatur: probatur autem breviter, & clarè. DEUS, quantum est in se, vult sincerè, & seriò, omnes homines salvos fieri: ergo facientibus, quod est in se, sive cooperantibus gratiæ supernaturali, debet ulteriorem gratiam, saltem sufficientem, conferre antec. est certum de fide, & fusè probatum *tract. de DEO. à n. 615.* prob. conf. si DEUS homini facienti, quod est in se, negaret ulteriorem gratiam, simpliciter necessariam ad salutem, non posset dici seriò velle salutem; qui enim rem seriò vult, debet saltem ea subministrare, quæ necessaria sunt, ad eam obtinendam, & ab alio, quàm ab ipso haberi non possunt, ut videtur per se clarum: tale quid autem, & ita necessarium ad salutem, est gratia: ergo.

68. Dico 2. Si DEUS non det cuilibet homini statim gratiam supernaturalem, tunc facienti, quod est in se, viribus naturæ, seu ponenti opera requisita naturalia, tanquam puros terminos (quos suprâ n. 63. explicavimus) DEUS dat gratiam supernaturalem. Hæc conclusio etiam non videtur habere adversarium, & probatur iisdem rationibus; nam, si homo aliud non habeat, quàm vires naturales, & faciat per has, quantum est in se, nec tamen illi DEUS unquam det gratiam supernaturalem, necessariam ad salutem, explicari non potest, quomodo DEUS seriò velit hominis hujus salutem, aut quomodo eum non deferat, antequam deferatur: quod, licet Tridentinum *sess. 6. c. 11.* tantum neget de justificatis, tamen etiam de aliis, saltem necdum in

in actuale grave peccatum (per veniale non deferitur DEUS) lapsis, intelligendum est, juxta SS. Patres, præsertim S. Augustinum, qui *serm. 88. de tempore* ait: *Primo hoc fideliter, & firmiter credat dilectio vestra; quia nunquam prius DEUS deserit hominem, nisi prius ab homine deferatur.* & S. Prosperum, qui ad *objectiones Vincentianas* ad 7. ait de DEO: *Qui & priusquam deferatur neminem deserit, & multos desertores sepe convertit.*

Unde auctores, qui negant, DEUM facienti, quod est in se, viribus naturæ, dare gratiam, simul asserunt, eum homini prius dare gratiam illustrationis supernæ: & hinc controversia purè speculativa est, an homo per vires naturales faciat, quod est in se, an per supernaturales: in qua tamen, quia auctores gravissimi oppositi sunt, juvat utriusque partis fundamenta asserere, & quid ad ea responderi soleat, subungere.

69. Itaque, qui facienti, quod est in se, viribus naturæ, volunt gratiam conferri, pro se asserunt primò auctoritatem SS. Patrum, quos videre est apud Suarez l. 4. de auxiliis maxime c. 15. n. 38. & 40. qui plus non requirunt ad gratiam accipiendam, quàm, ut homo non ponat impedimentum: sicut scilicet sol (cui Christum comparant) omnes illuminat, qui eum non impediunt: atqui hoc facere potest homo viribus solius naturæ; ergo. Secundò asserunt auctoritatem S. Thomæ in 2. dist. 28. q. 1. a. 4. in corp. dicentis: *Non oportet, ut actus, quibus homo se ad gratiam habendam preparat, sint naturam humanam excedentes; sicut enim natura humana se habet in potentia materiali ad gratiam, ita actus virtutum naturalium se habent ut dispositiones materiales ad ipsam.* Item eod. art. 4. ad 4. ait: *Etià ad fidem habendam aliquis se preparare potest per id, quod in naturali ratione est.* Unde dicitur, quod, si aliquis, in barbaris natus nationibus, quod in se est, faciat, DEUS sibi revelabit illud, quod est necessarium ad salutem, vel inspirando, vel doctrinam mittendo: ubi Angelicus fat clarè asserit, quod per vires naturæ possit quis se disponere (intellige materialiter, sive negativè) ad gratiam supernam.

70. Tertiò asserunt Tridentinum, quod sess. 6. c. 8. ait: *Fides est humane salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis: item illud Apostoli ad Hebr. 11. v. 6. Credere enim oportet accedentem ad DEUM, quia est, & inquirentibus se remunerator sit: ergo prima gratia supernaturalis est vocatio ad fidem: atqui plurimi barbari non videntur unquam vocati fuisse ad fidem, adeoque nullam habuisse gratiam supernaturalem: ergo ex n. 68. DEUS ipsis facientibus, quod est in se, viribus naturæ, dedisset gratiam, prob. subsumptum. multi inter barbaros gentiles, præsertim sylvestres, nihil unquam audièrunt de fide, neque de ea ipsis quidquam incidit: & hinc Theologi communissimè cum S. Thoma 2. 2. q. 10. a. 1. in corp. distinguunt inter infideles positivè tales, hoc est, eos qui vocationem acceptam culpabiliter neglexerunt: & negativè tales, hoc est, eos, qui vocati non fuerunt, aut inculpabiliter (quod fortè paucis accidit) vocationem non secuti sunt; quia inculpabiliter non adverterunt: ergo.*

71. Ad hæc argumenta respondent autho-

res oppositi. Ad 1. Inprimis ajunt, non omnes Patres, & præsertim SS. Augustinus, & Prosper, non ita loquuntur, quorum tamen auctoritas in materia de gratia gravissima est: & horum duorum verba inferius adducentur. Dein, etsi SS. Patres dicant, DEUM dare gratiam, modò homo impedimentum non ponat, non sequitur, quòd negent, DEUM etià dare gratiam ad hoc ipsum, ne impedimentum ponatur, sive dare gratiam ad ponendas illas actiones, quibus vitetur peccatum, seu impedimentum; neque enim per non ponere impedimentum hinc intelligitur præcisè negativè se habere; nam præcisè negativè se habendo nemo facit, quod est in se. Unde, ajunt, SS. Patres explicari possunt de non ponente impedimentum ulteriori gratiæ per neglectum anterioris. Imò SS. Patres non videntur loqui de gratia omnium prima, seu quacunque vocatione ad fidem, saltem non de hac sola, sed etià de aliis sequentibus, quibus ponitur impedimentum, per neglectum priorum: adeoque rectè dicitur, per positum impedimentum intelligere neglectum gratiæ, vel neglectam cooperationem.

72. Ad auctoritatem S. Thomæ dicunt, Angelicum sententiam prius traditam revocasse in Summa 1. 2. q. 112. a. 2. in corp. ubi expressè sic docet: *Nulla preparatio requiritur ex parte hominis, quasi præveniens Divinum auxilium, sed potius, quæcunque preparatio in homine esse potest, est ex auxilio DEI, moventis animam ad bonum.* Item 1. part. q. 62. a. 6. ad 2. sic ait: *Unde magis videtur, quòd gratia detur secundum gradum naturæ, quàm ex operibus.* Sumit autem, ut sæpe aliàs, particulam magis exclusivè: vultque dicere, gratiam primam Angelis non dari, respiciendo opera eorum naturalia, tanquam dispositiones qualescunque, sed solam naturam, quæ à DEO est.

Nec dici potest, Angelicum ibi loqui de gratia habituali; quamvis enim etià de ea loquatur, simul tamen etià loquitur de actuali; nam in corp. expressè dicit *dona gratiarum*, quæ verba significant, non tantum gratiam habitualement, sed alias omnes. Adde, quòd S. Doctor ibi respondeat ad objectum sibi textum ad Rom. 11. v. 6. *Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia: quo textu centies utitur S. Augustinus, & alii defensores gratiæ, contra Pelagianos, & Semipelagianos, intelligendo eum de gratia actuali.*

73. Ad 3. dicunt, quòd nulla quidem gratia præcedat vocationem ad fidem latius dictam, sed tamen aliqua præcedat vocationem ad fidem strictè dictam; sicut enim ad actum fidei strictè talem præcedit pia affectio (quæ est actus imperans actum fidei) ita hanc debet præcedere illustratio, ostendens, eliciendam esse illam piam affectionem: & ideo damnatam volunt 27. propositionem Quesnelli: *Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum;* quia, si nulla prius præcederet gratia, non posset prius elici pia affectio, & consequenter ipse actus fidei non posset esse liber.

Sicut autem præcedit aliqua gratia, ad ipsum actum fidei, vel etià ad piam affectionem, immediatè determinantem ad illum, sic etià potest dari gratia præcedens, seu illustratio, ad actus, quæ

qui tanquam dispositiones, vel inchoamenta, conducent ad fidem, possuntque dici fides latius dicta: qui actus à S. Augustino l. 1. ad Simplician. q. 2. vocantur *inchoationes quadam fidei conceptionibus similes*: qua ratione, licet admittendum sit, quòd aliqua gratia præcedat vocationem ad fidem, strictè dictam, non tamen admitti debet, quòd aliqua gratia præcedat vocationem ad fidem latè dictam.

Sic e. g. quando infideles, ex consideratione machinæ mundi, vel aliis naturalibus rationibus, vel etiam aliorum sermonibus, aut quacunque occasione, moventur ad inquirendum mundi authorem, vel gubernatorem, DEUS addit auxilium gratiæ supernæ, vi cuius excitantur, ut eum invenire studeant. Si jam illi auxilio cooperentur, acquirunt notitiam supernaturalem DEI existentis, ac remuneratoris; licet enim DEI existentia, ac providentia, naturali cognitione percipi possit, non sequitur, DEUM in his circumstantiis non addere illustrationem supernam. Habita autem notitia illa supernaturali, ulterius movebuntur alia illustratione, seu inspiratione, ad DEUM colendum, cui si iterum cooperentur, obtinebunt tandem gratiam fidei strictè dictæ, qua ad ipsam justificationem disponantur; taliter enim facientem, quod est in se, DEUS juvat, ad fidem consequendam, vel inspirando, vel Doctorem mittendo, ut ait S. Thomas supra citatus.

74. Addunt autem hii authores, fidem illam latius dictam, seu actus illos prævios, quamvis supernaturales, nondum proximè sufficere ad justificationem, sed tantum remotè, quatenus scilicet disponunt ad fidem strictè dictam: pertinere tamen illos actus ad fidem, tum, quia involvunt implicitam voluntatem credendi, tum, quia saltem ex DEI ordinatione tendunt ad fidem obtinendam. Et sic fides strictè dicta est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis; quia omnis alius actus, vel supponit fidem, vel ad eam disponit. Nec illi termini *initium, fundamentum, radix*, sunt ita rigorosè sumendi, ut nihil prorsus antecedit; alias nec timor Domini posset dici *initium sapientiæ*. psal. 110. v. 10. quia præcedit fides: nec Apostoli Ecclesiæ *fundamentum*. ad Ephef. 2. quia præcedit Christus: nec radix arboris verè *radix*; quia præcedit semen, ex quo oritur.

Sed neque hæc sententia impedit, quo minus dicatur, dari infideles negativè tales; nam, si infideles possunt absque culpa non facere viribus naturalibus, quantum est in se, atque adeò fide absque culpa carere, poterit id etiam contingere infidelibus gratia supernaturali instructis; quia in primis, ut dictum, gratia illa supernaturalis non est semper vocatio immediata ad fidem strictè dictam, sed tantum illustratio, ad cognoscendum DEUM, e. g. tanquam conditorem mundi, vel ejus gubernatorem, sicut id præstant in sententia opposita apprehensiones naturales.

Secundò, sicut solis naturalibus viribus instructus, potest sine culpa contra fidem non ulterius inquirere, vel quia non proponitur ipsi obligatio inquirendi, vel quia ad eam inculpabiliter non attendit, sic etiam potest instructus

R. P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

gratiâ, sine culpa infidelitatis, non inquirere, vel quia talis illustratio non proponit statim obligationem ulterius inquirendi, vel quia etiam ob varia alia ad eam non attendit, aut obligationem non advertit, saltem non ita, ut sub gravi obligatum se judicet. Accedit, quòd quis possit quidem tali illustrationi in ordine ad assensum de DEO existente cooperari, simul tamen ex alio capite graviter peccare, atque adeò reus fieri non infidelitatis, sed unius, vel plurium peccatorum alterius speciei, adeoque damnari, non ob neglectam fidem, sed ob neglecta alia præcepta.

75. Ita auctores isti respondent, qui proinde contendunt, principium supradictum exponendum esse de faciente, quod est in se, viribus gratiæ. Horum autem fundamenta sunt Canones Concilii Arausiaci II. quod Concilium, etsi tantum fuerit Provinciale, tamen, ut præmittitur *Capitulum 1.* canones ejus submissi sunt ab ipsa Apostolica Sede, suntque extracti ex diversis scriptis SS. Augustini, & Prosperi, ac tandem à Bonifacio II. approbati. Sic autem habent. Canon. 3. *Si quis ad invocationem humanam gratiam DEI, dicit, posse conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur à nobis, contradicit Esaiæ Prophete, vel Apostolo Sc. Canon. 4. Si quis, ut à peccato purgemur, voluntatem nostram DEUM expectare contendit, non autem, ut etiam purgari velimus, per S. Spiritus infusionem, & operationem, in nos fieri constituit, resistit ipsi Spiritui S. Sc. Canon. 7. Si quis per nature vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ cogitare posse confirmat heretico fallitur spiritu. & Can. ultimo ait Concilium: Credimus, quòd in omni opere bono non nos incipimus, & postea per misericordiam DEI adjuvamus, sed ipse nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem sui prius inspirat.*

Ex his sic argumentantur sententiæ hujus patroni. Juxta sententiam asserentium, DEUM dare gratiam facienti, quod est in se, viribus naturæ, videntur hic reprobata aliquo modo verificari: ergo ea sententia non est admittenda. prob. min. subsumpta. Si quis viribus naturæ, colendo DEUM & ante acceptam gratiam eum invocando, faceret, quantum est in se, daretur ei gratia ad invocationem humanam, seu naturalem. Rursus, licet non semper, tamen aliquando, DEUS expectaret voluntatem humanam, facientem, quod est in se, viribus suis, ut conferret gratiam; cum non semper det gratiam nihil facientibus. Item videntur talia opera saltem aliquatenus pertinere ad salutem vitæ æternæ, & illis videmur nos incipere: dein autem postquam per ista fecimus, quantum in nobis est, per misericordiam DEI ad ulteriora opera bona adjuvari.

76. Confirmant ex S. Gregorio, qui homil. 9. in Ezechielem sic ait: *Nec fides sine operibus, nec opera adjuvant sine fide, nisi fortasse pro fide percipienda fiant. Sicut Cornelius antè, pro bonis operibus meruit audiri, quàm fidelis existeret. Quæ ex re colligitur, quia bona opera pro fide percipienda faciebat: ergo jam ante fidem dantur opera verè salutaria, si pro fide acquirenda fiant, adeoque jam ante fidem debet dari gratia. Insuper S. Prosper contra Collatorem* cap.

cap. 4. in respons. ad c. 3. Collatoris. ait: *Vides bonos conatus, pia studia: & dubitas esse DEI dona?* ergo, cum ante, & post fidem, dentur pia studia, vel boni conatus, sunt ex gratia (hoc enim clarum est intelligi per dona DEI) ergo jam ante fidem datur gratia ad pios illos conatus. Idem S. Pater ibidem ait: *Velis, nolis: convinceris dicere, gratiam DEI secundum merita nostra dari, cum aliquid precedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur, affirmas:* ergo boni illi conatus sunt meritorii gratiæ, adeoque ex gratia: ergo DEUS antecederet ad gratiam non invenit ullum bonum opus. Tandem sæpe hortamur hæreticos, ut orent DEUM, ad impetrandam fidem, adeoque supponimus, ante fidem dari jam gratiam orandi.

77. Ad hæc autem vicissim respondent prioris sententiæ authores, quod Canones, vel Capitula Arausiaci se non feriant; cum non loquantur de invocatione qualicunque, quæ sit tantum, removens prohibens, negativa dispositio, aut purus terminus: sed de ea, quæ sit dispositio positivè conducens, & meritum saltem de congruo. Secundo ajunt, quod in primis DEUS non semper, ut Massilienses volebant, expectet voluntatem nostram, ne (ut dicebant) irrationabiliter gratias suas profunderet: sed sapientissime det gratiam, pessimè se gerentibus, ut Saulo furenti. Addunt, quod etiam, quando DEUS vult prius hominem facere, quod est in se, tamen non expectet opus aliquod meritorium, ut Semipelagiani volebant, quibus S. Augustinus sapientissime exprobrat, eos merito credulitatis velle gratiam impetrari.

Pariter hos prævios actus naturales, ajunt, non pertinere ad vitam æternam; (sicut non bene diceretur, quod comestio spectet ad celebrandum factum de qua re n. 60.) cum non sint dispositiones positivæ, sed tantum negativæ, seu sint tantum remotionia prohibens, aut puri termini: & hinc nos nullo modo positivè incipere in bono opere, sed DEUM, qui per gratiam vocationis ad fidem positivè facit initium salutis. Neque hinc replicetur, gratis ista dici, neque Concilium Arausiacum in Semipelagianis reprehendere, quod meritoria esse opera velint, cum nec meriti meminerit; nam clarum est ex can. ult. ejusdem supra cit. opera meritoria intellexisse, cum ait, DEUM fidem inspirare, nullis præcedentibus bonis meritis.

78. Nec dicatur, SS. Augustinum, & Prosperum dicere, si quid boni ex nobis præcedat, esse meritum; nam isti Sancti non loquuntur de quolibet bono, sed de bono verè Christiano, de quo maximè inter Semipelagianos, & gratiæ defensores erat contentio: & hinc S. Augustinus in præfat. ad psal. 31. negat, impium sine fide facere bonum opus: epist. 107. ad Vitalem, ante medium Romanorum egregia facta, per quæ ait, eos præclare, gloriosissimeque vixisse, negat, fuisse opera bona: sed ait fuisse tantum velut opera bona. Rursus contra Julianum l. 4. c. 3. sub finem ait, non esse veras virtutes, quæ non prosint ad beatitudinem supernaturalem, de qua re pluribus infra n. 87. & seq.

At verò actus, ante fidem viribus naturæ elicti, non sunt bonum verè Christianum, hoc est, positivè disponens ad æternam beatitudi-

nem &c. id enim hi authores constanter negant, & debent etiam negare eorum adversarii, de operibus gentilium naturaliter bonis. Unde neque hi actus sunt illa opera bona, aut pia studia, vel operationes tales, in quibus juxta S. Augustinum fundaretur justa excusatio, qualia opera, studia, aut operationes à Semipelagianis adstruebantur, quæque S. Prosper judicabat à meritis separari non posse. Videatur Suarez l. 4. de auxiliis à c. 12. ubi per plura capita fusè hanc quæstionem pertractat.

79. Quod jam spectat ad S. Gregorium, respondent adversæ sententiæ patroni, textum illius non probare, dari jam opera bona, seu salutaria, & de congruo meritoria, ante fidem omnem supernaturalem, & multò minùs, ante vocationem supernaturalem ad illam (quam adversæ sententiæ authores volunt esse primam gratiam) sed tantum dari opera bona ante fidem magis explicitam, quod probatur ex ipso exemplo Cornelii; Concilium enim Arausiacum supra citatum c. ultimo expressè ait: *Cornelii centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, tam admirabilis fides non fuit de natura, sed Divina largitatis donum:* & utique vult intelligi de fide ejus, antequam à S. Petro plenè fuit instructus: adeoque ejus bona opera nullo modo præcesserunt vocationem ad fidem. Pariter in hæreticis, quos hortamur, ut orent, si oratio eorum debet esse positiva dispositio, ad impetrandam fidem, ut hinc supponitur, jam præcessit, saltem vocatio supernaturalis ad fidem: imò in multis, si tantum sint hæretici materiales, præcessit jam ipsa fides, implicite credens, quæ credimus nos, seu vera Ecclesia.

His rationibus pro utraque parte propositis, quilibet statuatur, quid sibi amplectendum existimet. Addo tantum, Episcopos Galliæ an. 1700. Parisiis congregatos numero sexdecim, cum aliis ex inferiore Clero 4. Sept. priorem sententiam, quæ vult ex pacto cum Christo inito conferri gratiam illi, qui ex viribus naturæ facit, quantum est in se, primo statim loco, inter complures alias ibidem proscriptas, censurâ factis severè notasse, & pactum hoc appellasse commentum temerarium, & erroneum, nec solum tacente, sed etiam adversante Scriptura, & SS. Patrum traditione prolatum: quam tamen censuram sapientissimi Præsules noluerint extra Galliam extendere.

80. Sed quæri hinc potest, quid requiratur ad hoc, ut quis faciat, quod est in se. Resp. Debet juxta secundam sententiam cooperari gratiæ Divinæ, vel, si juxta priorem sententiam eam nondum habeat, debet juxta rationis dictamen vivere, & non committere peccata, merentia odium DEI, & demerentia ejus auxilium. Et hoc debet facere, non tantum in uno actu, sed tamdiu, donec effluerit terminus à DEO præfixus, qui non videtur esse æqualis respectu omnium, sed in quibusdam longior, in quibusdam brevior; cum videatur DEUS à quibusdam exigere plura, ab aliis pauciora, quemadmodum idem quosdam post pauciora bona opera cælo donat, alios post plura: & similiter quosdam post pauciora, alios primum post plu-

ra peccata, damnat, sine vitio acceptionis personarum; eoque DEUS nemini quidquam debeat, sed de suis creaturis, quoad ista, possit pro libitu statuere.

Unde, quemcumque terminum DEUS præfixerit, semper iustissimus est. Et quamvis durante eo termino occurrat tentatio gravis, & tantum physicè vincibilis, tamen, quia absolutè vinci potest, imputabitur homini, si eam non vincat; quia non requiritur major libertas ad faciendum, quod est in se, quàm ad non peccandum, ad quod sufficit libertas physica. Quia in re grati agnoscere debemus benignitatem DEI, erga fideles præ infidelibus; nam illis DEUS confert longè maiora auxilia, & libertatem maiorem, quàm infidelibus, quod S. Paulus 1. ad Tim. 4. v. 10. tradit, dum ait: *Speramus in DEUM vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium.*

Hoc tamen est valde credibile, quòd si infidelis incipiat facere, quod est in se (sive cooperando gratiæ supernaturali, sive ex viribus naturæ, prout vel prior, vel secunda sententia supponitur) DEUS semper det maiora auxilia, quibus juvetur ulterius ad perficiendum, & implendum totum id, quod DEUS præfixit, & requirit ad hoc, ut homo ille dicatur fecisse, quod in se est.

81. Noto tandem, axioma hoc non tantum esse verum de hominibus facientibus, quantum est in se, antequam peccatum grave commiserunt (hoc enim absolutè est necessarium, ut DEUS dicatur, omnes homines sincere velle salvos) sed etiam verum esse, saltem de fidelibus, qui, si peccaverunt, faciunt, quantum est in se, ut resipiscant, & alia peccata nova evitent; his enim non negari gratiam est valde consentaneum misericordiæ Divinæ, quæ non vult mortem peccatoris, ut habetur Ezechielis 33. v. 11. & fusè probatur à Theologis, afferentibus, DEUM nemini, quamdiu vivit, negare gratiam sufficientem ad poenitentiam agendam, & salutem obtinendam, de qua re agendum in tract. de poenit.

Dico: Gratiam sufficientem; nam efficacem strictè talem (hoc est, quæ non tantum afferat vires sufficientes, & habeat efficaciam in actu primo, sed quæ prævisa sit per scientiam mediam conjungenda infallibiliter cum consensu) DEUS non promittit: & hanc non debet dare, neque iis, qui diu non peccarunt, & fecerunt, quantum in se est; quia necessaria non est ad libertatem humanam, ut hic suppono, & patet ex eo, quòd aliàs nulla alia esset sufficiens, adeoque, qui non consentit, non habuisset gratiam sufficientem, quod est falsum.

82. Si quis autem querere velit, quare DEUS quibusdam, etiam prius peccantibus, det gratiam efficacem, aliis non peccantibus, det tantum sufficientem, respondetur, hoc refundendum esse in sapientissimam, & liberrimam voluntatem Divinam, quæ omnium causas habet, ut insigniter scribit S. Augustinus 1. de spir. & litera ad Marcellinum c. 5. *Quidquid eorum non facit, sine exemplo est quidem in operibus factis: sed apud DEUM, & in eius virtute, habet causam, quæ fieri possit: & in eius sapientia, quare factum non sit. Quæ causa, etiam si lateat hominem, non*

se obliviscatur esse hominem, nec propterea DEO det insipientiam; quia non plenè capit ejus sapientiam. Hinc dicendum in tali casu cum S. Paulo ad Rom. 9. v. 20. *O homo, tu quis es, qui respondeas DEO?* & iterum cum S. Augustino tract. 26. in Joannem sub initium. *Quare illum trahat, & illum non trahat, noli velle judicare, si non vis errare. Semel accipe, & intellige. Non traheris: ora, ut traharis.* Rursus ep. 105. circa medium. *Cur autem illum potius, quàm illum liberet, aut non liberet, scrutetur, qui potest, iudiciorum ejus tam magnum profundum: verumtamen caveat præcipitum. Nunquid enim est iniquitas apud DEUM? Absit. Sed inscrutabilia sunt iudicia ejus, & investigabiles viæ ejus.* Sed hæc quæstio fusius agitata jam est suo loco scilicet tract. de DEO, & de Divina providentia.

ARTICULUS V.

An sine gratia supernaturali possit aliquid in ordine naturæ moraliter bonum fieri.

83. Dico 1. Homo sine gratia supernaturali non in omni actione necessarid peccat. Conclusio hæc est omnium rectè sentientium: & certa ex definitionibus complurium Pontificum, scilicet Pii V. & Gregorii XIII. Alexandri VIII. & præsertim, Clementis XI. in Constitutione Unigenitus. contra Quesnellum sic inter Baianas damnatas est 27. *Liberum arbitrium sine gratiæ DEI adjutorio non nisi ad peccandum valet:* & 28. *Pelagianus error est dicere, quòd liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.* item 35. *Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.* Similes his sunt propositiones 38. 40. 65.

Alexander VIII. damnat hanc 8. *Necesse est, infidelem in omni opere peccare.* Clemens XI. hanc 38. *Peccator non est liber, nisi ad malum sine gratia liberatoris.* & 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, nisi ad aberrandum, ardoris, nisi ad se præcipitandum, virtutis, nisi ad se vulnerandum.* Est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum. & 40. *Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem.* Omitto aliàs similes à Pontificibus damnatas propositiones, ne nimis sim longus. Sed quæstio jam est, an homo sine gratia supernaturali possit actum naturalem moraliter bonum efficere.

84. Dico itaque 2. Homo sine gratia, tum habituali, tum actuali, potest aliquod opus, in ordine naturali moraliter bonum, facere. Dico aliquod opus bonum facere, ad quod verificandum sufficit; si possit leviora opera bona facere; nam de difficilioribus e. g. de amore DEI naturali super omnia, de victoria gravis tentationis, & maxime de observantia totius legis naturalis, agemus inferius. Conclusionem sic explicatam tenent Suarez, toto l. 1. de gratia. & in 1. p. l. 2. de prædest. c. 12. Gonetius tom. 4. disp. 1. a. 3. §. 5. Tannerus tom. 2. disp. 6. q. 3. dub. 3. n. 58. Valentia tom. 2. disp. 8. q. 1. p. 3. Rho-

Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 5. §. 1. Arriaga de Divina gratia. disp. 38. sec. 2. n. 8. ubi citat ex Scholasticis Bellarminum, Lessium, & plurimos alios ex nostris, & externis. & n. 10. omnes ferè Patres Græcos in genere, & ex Latinis plures in specie.

Consentit S. Thomas. 1. 2. q. 109. a. 2. in corp. ubi negat quidem, posse hominem in statu naturæ corruptæ sine gratia totam legem naturalem implere, sed addit: *Quia tamen natura humana per peccatum non est totaliter corrupta, ut scilicet toto bono naturæ privetur, potest quidem etiam, in statu naturæ corruptæ, per virtutem suæ naturæ, aliquod bonum particulare agere, sicut edificare domos, plantare vineas, & alia hujusmodi: non tamen totum bonum sibi commaturale, ita, quod in nullo deficiat.* Quamvis autem dein dicat, hominem ad ista indigere auxilio Divino, per hoc tantum intelligit generalem concursum DEI naturalem; cum hoc auxilium nunquam vocet auxilium gratiæ, idque etiam requirat articulo precedente ad cognitionem cuiuslibet veri, ad quam utique non requiritur gratia strictè talis: quin etiam citato art. 2. loquens de opere supernaturali, prout distinctum est à naturali, ad illud requirit gratiam, non ad istud. vide Tannerum loc. cit. n. 64.

85. Probatur conclusio 1. ex illo ad Rom. 2. v. 14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt:* ergo gentes, si ve illi homines, qui non habuerunt legem Moy- sis, naturaliter, si ve ex natura sua (ut in græco habetur) faciunt ea, quæ legis sunt, hoc est, honestè naturaliter operantur. Licet autem gentes non semper ita operentur, tamen aliquando ita operantur, adeoque possunt ita operari. Equidem hunc textum quidam intelligere volunt de gentibus ad fidem conversis, quæ non habuerunt legem Moy- sis: sed Suarez. l. 1. de gratia. c. 8. n. 20. & seq. ex communiore Patrum ostendit, intelligendas esse omnes gentes, quæ non habuerunt Mosaicam legem, si ve dein fideles, si ve infideles fuerint: cui expositioni, etsi alicubi videatur contrarius S. Augustinus, tamen eam simpliciter non rejicit, ut patet ex c. 28. de spiritu & littera, ut ostendit Suarez loc. cit. num. 24. & 28. quod etiam monstrat de S. Prospero, ac aliis.

Tandem Pius V. damnat hanc propositionem Baji. 22. *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos. 2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt, faciunt: intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus.* Ex qua damnatione saltem habetur, nostram sententiam esse nullo modo Pelagianam. Nec dicant verba illa: *quæ legis sunt:* intelligi debere de operibus legi materialiter tantum conformibus, formaliter autem mala intentione vitatis. Contra enim est: hoc prorsus arbitrario, & gratis dicitur, sine ullo fundamento in textu Apostoli. Vocem autem *naturaliter*, rectè probat Suarez loc. modò cit. n. 42. intelligi debere de viribus naturæ, sine ullo speciali auxilio gratiæ.

86. Adde, quod Pius V. damnaverit has duas propositiones Baii: sc. 37. *Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit.* & 65. *Non nisi*

Pelagiano errore admitti potest usus aliqui lib- arbitrii bonus, si ve non malus: & gratia Christi injuriam facit, qui ita sentit, & docet. Equidem scio, respondere quosdam, has propositiones damnatas esse; quia censuram acerbissimam continent: attamen non tantum ratione censuræ, sed & ratione doctrinæ, damnatas esse, tradunt auctores gravissimi, asserentes, secum sentire Bellarminum, & Cunerum, quibus, utpote præsentibus, dum Bulla publicaretur, mens Pontificis fuit notissima. Citatur & Lessius Doctor Lovanien- sis, & ejusdem temporis auctor.

Saltem ex his damnationibus habetur, nostram sententiam ab errore illo longè alienam, & juxta mentem tantorum virorum, menti Pontificum conformiorem. Adde Concilium Tridentinum sess. 6. can. 1. definire, non posse hominem justificari per opera, quæ, vel per humanæ naturæ, vel per legis doctrinam, fiunt: ergo supponit, posse opera moraliter in ordine naturali honesta, & bona fieri per vires naturæ; aliàs superflua esset definitio; ad quid enim definiri, neminem per peccata justificari posse?

87. Prob. conclusio 2. ex SS. PP. Inprimis Patres Græci, teste Arriaga loc. cit. n. 84, hanc sententiam ferè omnes defendunt. Ex Latinis S. Leo. serm. 7. de Quadrages. pro hac sententia sic loquitur: *Sed quia, quod non ex fidei procedit fonte, ad præmia æterna non pervenit, alia est conditio operum celestium, alia terrenorum:* ubi per terrena utique non intelligit peccata; quia de his nimis certum erat, per ea non perveniri ad cælum: neque hoc explicari debebat. S. Augustinus, qui maximè putatur oppositus, nobiscum quoque sentit pluribus locis, quos vide apud eundem Arriagam. a. n. 10.

Aliquos tamen hujus S. Patris textus adduco. Sic ep. 5. ad Marcellinum ait: *Rempublicam primi Romani constituerunt, auxerintque virtutibus, etsi non habentes veram pietatem erga DEUM verum, quæ illos etiam in æternam civitatem posset salubri religione perducere, custodientes tamen quandam sui generis probitatem.* Ecce manifestè distinguit virtutes conducentes ad æternam salutem, ab aliis, non ita conducentibus, seu purè naturalibus, aut naturali probitate. Idem l. de spiritu & littera c. 28. de Judæis ait: *Vis illa naturæ inerat eis, quæ legitimè aliquid anima rationalis, & sentit, & facit: sed pietas, quæ in aliam vitam transfert, beatam, & æternam, legem habet immaculatam.* Et post pauca: *Sicut enim non impediunt à vita æterna justum quædam peccata venialia, sine quibus hæc vita non ducitur, sic ad salutem æternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillimè vita cuiuslibet pessimi hominis invenitur.*

Rursus l. 3. Hypognosticon c. 4. auctor libri hujus ex sententia S. Augustini sic ait: *Esse factum liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem judicium rationis, non per quod sit idoneum, quæ ad DEUM pertinent, sine DEO, aut inchoare, aut certè peragere: sed tantum in operibus vite præsentis, tam bonis, quam etiam malis. Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur, id est, velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle habere amicum . . . velle, quicquid bonum ad præsentem pertinet vitam.* Equidem fateor, Belg

Belarminum dicere, libros Hypognosticon non videri esse S. Augustini; cum non videantur habere phrasin hujus S. Doctoris, nec ab antiquis sub hoc nomine citentur: attamen & ipse Belarminus fateatur, eos esse eruditos, ac utiles: utque videretur Arriagæ tract. de grat. disp. 38. sec. 2. n. 11. sunt ex S. Augustini sententiis confecti: atque à S. Thoma & Scholasticis, tanquam libri S. Augustini citantur. Si tamen hujus libri autoritas non sit gravis tibi videatur, sufficient textus ex aliis indubitatis libris S. Augustini allati.

88. Prob. conclus. 3. ratione. Voluntas in quovis casu determinato est libera ad peccandum, & non peccandum: ergo etiam est libera ad opus moraliter bonum, in ordine naturali faciendum, & non faciendum. ant. probatum est num. 83. prob. conf. sæpe voluntas non potest non peccare, nisi eliciendo opus, saltem naturale moraliter bonum, quando scilicet peccatum staret in omissione actionis bonæ, e. g. elemosinæ dandæ pauperi extreme indigenti, vel exercendæ obedientiæ, aut auxilii præstandi parentibus: ergo, si voluntas in tali casu est libera ad vitandum viribus suis peccatum, debet etiam esse libera, seu potens iisdem viribus ad operandum bene.

Nec dicas 1. in tali casu voluntatem operaturam, tantum ex motivo indifferente: cur enim non possit operari ex motivo misericordiæ naturalis, obedientiæ, aut pietatis, quæ motiva sunt naturæ maximè conformia? Nec dicas 2. hominem talem semper bene operaturum ex auxilio gratiæ supernæ, quod DEUS tunc conferat; nam quomodo probabitur, homini cuique etiam infideli, operanti ex motivo purè naturaliter honesto, semper adesse auxilium supernum, & actum elici supernaturalem, & fortè de congruo meritorium? Nec dicas 3. ex nostra sententia sequi, quod voluntas, viribus propriis, possit facere omnia bona; nam id nullo modo sequitur; neque enim potest, saltem moraliter, vitare omnia peccata, de qua re inferius.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

89. **O**B. 1. Concilium Araucanum II. can. 22. ait: *Nemo habet de suo, nisi mendacium, & peccatum*: ergo solum arbitrium non potest moraliter bene agere, etiam tantum in ordine naturali. Confirm. Idem Concilium can. 20. ait: *Multa in homine bona sunt, quæ non facit homo: nulla verò facit homo bona, quæ non DEUS præstet, ut faciat homo*: ergo. Resp. neg. conf. Concilium debet explicari de actionibus eliciendis in ordine ad supernam beatitudinem, in quo ordine non potest solum arbitrium habere actum meritorium sine gratia; sed tantum potest habere peccatum, per quod excidat beatitudine.

Vel intelligendum est Concilium de actionibus, quæ potius adscribuntur libero arbitrio quam DEO. Ubi noto, quod actus mali soli sint, quorum causa non potest esse DEUS, adeoque illos solos dicitur liberum arbitrium habere

de suo: at verò actum, etiam naturaliter tantum bonorum, auctor est DEUS; unde istos liberum arbitrium non habet de suo, sed à DEO; non quidem per auxilia ordinis supernaturalis; & sic S. Thomas. in 2. dist. 28. q. 1. a. 1. ad 3. respondet in ordine ad textum S. Augustini ad Bonifacium Papam: *Non potest homo aliquid bonum velle, nisi juretur à DEO, qui malum velle non potest*: ait enim: *DEUS non tantum jubet nos ad bene agendum per habitum gratiæ, sed etiam interius operando in ipsa voluntate, sicut in qualibet re operatur, etiam exterius occasiones, & auxilia præbendo, ad bene agendum, & sine his omnibus nullus bene facere potest Vel dicendum, quod Augustinus intelligit de bono meritorio. Ut autem Augustinus, ita etiam Concilium hoc (quod Decisiones has ut plurimum ex Augustino desumpsit) est intelligendum. Eadem hæc responsio servit ad confirmationem &c.*

90. Ob 2. S. Augustinus variis locis nobis oppositum docet, sic ait ep. 107. ad Vitalem. *Itaque aliquos eorum, per quos amplius decipere affectat diabolus sunt habere nonnulla velut operæ bona, in quibus laudantur, per quasque gentes, præcipueque in gente Romana, qui præclare, gloriosissimeque vixerunt. Sed quoniam, sicut verissima Scriptura dicit: omne, quod non est ex fide, peccatum est: & sine fide impossibile est utique placere DEO, non hominibus, nihil sic agit hic princeps, quam, ut non credatur in DEUM, nec ad mediatorum, à quo solvantur opera ejus, credendo veniantur. & l. 3. contra duas epist. Pelagianorum c. 8. Liberum arbitrium captivatum, non nisi ad peccatum valet: ad iustitiam verò, nisi divinius liberatum, adjutumque, non valet. & de spiritu & litera. c. 3. Neque liberum arbitrium quidquam, nisi ad peccandum valet, si lateat veritatis via. & sermone 13. de verbis Apostoli. c. 10. Nisi ille regat, cadis, nisi ille regat, jaces. & c. 11. Prorsus, si defuerit adjutorium DEI, nihil boni agere poteris. Atque quidem illo non adjuvante, libera voluntate; sed male. Plura similia vide apud Suarez l. 1. de gratia c. 19. num. 9.*

Resp. Quod Augustinus non neget omnia moraliter bona, in ordine naturæ possibilia libero absque gratia clarum est ex ejus textibus citatis num. 87. Unde textus similes debent ita explicari, ut non aliis ejusdem S. Doctoris dictis contradicant, & vel debent non amplissime, quasi omnes prorsus actiones complecterentur, accipi, vel debent non in sensu strictissimo exponi. Plures expositiones refert Suárez l. 1. de gratia. c. 21.

91. Prima expositio est Soti, Vegæ, Ruardi, & aliorum, dicentium, actiones liberi arbitrii absque gratia vocari peccata, non strictè talia, sed tantum in hoc sensu, quod non sint actiones bonæ, bonitate verè Christiana, ut idem significet peccatum, quod opus non bonum. Et fors posset videri S. Augustinus huic opinioni favere, dum præfatione in psalmum 31. sub finem ait: *Impius est: etsi bona videatur facere, tamen, quia facit sine fide, nec bona vocanda sunt*: & l. 4. contra Julianum c. 3. Si ergo ad consequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalem fides, quæ in Christo est vera, promittit, nihil prosunt homini virtutes, nullo modo veræ possunt esse virtutes: & eodem capite sub finem: *Scito nos illud bo-*

num hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine DEI gratia, quæ datur per unum mediatorem DEI, & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad æternum DEI donum, regnūque perducī.

Altera expositio est aliorum, volentium, S. Augustinum dicere eas actiones peccaminosas, denominatione detumpta à majori parte: sic dicimus aliquando de homine vitioso, eum nihil boni facere, intelligendo tantum, eum ut plurimum nil boni facere vel maximam partem actionum ejus esse malam: quasi S. Augustinus diceret, raro liberum arbitrium, sine gratia DEI adjuvante, facere opus bonum, & omnia ferme esse mala. Habet hæc expositio etiam fundamentum aliquod in S. Augustino l. de spiritu, & littera, c. 27. in fine ubi S. Doctor sic scribit: *Si autem hi, qui naturaliter, quæ legis sunt, faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum, quos Christi justificat gratia, sed in eorum potius, quorum etiam impiorum, nec DEUM verum veraciter, justique colentium, quedam tamen facta, vel legimus, vel novimus, vel audimus, quæ secundum justitiam regulam, non solum vituperare non possumus, verum etiam meritò, recteque laudamus: quanquam, si discutatur, quo fine fiant, vix inventiuntur, quæ justitia debitam laudem, defensionemve mereantur.* Ubi nota particulam *vix*, quæ indicat esse rarum, non tamen nullum, in impio, vel infideli, opus moraliter honestum; alias enim ea particula frustra esset apposita.

92. Tertia expositio est eorum, qui dicunt, S. Augustinum (quod etiam de aliis Patribus, quandoque apparenter contrariis, tenendum) loqui juxta subjectam materiam, & errorem, quem impugnat, nempe hæresin Pelagianorum. Hi dicebant, arbitrium sine gratia valere ad duo, scilicet ad bene agendum salutariter, & merito-riè æternæ vitæ, & simul ad peccandum. Prius negat S. Augustinus, & hoc secundum tantum illis concedit: de aliis autem bonis operibus, de quibus non erat questio inter ipsum, & illos hæreticos, ibi abstrahit: alibi tamen alia opera bona, sed non salutaria admittit, ut patet ex n. 87.

Quarta expositio apud de Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sect. 4. §. 3. est illorum, qui asserunt, SS. Patres, & etiam S. Augustinum, tantum velle dicere, quod liberum arbitrium non habeat potentiam ad bonum, nisi debilem, quæ quasi nulla reputetur; cum non possit facere bona quævis difficilia, sed tantum faciliora, & pauca: saltem loquendo de potentia moraliter tali: cum tamen econtra possit facere simpliciter quævis peccata.

Quinta expositio est apud Arriagam tr. de grat. disp. 38. sec. 4. n. 33. §. Tertio. quæ asserit, SS. Patres per similes modos loquendi tantum velle docere, quod omnia opera nostra bona sint adscribenda DEO, mala verò nobis, seu libero arbitrio nostro: hinc locutiones illas Patrum, quibus dicunt, arbitrium nostrum liberum nihil boni operari, tantum intelligendas esse de actionibus illis, quæ magis adscribuntur libero arbitrio quàm DEO juxta dictam. 89. hæ enim non sunt bonæ; nam eo ipso si bonæ essent, magis DEO quàm nobis adscribendæ essent.

93. Juxta has expositiones debent explicari textus SS. Patrum & Conciliorum, ne sibi ipsis,

aut aliis, videantur oppositi, & aliqua ex his expositionibus semper quadrabit, si non omnes; nam, quod spectat ad textus in objectione positos, is omnes hæc expositiones quadrant. Quare in forma concessis textibus nega conf. & subijunge aliquam expositionem. Addo tantum, quod, quando S. Prosper contra Collatorem. c. 27. ait, virtutes infidelium esse diabolicas, non velit dicere, eas, vel actiones earum, semper per se peccaminosas esse (nam c. 28. ait de infidelibus, quod *Multi eorum sint justitia, temperantia, continentia, & benevolentia sectatores, quæ omnia non frustra quidem & inutiliter habent, multumque ex eis in hac vita honoris, & gloriæ, consequuntur.* ad illam tamen beatarum virtutum non pertinent veritatem: hoc est, non conducunt ad æternam beatitudinem) sed tantum velit, dicere, malos sæpe occasione illorum bonorum sumere occasionem superbiæ, atque peccati. vide Arriagam tract. de grat. disp. 38. sec. 2. sub sect. 1. n. 11.

ARTICULUS VII.

An sine gratia supernaturali possit elici amor DEI super omnia.

94. Certum est, non posse absque gratia elici amorem DEI justificativum; hic enim, cum supernaturalis necessariò esse debeat, absque ejusdem ordinis gratia haberi non potest. Unde tantum quaeritur, an haberi possit talis actus, moraliter, & naturaliter bonus, quo homo præferat amando DEUM omnibus aliis, etiam sibi ipsi, & quidem, an haberi possit talis actus in statu naturæ lap sæ; nam facilius utique habitus fuisset in statu naturæ integræ. Præcinditur etiam à circumstantiis, difficultatem hujus actus valde augmentibus, quales essent, e. g. tentationes graves, incitantes ad non amandum DEUM, vel ad amandas creaturas contra legem DEI.

95. Dico. Absque gratia supernaturali potest elici talis actus amoris DEI super omnia. Ita Doctor Subtilis in 3. disp. 27. q. unica. §. Ipsi igitur. item Molina in Concordia. q. 14. art. 13. disp. 14. præcipue membro tertio, §. Duo quedam colligere. Suarez l. 1. de grat. c. 35. n. 21. qui licet prius dicat, hominem id non posse ex suis viribus, tandem tamen num. modo cit. expressè dicit, auxilium, ad talem actum homini necessarium, deberè tantum esse ordinis naturalis. Arriaga disp. 39. de gratia sec. 5. n. 15. Almainus, Bannez, Canus, Sotus & alii Thomistæ, ac nostri ab Arriaga citati. Plures etiam citat, eorumque verba adducit Theodorus Eleutherius. l. 4. histor. de auxiliis. c. 11. De mente S. Thomæ agemus inferius.

96. Probatur conclusio argumento Scoti, qui loco citato sic ait: *Reclaratio. ... dicat, solum summum bonum infinitum esse summe diligendum, & per consequens voluntas hoc potest ex puris naturalibus; nihil enim potest intellectus rectè dicere, in quod dictatum non possit voluntas naturalis naturaliter tendere.* Confirm. 1. ex Arriaga. Non repugnat, ut cum concursu ordinario DEI, & aliarum causarum, aliquis cognoscat DEUM cognitione inter abstractivas valde clara, seu intensa, adeo-

adeoque cognoscat, eum esse longè meliorem, quàm omnia alia: nec etiam repugnat, ut tunc ei non occurrant, vel proponantur tentationes, aut difficultates graves, quas debeat superare; si velit DEUM amare super omnia: ergo potest eum ita amare: quid enim desit in hoc casu voluntati, ut DEUM cognitum super omnia amabilem non possit ita amare? Confirm. 2. ex S. Antonino, qui parte 4. tit. 6. c. 3. §. 2. ait: Si naturaliter amat filius patrem, à quo habet partem corporis, quanto magis amare debet DEUM, qui corpus ei, & animam ex nihilo fecit?

97. Ubi tamen nota; distinguendum esse inter amorem DEI naturalem diu durantem, & tantum modico tempore, vel instanti durantem. Hunc secundum dicimus possibilem ex naturalibus viribus, non illum; nam amorem diu durantem teste Arriaga tr. de grat. disp. 39. sec. 5. n. 14. & Suarezio, communiter Theologi negant possibilem, cujus optima, & prima ratio videtur esse ipsa autoritas Theologorum; secunda, quòd homo, ut inferius dicemus, per vires tantum naturales non possit diu esse constans in servanda tota lege naturali, quod tamen requiritur ad continuandum talem amorem, ut patet.

Uterius distinguendus est amor efficax, & amor inefficax: hic est tantum aliqua velleitas, de qua hic non controvertitur: ille verò est voluntas, quantum est in se, efficax, & si sit amor DEI super omnia, est voluntas DEUM non offendendi. Si jam ita amanti DEUM occurrant graves tentationes, e.g. periculum mortis, tunc amor ille, si sit verus, & efficax, debet eas vincere: an autem talis victoriosus amor sit naturalibus viribus possibilis, nunc non decidimus: sed modò sufficit nobis, esse possibilem amorem DEI super omnia tunc, quando non proponuntur tales tentationes.

98. Rursus alius amor est efficax effectivè, qui scilicet etiam effectum post se trahit, e.g. omissionem peccati, & adimpletionem legis per aliquod tempus: & neque istum nunc dicimus possibilem; quia primum postea querendum est, quousque, & quamdiu homo viribus naturalibus legem servare possit. Alius amor est efficax affectivè, hoc est, qui serò quidem proponit, omnia facere, quæ DEUS petit, ita, ut stante tali actu, non possit quis peccare, minus actu peccet, adeoque pro eo momento, quo actus durat, totam legem observet & talem dicimus possibilem, saltem si ex inadvertentia, vel alia causa, graves difficultates non proponantur.

Alii dicunt, esse possibilem quidem amorem efficacem affectivè, sed non universalem, eoquòd non possit homo proponere servare totam legem; cum id viribus naturalibus non possit. Sed Arriaga tr. de grat. disp. 39. sec. 4. n. 11. & seq. advertit, non esse necesse, ut homini hoc proponatur: sed posse ipsum hac de re non cogitare: item posse hominem ex errore inculpabili putare, sibi possibilem esse eam observationem. Addit, etsi sciat homo, se non servaturum propositum suum, tamen posse sibi aliud proponere: & certè, si hoc non sit verum, tunc propositum de peccatis venialibus vitandis valde sæpe non erit efficax.

Advertit insuper Arriaga n. 13. talem actum

amoris esse non tantum conditionatum, scilicet sub conditione, si possit totam legem servare (quæ tamen conditio non esset implenda) sed esse actum verè absolutum; cum conditioni omnino ignoratæ, vel non cogitatæ, non affigatur affectus, adeoque ista non reddat actum conditionatum; aliàs, si duo putarent, quòd certò suos hostes essent alicubi inventuri, & statuerent secum, illuc ire, ac eos occidere, haberent etiam tantum voluntatem conditionatam, sub conditione, si eos invenirent: & si fortè unus dein suum inveniret, non autem alter, hic secundus deberet dici, habuisse actum etiam affectivè tantum inefficacem, & tantum conditionatum: prior autem habuisse voluntatem absolute affectivè efficacem; cum tamen in animo prorsus similiter comparati fuerint: quod non videtur credibile.

Videtur autem mihi prorsus verum, actum efficacem non tantum esse illum, qui effectum post se trahit, sed etiam illum, qui efficaciter proponit, se rem executioni daturum: quamquam, ut fatear, hac in questione multi videantur, per amorem DEI efficacem, tantum intelligere efficacem effectivè. Et sanè puto, multos auctores, qui nobis videntur contrarii, non eodem modò intelligere amorem DEI super omnia efficacem; unde sæpe utendum distinctione.

99. Addenda hic etiam alia doctrina, occasione sententiæ Suarezii citati, n. 95. de discriminatione inter auxilium gratiæ supernaturalis, & naturalis. Gratia supernaturalis Theologicè talis est, quam explicavimus, n. 6. Gratia autem naturalis est, quam explicavimus, n. 5. ubi etiam dictum, quòd gratia naturalis possit esse gratia extrinsecæ protectionis, vel etiam intrinsecæ illuminationis. Jam, quamvis homini debeat aliqua cognitio boni, & consequenter hæc non sit beneficium indebitum, post beneficium creationis collatum: tamen, cum aliquæ cognitiones sint in ordine naturali tantum sufficientes, quibus cum homo tantum potest operari: alia verò efficaces, vel congruæ, quibus cum homo actu operatur, non videntur deberi homini potius istæ prævisæ efficaces, quàm illæ prævisæ inefficaces.

Hinc talis cognitio boni efficax, seu congrua, videtur posse dici gratia, ut habent Vasquez. in 1. 2. disp. 189. c. 16. n. 133. Oviedo, Hauldus: l. 2. tr. 3. n. 818. & præsertim Gonetius tom. 4. tr. 8. disp. 1. a. 4. §. 2. n. 208. sub finem, ubi docet, talem gratiam specialem, ordinis tamen tantum naturalis, requiri ad amorem naturalem DEI super omnia, si hic amor debeat esse affectivè efficax. Sed tamen videtur, non debere dici, quòd homo non possit DEUM amare sine tali auxilio, aut hoc simpliciter necessarium esse, (quod Vasquez etiam admittit) sicut enim in ordine supernaturali potest homo operari cum gratia sufficiente, & non est necessaria gratia congrua ad posse, quamvis sine hac homo non sit operaturus: ita etiam in ordine naturali homo sine auxilio naturali congruo DEUM potest amare, quamvis eum non sit amaturus.

100. Dein Suarez, l. 1. de gratia. c. 13. probat, cognitionem naturalem congruam, saltem non semper esse gratiam, distinctam à beneficio creationis, sive indebitam supposita creatione; eoquòd

eoquod sapè homini debeantur cognitiones congruæ; cum natura inclinet sapè ad tales actus, e. g. ut parentes benefaciant liberis, ut quis infantulum in luto hærentem tollat, aut benefactori maximo aliquam gratitudinem exhibeat: & aliquando major esset difficultas in omissione istorum, quam in executione. Idem docet Arriaga de gratia disp. 38. sec. 2. n. 18. ubi addit, DEUM, si negaret in his occasionibus cognitionem congruam, usurum aliquâ violentiâ affectatâ. Idem auctor disp. 36. sec. 2. per totam probat, hanc gratiam nullo modo esse illam, de qua lis erat, inter SS. Patres, ac Pelagianos, vel Semipelagianos: id quod etiam probat Suarez. l. 1. de gratia. c. 17. per totum. quos vide.

101. Circa hanc quæstionem, an scilicet, solis viribus naturalibus possit elici amor DEI super omnia, docet S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 3. in corp. quod homo quidem in statu naturæ integræ potuisset DEUM amare super omnia, sine gratia superaddita naturalibus bonis: sed in statu naturæ lapsæ indigeat ad hoc auxilio gratiæ naturæ sanantis. Cajetanus S. Thomæ interpretes in hunc locum dicit, S. Thomam distinguere duplicem amorem DEI super omnia: unum, qui tantum excludat omne peccatum mortale: alium longè perfectiorem, qui etiam excludat omne peccatum veniale: illum esse possibilem absque gratia homini etiam lapsio: non autem esse possibilem istum: idque vult inferre ex ratione S. Thomæ, quæ est, quod homini sit connaturalis amor DEI, saltem ille non omnino perfectissimus: & homo propriis viribus possit id, quod ei est connaturale. Et ob hanc rationem alii quoque multi volunt, S. Thomam potius stare pro nostra quam pro opposita sententia.

Gonetus e contra tom. 4. tr. 8. disp. 1. a. 4. §. 2. n. 195. reprobat hanc interpretationem Cajetani ex eo, quod talis actus perfectissimus, neque cum gratia supernaturali ordinaria sit possibilis. Suarez quoque l. 1. de grat. c. 34. ubi fusè de mente Angelici disputat. n. 6. ex eodem capite rejicit hanc expositionem. Si dicas, quod talis actus perfectissimus cum gratia supernaturali ordinaria absolute possibilis sit; eoquod, licet quis non possit, per omnem vitam, vel diu, absque gratia speciali vitare omnia venialia, tamen id possit per aliquod tempus: & hinc homo, si præsertim non cogitet de futuro tempore, vel de impossibilitate illa vitandi diu venialia, possit talem actum elicere. Resp. quod Angelicus planè videatur loqui de actu, quem natura sanata potest de potentia ordinaria, seu ordinariè sine speciali gratia, elicere, qui actus utique non potest semper omne veniale excludere. Tandem Eximius loc. cit. c. 35. n. 15. probat, ad amorem DEI super omnia, in conclusione assertum, non esse necessarium auxilium gratiæ intrinsecè supernaturalis: & quamvis de mente S. Thomæ ibi non faciat mentionem, tamen non videtur ei voluisse contrarius esse, quod nobis absolute sufficit, qui tantum defendimus, quod sine auxilio gratiæ supernaturalis possit DEUS ab homine super omnia diligi.

ARTICULUS VIII.

Solvuntur Objectiones.

102. **O**B. 1. Ad Rom. 5. v. 5. dicitur: Charitas DEI diffusa est in cordibus nostris per spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Rursus 1. Joan. 4. v. 7. Charitas ex DEO est. & ad Galat. 5. v. 22. Fructus autem spiritus est charitas: ergo dilectio DEI est per infusionem spiritus sancti, seu per gratiam.

Resp. dist. conf. Aliqua dilectio DEI, scilicet supernaturalis, & conducing ad salutem æternam, est per gratiam, conc. conseq. omnis etiam tantum naturalis, & non conducing positivè ad salutem, neg. conf. Nec dicas, Scripturam non facere hanc distinctionem, inter charitatem naturalem, & supernaturalem. Resp. enim Scripturam etiam non facere, ordinariè saltem, discrimen inter actus naturales, & supernaturales inferiorum virtutum, e. g. justitiæ, & misericordiæ: quis autem dicat, non esse possibilem actum naturalis justitiæ, vel misericordiæ, aut poenitentiae?

Dein etsi Scriptura discrimen non faceret, sufficit, quod id Concilia faciant, ut Tridentinum, sess. 6. can. 3. ubi definit: Si quis dixerit, sine prævenienti Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. En non omnem dilectionem, sicut non omnem poenitentiam, negat posse fieri sine inspiratione Sancti Spiritus: sed tantum illam, quæ sit, sicut oportet ad salutem. Sic etiam Arausicanum II. can. 25. terminum hunc sicut oportet, vel oportuit, adhibet.

103. Dices. Ad Rom. 13. v. 8. dicitur: Qui enim diligit proximum, legem implevit. & iterum v. 10. Plenitudo ergo legis est dilectio: ergo, qui diligit proximum propter DEUM, & consequenter DEUM, totam legem naturalem implevit: sed non potest homo in natura lapsa viribus naturalibus totam legem implere: ergo nec potest DEUM diligere. Resp. S. Paulum ibi, teste Cornelio, loqui de amore proximi, non autem de lege tota, sed tantum de lege secundæ tabulæ, quæ spectat ad proximum; nam ad hujus dilectionem etiam spectant, quæ jungit v. 9. Non adulterabis, non occides &c. Est autem incredibile, non posse hominem absque gratia supernaturali diligere proximum dilectione naturali.

Sed, si etiam demus, quod loquatur textus de dilectione DEI, dist. conf. qui diligit, totam legem implevit constanter, diu, & quoad plures, vel omnes actus, à lege imperatos, neg. conf. quoad unum tantum momentum, & unum tantum actum, quem solum hic & nunc lex imperat, conc. conf. & dist. subsumptum: non potest homo totam legem servare quoad unum tantum momentum, & unum actum, qui quidem sit pro nunc efficax affectivè, sed non effectivè in futurum, nego subsumpt. non potest totam legem servare constanter, diu, & quoad plures, vel omnes actus, con. subsumpt. & neg.

& neg. conf. vide Arriagam de gratia disp. 41. sec. 2. n. 4. ubi plures auctores citat asserentes, modico tempore posse impleri, vel servari totam legem. Adde, alios dicere, Apostolum ibi loqui de dilectione supernaturali, quæ utique non est possibilis naturaliter. Sed hanc ultimam responsionem

104. Urgebis. Si esset sermo de dilectione DEI supernaturali, tunc esset sermo de dilectione elicit per habitum charitatis: atqui de hac non est sermo: ergo, prob. min. non præcipitur nobis, ut eliciamus actum per habitum; quia sæpe habitum non habemus, nec est in nostra potestate eum habere: ergo. Resp. neg. ma. quia esset tantum sermo disjunctivè de actu, vel elicit per habitum, vel per omnipotentiam DEI extrinsecè, speciali supernaturali modo, applicatam. Potest etiam negari minor; tunc enim, quando adest habitus in iusto, elicitur actus per illum, ad probationem neg. ant. ex suppositione, quòd adest habitus: certè non præcipiuntur semper tantum actus naturales, sed supernaturales, e. g. fidei, contritionis, vel attritionis, in ordine ad confessionem, qui debent elici ab habitibus, si adsint: vel in defectu horum ab omnipotentia specialiter applicata. Quando autem habemus habitum, est utique in nostra potestate facere, & conari, quantum possumus, & tunc habitus jam concurreret.

105. Ob. 2. Concilium Milevitanum cau. 4. ait: Cum sit utrumque donum DEI, & scire, quòd facere debeamus, & diligere, ut faciamus: ergo actus amoris DEI est ex gratia. Confirm. Arausicanum II. can. vel cap. 25. ait: Propter donum DEI est diligere DEUM: ergo est gratia. Resp. neg. conf. In primis ibi non est sermo tantum de dilectione DEI, sed de omni dilectione honesta: atqui non est verum, quòd nihil possumus naturaliter honestè diligere, sine gratia supernaturali, ut satis probatum à n. 84. igitur Concilium tantum loquitur de dilectione DEI supernaturali.

Quod patet etiam ex eo, quòd canon. 5. loquatur clarè de actionibus supernaturalibus; cum dicat, libero arbitrio necessariam gratiam justificationis, ut possit implere Divina mandata, & horum fructus asserere, de quibus Dominus non dicat: Sine me difficilius potestis facere: Sed sine me nihil potestis facere: quem textum cum S. Augustino omnes explicant de operibus supernaturalibus: & idem supponit hic canon; quia loquitur de gratia justificationis, seu quæ datur in ordine ad justificationem, sive ad opera justificationis: & probat illam impotentiam liberi arbitrii ex illo Joan. 15. v. 5. Sine me nihil potestis facere: qui textus loquitur, non de actionibus naturalibus, sed supernaturalibus.

Ad confirm. dist. antec. diligere DEUM supernaturaliter est donum DEI. conc. ant. diligere tantum naturaliter. subdist. est donum supernaturaliter. neg. ant. naturale. om. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Concilium expressè addit eodem canone, vel capitulo 25. quòd per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea, aut diligere DEUM, sicut oportuit, aut credere in DEUM, aut operari propter DEUM, quòd bonum est, possit, nisi gratia eum, & misericordia Divina

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

præveniret. Ubi notanda verba: Sicut oportuit: quæ significant ex usu Conciliorum: Sicut oportet ad salutem: quòd tantum intelligi potest de actibus supernaturalibus. Et sanè ibidem Concilium loquitur eodem modo de fide per illa verba: Credere in DEUM: ubi apertè intelligitur fides supernaturalis, tanquam præstita revelationi supernaturali: ergo etiam intelligitur dilectio DEI supernaturalis.

106. Replicabis. Ex hoc ipso infertur, quòd Arausicanum non loquatur de amore supernaturali; nam dicendo, liberum arbitrium inclinatum, & attenuatum fuisse, ut non possit amplius diligere DEUM, supponit, quòd prius DEUM diligere potuerit: atqui prius non potuit sine gratia DEUM diligere supernaturaliter: ergo non loquitur Concilium de dilectione supernaturali. Resp. illas voces: Sicut oportuit, juxta omnes significare actiones conducentes ad supernaturalem finem, sicut & illæ, quæ inferius eodem canone positæ sunt: Quæ ad salutem pertinent. Et sanè legenti illum canonem totum est innegabile, Concilium loqui de dilectione, & actibus fidei, ac aliarum virtutum, supernaturalibus.

107. Dices. Cur ergo insinuat, primum hominem, seu Adamum potuisse per liberum arbitrium DEUM diligere? Resp. etiam quandoque SS. Patres, & præsertim S. Augustinum, videri tribuere libero arbitrio primi hominis, adhuc integro, & ut loquuntur, sano, vel libero arbitrio Angelorum, adhuc viatorum (cum quo comparant hominem in statu innocentie adhuc degentem) vires diligendi DEUM, servandi mandata, imò merendi gratiam, & gloriam. Sic ait S. Augustinus l. de corrept. & gratia. c. 10. DEUM sic ordinasse Angelorum, & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset sue gratie beneficium, justitiæque iudicium. Dein post narratum quorundam Angelorum lapsum de cæteris ait: Ceteri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt, eamque de suo casu nunquam futuro certissimam scire meruerunt.

Postea de Adamo ait: In quo statu recto, ac sine vitio, si per ipsum liberum arbitrium manere voluisset, profectò sine ullo mortis, & infelicitatis experimento acciperet illam, merito huiusmodi permanentis, beatitudinis plenitudinem, qua & sancti Angeli sunt beati. Inde c. 11. de eodem protoparente ait: Quia noluit permanere, profectò ejus culpa est, cujus meritum fuisset, si permanere voluisset, sicut fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi, & huius mansionis debitam mercedem recipere meruerunt, tantam scilicet beatitudinis plenitudinem. Quibus planè videtur evinci, S. Augustinum judicasse, liberum arbitrium integrum potuisse actus supernos, & meritorios ipsius gratiæ, & gloriæ elicere.

108. E contra dicere, quòd liberum arbitrium sine gratia possit ista efficere, defendi non potest post damnatam propositionem Bajanam 1. Nec Angeli, nec primi hominis, adhuc integri, merita rectè vocantur gratia. & 3. Et bonis Angelis, & primo homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vite, felicitas esset merces, & non gratia. Sed & S. Augustinus nunquam sensit, actus

P

hocce

hosce supernaturales posse sine gratia elici, ut patet ex aliis clarissimis verbis ejusdem: sic. l. 12. de civit. DEI c. 9. quærit, an Angeli recens creati habuerint à se ipsis bonam voluntatem, seu amorem, quo statim DEO adhæserunt: & postquam dixisset, quod, si habuerunt hanc à se, meliores à se ipsis, quam ab illo DEO facti sunt, resolvit, eos illam bonam voluntatem, non à se ipsis habuisse, sed à DEO: Qui eos cum bona voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adherent, creavit, simul in eis, & condens naturam, & largiens gratiam: & paulò post inquirens, quare alii lapsi sint, alii non: respondet: aut lapsi minorem acceperunt amoris Divini gratiam, quam illi: aut . . . illi non lapsi amplius adjuti fuerunt.

Quod autem de gratia superna loquatur, est clarum, dum ibidem scribit: Constatendum est igitur cum debita laude creatoris, non ad solos sanctos homines pertinere: verum etiam de sanctis Angelis posse dici, quod charitas DEI diffusa sit in eis per Spiritum Sanctum, qui datus est eis. Cui consonat additissimus S. Augustini discipulus, nempe S. Fulgentius l. 2. ad Trasimundum c. 2. vel sub initium asens: Non alia gratia stantem Angelum à ruina potuit custodire, nisi illa, quæ lapsum hominem post ruinam potuit reparare. Una est in utroque gratia operata: in hoc, ut surgeret, in illo, ne caderet.

Apertius, & clarius de necessitate gratiæ, etiam respectu ipsius Adami, loquitur Augustinus l. de corrept. & grat. c. 11. sic scribens: Istam gratiam non habuit homo primus, quæ nunquam vellet esse malus: sed sanè habuit, in qua, si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset; sed eam tamen per liberum arbitrium deferere posset. Nec ipsum ergo DEUS esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio: & inferius: Dederat & adiutorium, sine quo in ea bona voluntate non posset permanere si vellet: ut autem vellet, in ejus libero reliquit arbitrio: & l. b. finem capitis ait: Ut autem in eo bono permaneret, egebat adiutorio gratiæ, sine quo id omnino non posset.

109. Ut ergo ista conciliemus, dicendum, Concilia, ac Patres, maxime S. Augustinum, facere discrimen, inter liberum arbitrium sanum, ac integrum, & inter vulneratum, ac saucium. Per illud intelligitur tale, quale homini, recens creato, à suo conditore concessum est, non tantum debitis naturæ perfectionibus, sed etiam donis supernaturalibus, gratia tam habituali, quam actuali, præditum: per alterum verò intelligitur liberum arbitrium, & donis supernis spoliatum, & naturalibus viribus infirmum. Hanc esse mentem S. Augustini, probatur ex eo, quod l. de natura & gratia. c. 43. objicienti sibi Pelagio, quod DEUS bonus, ac iustus fecerit hominem, qui, si vellet, posset peccato carere, ita respondeat: Quis enim eum nescit, sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad iustè vivendum potestate libera constitutum? Sed nunc de illo agitur, quem semivivum latrones reliquerunt, qui gravibus saucius, confossisque vulneribus non ita potest ad iustitiæ culmen ascendere. Ubi planè per arbitrium sanum intelligit potens ad iustitiæ, seu sanctitatis culmen conscendendum.

Rursus eodem l. c. 51. referens, Pelagium

velle, quod potentia evitandi peccata sit in ipsa natura hominis libera, id negat: attamen addit: Si enim iste, qui hunc librum scripsit, de illa hominis natura loqueretur, quæ primo inculpata, & salva condita est, utcumque acceptaretur hoc dictum. Ubi per naturam sanam, aut salvam, intelligitur natura gratiâ instructa; nam sine gratia etiam naturæ integræ hoc S. Augustinus neutiquam concedit; sic enim ait ep. 106. non longè àpre. Natura enim humana, etiamsi in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsam, creatore suo non adjuvante, servaret. Hæc spectat Caput I. dogmaticum in Cælestini I. ep. ad Episcopos Gallie, quod docet, in prævaricatione Adam omnes homines naturalem possibilitatem, & innocentiam perdidisse. Certè per naturalem possibilitatem non potest intelligi potestas tantum eliciendi actiones naturæ conformes, & moraliter honestas; aliàs infideles in omni opere peccarent, quæ est propositio 25. inter Bajanæ damnatas: ergo debet intelligi potestas eliciendi actiones supernaturales, seu libertas sana, ac integra, gratiis etiam supernis adjuta, quam primus homo in sua creatione accepit, at postea miserè perdidit.

110. Ex hucusque dictis collige, Arausicanum II. dum canon. 25. dicit, liberum arbitrium, attenuatum, ac inclinatum, non posse amplius sine gratia diligere DEUM, loqui de supernaturali dilectione, qualem potuisset elicere arbitrium sanum, ac integrum, prout est Adamo collatum, scilicet etiam gratiâ supernâ instructum; quæ dein est spoliatum: & hinc sine gratia nova, eaque fortiore, non potest supernaturaliter diligere DEUM. Dixi fortiore; quia, cum Adam haberet arbitrium necdum sauciatum infirmitate, nec attenuatum ignorantia, aut concupiscentia, non indigebat tam forti auxilio.

Hoc docet S. Augustinus sæpius: sic de corr. & gratia c. 11. ait: Ille verò Adam nulla tali rixa tentationum, infirmatum &c. à se ipso, adversus se ipsum, tentatus, atque turbatus, in illo beatitudinis loco, sua secum pace fruebatur. Proinde, etsi non interim letiore nunc, veruntamen potentiore gratia, indigent isti, hoc est miseri Adami posterius, nempe, ut ait c. seq. seu 12. ante medium. Adversus tot, & tantas tentationes . . . ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus. Dicitur non letiore; quia gratia, licet nunc sit fortior, non tamen est lætior: nam, licet præbeat vires vincendi, non semper affert jucunditatem vincendi tentationes; sed graviores patimur repugnantias, quam fuerint in statu integritatis, quas tamen etiam, quamvis cum difficultate, vincimus.

111. Ob. 3. S. Augustinus ep. 107. ad Vitalem paulò ante medium, ait: Liberum arbitrium ad diligendum DEUM primi peccati granditate perdidimus: ergo. Resp. dist. antec. perdidimus liberum arbitrium sanum, & sufficiens etiam ad actus supernaturales, de quo modò egimus. conc. ant. liberum arbitrium saucium, adhuc tamen sufficiens ad actus naturales etiam amoris DEI. conc. ant. & neg. conf. S. Augustinus loc. cit. loquitur de libero arbitrio sano, & in ordine ad dilectionem supernaturalem, five, quæ profit ad salutem: quod colligitur ex dictis præcedentibus numeris, & ex eo, quod scribat ad eum,

eum, quem vult retrahere ab erroribus Pelagianorum, vel Semipelagianorum: hi autem volebant, posse sine gratia elici actus conducen-tes ad salutem.

Nec dicas, eos hæreticos non docuisse, posse hominem DEUM diligere supernaturaliter super omnia; nam, etsi hoc non docuerint explicite, docuerunt implicite, quatenus voluerunt, eum actum esse meritorium præmii superni. Rursus S. Augustinus ibi loqui de dilectione supernaturali, colligitur ex eo; quia loquitur universaliter de actibus fidei, & aliis, quibus pie vivimus, quorum saltem aliquos ex viribus naturæ elici posse volebant Pelagiani; sic enim post pauca dicit: *Quapropter ut in DEUM, credamus, & pie vivamus, non valentis, neque currentis, sed miserentis est DEI.* Tandem etiam S. Augustinus ibi statim ante verba objecta ait, gratiam ad singulos actus dari: atqui non datur ad singulos actus naturales: ergo nec de his loquitur.

112. Ob. 4. S. Augustinus l. 4. contra Julianum. c. 3. in fine ait: *Amor autem DEI, quo pervenitur ad DEUM, non est, nisi à DEO Patre per JESUM Christum cum Spiritu Sancto: per hunc amorem Creatoris bene quisque utitur etiam creaturis:* ergo amor DEI naturalis, sive ut Creatoris etiam est ex DEO, seu ex gratia. Confirm. Idem l. de gratia & lib. arbit. c. 17. ait, etiam quamvis parvam charitatem esse ab eo, qui preparat voluntatem, & eod. l. c. 18. ait: *Sinon ex DEO, sed ex hominibus est dilectio DEI, vicerunt Pelagiani: si autem ex DEO, vicimus Pelagianos:* ergo. Resp. neg. conseq. & suppositum, quod amor DEI, ut Creatoris vel etiam ut Auctoris naturæ, necessario sit naturalis; nam supernaturalitas actus non desumitur ab objecto materiali; alias actus virtutum moralium, misericordiarum, temperantiarum &c. non essent supernaturales: sed desumitur supernaturalitas actus, vel ex cognitione prævia supernaturali, qua proponitur objectum amandum, vel ex principiis supernaturalibus physicè influentibus.

Potest autem DEUS etiam ut Creator, vel Auctor naturæ, proponi per lumen fidei, ut amabilis, & potest quoque habitus charitatis supernaturalis eum ut talem diligere: ergo. Quare etiam hoc loco S. Augustinus loquitur de dilectione DEI supernaturali, quod ex eo quoque inferitur, quod dicat, per eum perveniri ad DEUM, hoc est, ad beatitudinem, & salutem. Ad confirm. neg. conseq. quia etiam illis locis explicari potest, & debet S. Doctor, de charitate, vel amore supernaturali: & sanè de amore supernaturali lis erat cum Pelagianis, scilicet de amore meritorio, ut patet ex plurimis locis, & etiam ex eo, quod Pelagiani, contra quos S. Doctor disputabat, vellent, viribus naturæ elici posse amorem DEI salutarem, seu conducen-tem ad beatitudinem supernaturalem.

ARTICULUS IX.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

113. Ob. 5. Amor DEI super omnia est ultima dispositio ad justificationem, sive remissionem

peccati: sed hæc est supernaturalis, ut est innegabile. ergo. Confirm. Amor DEI est opus pietatis: atqui nullum opus pietatis potest fieri sine gratia DEI, ut est certum, & probatur à Bellarmino tom. 4. controver. 3. de gratia & libero arbitrio. l. 6. c. 4. ergo. Resp. dist. ma. Amor DEI supernaturalis est talis dispositio. conc. ma. amor naturalis tantum. neg. ma. & conc. min. neg. conf. Justificatio ex Tridentino sess. 6. c. 7. non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, seu infusio gratiæ sanctificantis: & ad neutrum disponit actus purè naturalis.

Nec intelligunt Patres, Concilia, & Doctores, actum hunc naturalem, quando dicunt, actum charitatis esse ultimam dispositionem ad justificationem, vel gratiam. Certè in statu puræ naturæ utique fuisset possibilis actus amoris DEI super omnia; est enim prorsus innegabile, quod homines tunc potuissent creatorem suum præ omnibus aliis amare: & tamen tunc non fuisset dispositio ad justificationem; quia non data fuisset infusio gratiæ; unde nec nunc actus naturalis disponit ad remissionem peccati, quæ in hac providentia non datur absque infusione gratiæ. An autem in alia providentia, seu statu purè naturali fuisset dispositio ad remissionem puram peccati, planè ignoratur. Ex se non fuisset, cum homo pro peccato satisfacere non potuisset, nec se posset disponere: an autem DEUS amorem talem gratuito tunc acceptasset, nescitur.

Ad confirm. Resp. similiter dist. ma. amor DEI naturalis est opus pietatis naturalis. conc. ma. opus pietatis supernaturalis. neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. Ex hoc argumento sequeretur, quod homo non posset minimo cultu naturali efficere DEUM absque gratia, quod planè videtur incredibile. Unde S. Prosper ad Capitula Gallorum responsione 8. referens responsum Concilii Africani ait, eos definitivè, *gratiam per actus singulos adjuvare: ita ut sine illa nihil verè, sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus:* per veram autem, sanctamque pietatem, meritò intelligitur, non naturalis, sed supernaturalis.

114. Ob. 6. Amor DEI super omnia, etiam tantum naturalis, non patitur secum ullum affectum inordinatum, imò includit odium omnium, legi Divinæ adversantium: ergo, si potest homo viribus naturæ hunc amorem elicere, poterit etiam totam legem servare: sed hoc est contra Concilia & SS. Patres: ergo. Confirm. 1. Homo per amorem DEI efficacem debet ita obfirmari in bono, ut, etiamsi occurrant gravissimæ tentationes, eas vellet, aut proponeret superare: atqui talem actum non potest homo naturaliter elicere: ergo. min. prob. non potest homo sine gratia illas tentationes vincere, vel totam legem naturalem servare: ergo neque potest talem actum, qui involveret propositum omnia vincendi, & servandi, elicere. Confirm. 2. Per amorem DEI homo convertitur ad DEUM: ergo non potest, stante eo amore, esse ab eo aversus: ergo non potest esse peccator: ergo juxta nos posset viribus naturæ acquirere remissionem peccatorum. Resp. dist. conf. poterit homo servare totam legem quoad unum momentum, con. conf. con-

stanter & diu. neg. conf. & sic dist. min. subsumpt. neg. ult. conf. vide *n. 103.*

Ad 1. confirm. Resp. 1. cum Arriaga *disp. 39. de grat. sec. 4. § 5.* neg. mi. etsi enim homo reverà id executioni mandare non possit, potest tamen contingere, ut aliquis putet, se id posse (& certè infidelis, in quo maximè videtur talis actus dari posse, potest faciliè nescire, quod nequeat absque gratia totam legem naturæ servare: vel tentationem talem superare.) adeoque poterit, non obstante ea impossibilitate, talem actum naturalem elicere: quin etiam fidelis vel infidelis, potest de ea impossibilitate non cogitare, & stante hac inadvertentia, talem actum elicere. ad prob. conc. ant. neg. conf. licet non possit servare legem totam, potest tamen talem actum elicere, ut patet ex dictis.

115. Resp. 2. dist. ma. Homo debet per amorem DEI ita obfirmari positivè. neg. ma. negativè. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Debet quidem homo taliter amans, hic, & nunc, nullam habere volitionem cedendi talibus tentationibus, vel violandæ legis naturæ, & sic negativè esse obfirmatus: at nec debet positivè, per actualem aliquam tendentiam, tentationibus omnibus resistere, nec totam legem sibi observandam proponere; sapientissimè enim potest contingere, ut quis non cogitet de ulla difficultate, nec addit tentatio alicujus momenti: & in tali casu non debet amor DEI, tantum affectivè efficax, animum positivè obfirmare contra absentes, vel non incidentes difficultates. Sufficit, si dicto modo negativè se habeat.

Certè etiam attritio supernaturalis (quæ tamen juxta Tridentinum debet omnem voluntatem peccandi excludere) non semper ita positivè obfirmat animum contra omnia illicita, & difficultates: imò apud multos peccatores est gratia DEI, quod talia ipsis non incident, essetque imprudens ille confessarius, qui homini, vix è luto voluptatis ægerimè emerfo, multis proponeret obligationem eliciendi propositum non peccandi iterum sua lubricitate, etsi deberet propterea lentissimis ignibus diutissime comburi. Consultius longè est ab his terroribus abstrahere; quia, dum quis de his non cogitat, sufficit, si in genere nunquam se amplius peccatum proponat; alias enim, cum mala, explicitè representata, longè fortius moveant, posset poenitens absterri. Si igitur actus supernaturalis non debet ita positivè obfirmare animum, minus id debet actus merè naturalis. Sed quaeres: si tali inciderent tales tentationes, quid fieret? Resp. tunc, si non possit quis gravissimas tentationes sine gratia DEI vincere, etiam actum amoris DEI super omnia non poterit elicere: verum de hac potentia vincendi tentationes agemus articulo sequenti.

Ad 2. confir. retorq. arg. Etiamper attritionem supernaturalem convertitur homo ad DEUM: an per eam delentur peccata? in forma. om. ant. dist. 1. conf. non potest manere aversus actualiter con. conf. aversus habitualiter. neg. primam & omnes reliquas conseq. Dum homo amat DEUM naturaliter, non potest simul habere actum odii, vel alium peccaminosum, adeoque non potest actualiter à DEO esse a-

versus: at, quia hic actus nondum delet peccata habitualia, prius patrata, manet homo adhuc habitualiter à DEO aversus, & peccator, nec remissionem peccati acquirit.

116. Dices. Si potest homo sine gratia per unum actum servare legem, potest etiam per plures, imò per omnes: ergo potest diu legem totam servare. Confir. Saltem poterit homo servare totam legem naturæ, si nulla unquam occurrat specialis difficultas: sed nec hoc videtur admittendum: ergo. Resp. neg. conf. nam utique major difficultas est in pluribus actibus collectivè, quam in singulis tantum distributivè sumptis. Ad confir. neg. ma. quæ saltem formaliter ex nostra sententia non sequitur; quamvis enim homo possit ad breve tempus servare totam legem naturæ, & actum unum cum omni peccato actuali impossibilem elicere, non sequitur, quod id possit diu. Eadem ma. etiam negari potest ex eo, quod ille actus possit omnino præcindere à proposito formali deinceps nunquam peccandi, & tantum esse efficac affectivè, prout explicavimus *num. 98.* nam voluntas nostra cum tempore mutabilis est, & potest faciliè, sicut post actum amoris DEI supernaturalem, ita & magis post naturalem in pejus mutari.

Quod attinet ad minorem in confirmatione positam. Resp. Arriaga *de gratia disp. 39. sec. 5. n. 16.* posse eam fortè negari; eo quod SS. PP. loquantur de ordinario modo vitæ humanæ, in qua semper intra longius spatium occurrunt difficultates, aut tentationes graves. Et certè ipsa frequentia, vel duratio tentationum, in sua natura tantum levium, reddit eas graves, ut infra dicemus *num. 122.* Si tamen diu, vel per totam vitam nulla prorsus tentatio alicujus momenti occurreret, non videtur tunc ex mente SS. Patrum ea observatio legis impossibilis, sine gratia saltem supernaturali, quamvis hæc ipsa specialis præservatio esset specialis gratia, saltem ordinis naturalis.

117. Ob. 7. Homo, viribus naturæ relictus, nunquam amat objectum insensibile plus, quam se ipsum: ergo neque amat DEUM plus quam se, seu super omnia. Resp. neg. antec. Certè amat quandoque homo insensibilia vehementissimè, e. g. plus, quam vitam amat honorem, quamvis hic sensu non percipiatur. Quod autem spectat ad DEUM, licet insensibilis sit, non est in eo specialis difficultas, aut repugnancia: imò, cum naturaliter possit cognosci dignissimus amore appetitivè summo, non est, cui voluntas non possit eum ita amare. Ex his collige cum Arriaga citato *num. præd.* DEUM naturaliter etiam posse amari amore concupiscentiæ; nam, si potest amari amore benevolentia, poterit etiam amari amore concupiscentia, qui amor est facilior; cum respiciat DEUM, ut bonum nobis: potest autem homo naturaliter amare DEUM ut bonum sibi, sive tanquam suum benefactorem, à quo sperat adhuc plura beneficia temporalia, sive tanquam suum ultimum finem naturalem, à se possidendum, e. ratiōne, qua saltem possideri posset in statu puræ naturæ, de quo in tractatu de Beatit. à *num. 34.* ut abstraham ab eo, an homo naturali actu possit appetere beatitudinem supernaturalem.

ARTICULUS X.

An homo sine gratia supernaturali possit vincere omnes tentationes, & servare totam legem naturæ.

118. **U**T bene docet Arriaga disp. 40. de gratia sec. 1. subsec. 2. n. 7. Tentatio est propositio alicujus bonitatis, in objecto malo, trahentis ad se; sic enim tentat diabolus, excitando in hominibus cognitionem alicujus delectabilitatis, vel utilitatis in opere malo: sic etiam tentat unus homo alterum malis consiliis, proponendo rationes, quibus suadet, bonum esse, rem quandam prohibitam facere, vel præceptam omittere. Imò & ipsi motus carnis rebelles suo modo proponunt aliquam bonitatem apparentem in sua materia. Hæc jam tentatio potest esse levis, vel gravis. Prior, sive levis ex communi est illa, quæ parum hominem vexat, aut parum attrahit, sive deinde trahat ad peccatum grave, sive ad leve. Contra gravis est illa, quæ hominem valde trahit ad malum. Potest autem tentatio, tam gravis, quam levis, esse contra præceptum, tum affirmativum, tum negativum, tum naturale, tum supernaturale. Et siquidem sit contra præceptum, exigens actum supernaturalem, clarum est, eam non posse vinci absque gratia; cum sine hac elici nequeat actus supernaturalis. Unde quæstio modò tantum instituitur de tentationibus contra præcepta negativa, aut purè naturalia.

119. Dico 1. Tentationem aliquam levem potest homo vincere sine gratia supernaturali. Ita Sotus, Vega, Medina, Valentia, Tannerus, Suarez, Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 3. §. 2. Arriaga de grat. disp. 40. sec. 1. subsec. 1. n. 2. & hoc teste communiter recentiores: estque etiam hæc mens S. Thomæ in 2. dist. 28. q. 1. a. 2. ad 6. ubi dicit: Aliud est resistere peccato, & aliud victoriam de peccato habere. Quicumque enim vitat peccatum, peccato resistit: unde hoc potest fieri etiam sine gratia, nec oportet, quòd tunc homo resistendo peccato mereatur præmium æternum; sed ille propriè vincit peccatum, qui potest perungere ad hoc, contra quod est pugna peccati: hoc autem non potest esse, nisi in eo, qui opus meritorium operatur: unde talis victoriæ vitam æternam meretur. Ecce expressè ait, posse resisti peccato sine gratia, seu tentationi non succumbi: nec nos plus volumus; non enim vincere, aut superare sumimus in sensu stricto S. Thomæ.

120. Nota autem, nos hic loqui, non de potentia tantum physica, ita, ut quis tantum physicè tentationem possit vincere: sed de potentia morali, ut quis etiam moraliter eam possit vincere; nam physicè potest homo vincere etiam tentationem aliquam gravem: quod Rhodes loco citato ait, non debere probari; cum certum sit, mansisse homini libertatem, & hanc esse potentiam physicam. Eandem potentiam physicam in homine agnoscit Arriaga de gratia disp. 40. sec. 2. n. 12. Eandem asserit Haunoldus l. 2. tr. 3. contr. 7. n. 806. & ratio est; quia aliàs tentatio omnino tolleretur libertatem physicam, adeoque ei succumberetur sine peccato.

Nec dicas, DEUM semper dare gratiam supernaturalem in iis occasionibus; quippe, ut ait Arriaga disp. 40. de grat. sec. 1. n. 2. SS. Patres supponunt, nos posse sine gratia contra præceptum naturale peccare: ergo debemus etiam sine gratia posse naturale præceptum implere; nam libertas ad peccandum debet etiam esse libertas ad non peccandum, seu præceptum implendum. Et hinc ad peccandum contra præceptum supernaturale affirmativum utique necessaria est gratia; cum aliter libertatem non habeamus, ad ejus observationem, & non observationem: ergo, cum juxta SS. Patres, liberi sumus ad peccandum contra præceptum purè naturale, etiam difficile, debemus etiam sine gratia esse liberi ad idem observandum, adeoque debemus sine gratia habere libertatem saltem physicam ad illud implendum.

Unde idem auctor cum aliis docet, SS. Patres, quando dicunt, aliquid impossibile esse, intelligendos esse de impossibilitate morali, saltem, nisi aliunde ratio suadeat, rem illam etiam physicè impossibilem esse. Et sanè, quod moraliter impossibile est, non est tantum quomodocunque difficile; sed ita, ut propter impedimenta occurrentia & summam difficultatem, prudenter sperari non possit futurum; neque etiam prudenter sperari possit, superandam esse difficultatem tunc occurrentem; neque contingat, ut ea unquam superetur. Unde meritò simpliciter impossibile dicitur; id enim rectè simpliciter impossibile vocatur, quod propter suam difficultatem nunquam fit. Et hinc in hoc casu gratia etiam dicenda est simpliciter dare. Datur tamen etiam in hoc casu libertas aliquo modo moralis, scilicet in hoc sensu, quòd detur libertas cum advertentia ad malitiam, quæ sufficit, ut actus possit imputari ad culpam: sed non datur libertas moralis in hoc sensu, quòd sit moraliter sufficiens, seu quòd difficultas sit moraliter superabilis.

Quòd autem SS. Patres, quando aliquid dicunt, sine gratia impossibile esse, intelligendi sint de impossibilitate tantum morali, videtur etiam posse desumi ex eo, quòd talibus utantur terminis, quibus non omnimoda physica impossibilitas adstruitur; sed tantum moralis. Sic S. Hieronymus l. 3. dial. contra Pelagianos. c. 1. ait: Hoc & nos dicimus, posse hominem non peccare, si velit, pro tempore, pro loco, pro imbecillitate corporea, quamdiu intentus est animus. & infra t. 3. hæc magis explicans, sic loquitur: Sed hoc pro modo, & tempore, & conditione fragilitatis humane. . . . Nec quia ad breve possum, coges me, ut possim jugiter. S. Augustinus l. de perfectione justitiæ c. 2. ait: Respondetur, naturale non esse peccatum, sed naturæ, præsertim vitiatæ, unde facti sumus naturâ filii iræ, parumque esse ad non peccandum voluntatis arbitrium, nisi adjuta sanetur gratia DEI: ergo voluntatis arbitrium ad non peccandum non est omnino nullum: adeoque, quando alibi S. Augustinus videtur, adstruere impossibilitatem non peccandi, non intelligendus est de physica, quæ non datur, quando voluntas saltem parum potest: sed de morali tantum, quàm, licet absolute posset voluntatis arbitrium vincere, tamen, quia parum potest, sive non potest sine maxima difficultate,

non vincet. Quare hac in quæstione etiam nos loquimur de impossibilitate morali, & negamus, homini, etiam gratia destituito, moraliter impossibile esse, tentationem aliquam levem superare.

121. Probatur Conclusio 1. ex damnatione propositionis 30. Bajanz, juncta propositione 29. ad faciendum integrum sensum, quæ dicebatur fures esse, & latrones (quales scilicet Christus intelligit *Joan. 10. v. 8.*) eos, qui docent, *Aut tentationi ulli sine gratia ipsius Christi adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superetur.* Prob. 2. Potest homo absque gratia efficere opus naturaliter tantum honestum, & bonum, ut probatum à n. 84. ergo potest vincere aliquam tentationem. prob. conf. qui liberè operatur honestum, debet habere motiva, pro, & contra; alias non est liber: ergo debet vincere motiva allicientia ad inhonestum, ut patet: atqui illa motiva sunt tentationes, ut iterum patet *ex n. 118.* ergo. Nec dicas, posse hominem tantum facere opus bonum naturale; quando nulla adest tentatio; nam rationes n. 84. & seq. allatæ, certè plùs probant, & alias sequeretur, neminem posse liberè bonum operari, sed tantum necessariò: sic autem actus, sine gratia elicitus, quantumcunque honestus, non possent mereri nec naturale præmium: quod admitti non potest.

122. Dico 2. Non potest homo sine gratia vincere omnes tentationes leves, coacervatas, vel nimis diu durantes. ita Arriaga, *de gratia disp. 40. sec. 2. n. 15.* prob. In primis si tentationes tendant ad peccata venialia, non possunt omnes vinci, neque cum gratia ordinaria, ut docet Tridentinum *sess. 6. can. 23.* multo igitur minùs possunt vinci sine gratia. Si autem tentationes tendant ad grave peccatum, possunt saltem esse tam multæ, & tam frequentes, ac tam sæpe recurrentes, ut voluntas propter suam instabilitatem in bono (in quo sibi relicta diu non perseverat, maximè, si tentatione inclinetur in malum) iis moraliter non possit semper resistere. Unde Arriaga *loc. cit.* ait, tentationem levem unam posse ratione durationis esse tam importunam, ut moraliter sine gratia vinci non possit. Quod si quis autem vellet dicere, hanc tentationem, vel harum tentationum complexum, esse tentationem gravem, & non amplius levem, faceret quæstionem de voce, de qua nollem litigare.

123. Dico 3. Omnes tentationes graves, collectivè sumptæ, non possunt superari sine gratia DEI. ita Bellarm. *tom. 4. contr. 3. gen. contr. 1. princ. l. 5. de gratia, & lib. arb. c. 7.* Suarez *l. 1. de gratia c. 26. n. 1.* Rhodes *disp. 2. de gratia q. 1. sec. 3. §. 2.* Arriaga *disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 1. num. 13.* & hoc teste, communis, imò Suarez *l. 1. de gratia c. 26. n. 12.* censet oppositum saltem temerarium, & errori proximum. Sed statim hic quæstio oriri potest, an hæc gratia debeat esse intrinsicè supernaturalis, e.g. supernaturalis illustratio, vel inspiratio Spiritus Sancti: an sufficiat aliquod donum DEI, intrinsicè quidem naturale: attamen, si non indebitum toti naturæ creatæ, saltem indebitum homini: quæ in re discrepant auctores.

Rhodes *loc. cit.* si bene legatur totus con-

textus, fortè videbitur requirere gratiam supernaturalem. Bellarm. *loc. cit. §. observandum 2do* ait quidem, ad vincendam tentationem, ita, ut nullum peccatum admittatur, nec tamen etiam meritum comparetur (de qua victoria utique hic est sermo, non de alia in sensu S. Thomæ, de quo *num. 119.*) non requiri semper gratiam supernaturalem, sed sufficere auxilium DEI, etiam tantum removens occasiones peccandi, vel inhibens vim diaboli, sive alio modo juvans. Attamen, cum dicat, nullam tentationem posse vinci absque gratia, non videtur eodem modo loqui de gravibus, ac levibus, præsertim, cum postea, conciliaturus auctores inter se, dicat, quosdam loqui de auxilio supernaturali, quando in ordine ad tentationem levem id necessarium negant. Unde, quamvis reverà nihil determinet, fors videri potest velle, quòd saltem ad gravem tentationem vincendam auxilium supernaturale necessarium sit.

Econtra Arriaga *cit. disp. 41. de gratia sec. 2. num. 5.* ait, non posse totam legem naturæ servari sine gratia, sive supernaturalis sit, sive naturalis, specialiter tamen præparata: quod idem, ait, se dixisse de victoria gravis tentationis. Suarez *l. de gratia c. 27. num. 24.* dicit, ad observationem legis naturalis, seu victoriam omnium tentationum, non meritoriam vitæ æternæ, non requiri ex natura rei gratiam intrinsicè supernaturalem; cum hæc observatio tantum naturalis sit; nec etiam videri, requiri ex lege DEI, seu Divino decreto; cum de hoc non constet: & hinc sufficere per se gratiam ordinis naturalis datam modo præternaturali, id est, ultra vires, & exigentiam causarum naturalium, tunc hominem ad servandam legem excitantium. Hinc addit *num. 24.* sibi videri, regulariter observationem illam, vel victoriam fieri per gratias supernaturales, maximè in iustis: vel, cum nec tentationes omnes, nec omnia gratiæ auxilia contra istas, simul dentur, fieri eam victoriam nunc per auxilia naturalia, nunc per supernaturalia: adeoque hominem, partim his, partim illis adjutum, totam collectionem tentationum vincere. Ego saltem dico, non posse superari graves tentationes, nisi, vel auxilio gratiæ supernaturalis, quod regulariter videtur dari: vel saltem auxilio doni naturalis specialis, si non detur à DEO supernaturale.

124. Probatur autem conclusio. S. Paulus *1. ad Cor. 10. v. 13.* dicit: *Fidelis autem DEUS est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis: ergo aliquæ tentationes sunt supra vires humanas, ita, ut illas homines viribus suis vincere nequeant.* Cùmque hic textus universalis sit, non debet restringi ad solas tentationes contra præcepta, quæ debent impleri per actus supernaturales, e.g. fidei; sed etiam extendi ad tentationes illas, quæ sunt contra præcepta naturalia. Plures alios textus Scripturæ vide apud Bellarminum *tom. 4. contr. 3. de gratia & libero arbitrio. l. 5. c. 7.* ubi etiam affert plurimos textus SS. Patrum: ex quibus S. Augustinus *ep. 106. longè post medium* ait: *Fateatur Pelagius quando contra tentationes concupiscentiæque illicitas dimicamus, quamvis & illic habeamus propriam voluntatem, non tamen ex illa, sed adjutorio DEI nostram provenire victoriam.* & *ep. 94. ad Hila-*

Hilarium tanquam errorem Pelagii refert, quod doceat, cavendis autem futuris, vincendisque peccatis, omnibusque tentationibus virtute superandis, sine ullo deinceps adjutorio gratiæ DEI, naturali possibilitate, humanam sufficere voluntatem. Cumque SS. Patres expressè loquantur de lege naturali, & negent etiam evitacionem peccati esse possibilem, non valent effugia dicentium, exponi eos posse, vel de tentationibus contra legem supernaturalem, vel de victoria meritoria.

Synodus quoque Milevitana in *epist. ad Innocent. l. quæ inter epist. S. Augustini est 92.* tanquam errorem Pelagianorum recenferet, quod dicant, esse in nostra potestate, ut non inducamur in tentationem; sicut enim ait eos docere: *Illud verò, quod sequitur: ne nos inferas in tentationem: non ita intelligendum, tanquam Divinum adjutorium postere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, sed hoc in nostra esse positum potestate, & ad hoc implendum solam sufficere voluntatem hominis.* S. Innocent. l. *ep. ad Concilium Carthagenense quæ est 91. inter epistolas Augustini* ait: *Cum pares nos ad resistendum, non liberum arbitrium, sed DEI solum facere possit auxilium.* S. Cælestinus l. in *epistola ad Gallos. c. 5.* ait: *Neminem, etiam baptismatis gratiâ renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium DEI perseverantiam bonæ conversationis acceperit.* Similia habent SS. Cyprianus, Basilus, Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius, Gregorius, apud Bellarminum. *loc. cit.* Ratio autem sumitur ex vehementi inclinatione hominis ad sensibilia bona, & vitia, ob naturæ corruptionem, cui si accedat gravis tentatio, sive vehemens propositio objecti perversi, & quidem repetita, sanè homini difficillima, & moraliter impossibilis fit resistentia efficax, si non auxilio gratiæ adjuvetur.

125. Dico 4. Non potest homo sine auxilio gratiæ etiam tantum unam tentationem gravem vincere. Ita Arriaga *disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 2. n. 15.* & eo teste, fermè omnes Theologi, quamquam in explicatione non nihil variant. Probatur autem hæc conclusio jisdem ferme rationibus, quibus superior; nam SS. Patres communiter loquuntur de quavis distributive sumpta tentatione, & non tantum de omnibus collectivè sumptis, ut patet inspicienti textus. Sic S. Gregorius l. 9. *moralium. c. 29.* ait de homine: *Dimissus sibi cujuslibet tentationis aurâ raptatur.* S. Chrysostomus *homil. 24. in 1. ad Corinbios* ait: *Sunt tentationes, quas sufferre non possumus. Et quenam sunt illæ? omnes, ut ita dicam; possibilitas enim in Divino nutu est: & addit dein, esse etiam tentationes humanas, alludens ad illud Apostoli 1. Corinib. 10. v. 13. Tentatio vos non apprehendat, nisi humana: ergo SS. Patres intelligendi sunt, saltem de tentatione qualibet gravi, quamvis non de omni levi, ob rationes n. 121. adductas, quas leves aliqui ajunt non esse simpliciter dicendas tentationes.*

Ratio autem conclusionis desumitur ex ignorantia intellectus humani, & infirmitate voluntatis, ac concupiscentia, ex quibus oritur valde vehemens hominis in bona sensibilia propensio & ab honestis abstractio: ex qua inter Arriaga *disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 2.*

n. 15. cum quibusdam recentioribus, posse etiam aliquam tentationem, unico tantum instanti durantem, tamen esse tam gravem, ut moraliter impossibile sit ei resistere: quod probat à pari sic. Potest quis esse ita obfirmatus in bono, ut moraliter ei impossibile sit, in rem turpissimam consentire, stantibus præsertim cogitationibus bonis, ei tunc occurrentibus: cur ergo non possit, à contrario, alii malis assueti, & penitus habituati, difficillimum, & moraliter impossibile esse, stantibus præsertim vehementibus illicitis, etiam tantum uno momento à peccato abstinere? sic e. g. luxurioso, data occasione absque ullo impedimento, & posita forma alliciente, maximè, si ponatur, eum ad fornicationem etiam gravibus minis, aut promissis impelli, certè difficillimum, imò moraliter impossibile erit, non peccare. Hoc autem, quamvis in quibusdam casibus verum esse possit, non tamen est in omnibus; nam Suarez l. 1. *de gratia c. 23. n. 2.* levibus tentationibus accenset illam, quæ ad momentum tantum, seu brevissimo tempore durat.

126. Dico 5. Non potest homo sine auxilio gratiæ diu servare totam legem naturæ. ita S. Thomas. l. 2. q. 109. a. 4. in corp. Suarez l. 1. *de necessitate gratiæ c. 26. n. 4.* ubi citat plurimos alios, & addit, ita sentire omnes modernos: imò n. 12. ait, hoc certum, & indubitatum esse. Dico diu; nam Arriaga *disp. 41. de gratia sec. 2. n. 4.* ait, hominem moraliter posse servare totam legem aliquamdiu, seu brevi tempore: citatque Bellarminum, Sotum, Vegam, Stapletonum, Medinam, Valentiam, Zummel, Suarez, & Tannerum. Et sanè utique possibile est aliquo momento, vel brevi tempore, servari ab homine legem absque gratia, illo scilicet, momento, vel brevi tempore, quo aliquis eliceret actum naturalem amoris DEI super omnia, vel alium actum naturalem moraliter bonum, vel superaret levem aliquam tentationem: quæabilia esse suprà probavimus.

Probatur jam conclusio. In primis si sermo sit de lege naturali, sicut nunc datur, supposito statu elevationis, in quo obligat sæpe ad actus supernaturales, fidei, spei, charitatis &c. certum est, eam non posse observari sine gratia; quia tales actus elici nequeunt, nisi gratia præveniat, & comitetur. Si autem sermo sit de lege naturali, prout tantum obligat ad non peccandum, vel ad eliciendos actus naturales, probatur à Suarez loco, & numero modò citato ac sequentibus, variis Scripturæ textibus, quos licet Arriaga *disp. 40. de gratia sec. 2. num. 14.* non omnes efficaces existimet, tamen etiam ejus solutiones non sunt efficaces.

Ex pluribus textibus unum affero ex S. Paulo ad Rom. 7. v. 23. *Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Ubi S. Paulus per legem mentis intelligit legem naturalem, cui contraria est concupiscentia, quæ est lex membrorum. Addit: *& captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.* Lex membrorum, atque lex peccati, est eadem, & hæc captivum tenet, hoc est, quasi capit, dum inducit, & inclinat in peccatum. Dein exclamat: v. 24. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* hoc est, à corpore morbido, &

& peccandi affectibus obnoxio: ac subdit: v. 25. *Gratia DEI per Jesum Christum Dominum nostrum*: quasi diceret, à lege membrorum, seu concupiscentia, aut inclinatione ad mala, & peccata, contra legem naturæ, non posse se liberari, nisi per gratiam.

Dicit quidem Arriaga, ibi tantum esse sermonem de resurrectione, per quam corpus liberetur à suis miseriis, citatque Cornelium: sed hic expressè ait, à peccandi affectibus: & licet dicat, ab his liberandum corpus in resurrectione, non negat, etiam ab eadem gratia liberandum corpus adhuc in vita. Neque verum est, quod Apostolus ibi agat tantum de resurrectione: imò vix potest probari, eum per illud caput de ea agere. Huc referri possunt textus SS. Patrum, & Conciliorum, quibus probatur, non posse vinci sine gratia tentationes omnes, quæ nisi omnes vincantur, lex tota servari non potest. Plura vide ex Scripturis, & Patribus apud Suarez loc. cit.

127. Prob. etiam conclusio ratione. Non potest homo moraliter diu vivere, quin occurrant graves tentationes, contra legem naturalem: sed has, imò nec quamlibet ex illis, potest homo sine gratia superare: & quamvis ponatur, quod non adeo graves tentationes ei occurrant, tamen nec mediocres multas, aut plurimas, collectivè sumptas, quæ hinc inde occurrunt, potest homo solis naturæ viribus vincere: ergo non potest totam legem servare. Certè multa sunt, quæ hominem diutius viventem ad malum incitant, e. g. bona sensibilia, passionis, errores, inconstantia imaginationis, necessitas corporis, varæ curæ, pravorum exempla, consilia mala, educatio pessima, institutio perversa &c. quæ omnia absque dubio faciunt moraliter impossibilem rotius legis naturalis adimplerem.

128. Dico 6. Neque sine fide, neque etiam tantum sine gratia habituali, seu sanctificante, potest homo diu servare totam legem, ut non incidat in novum peccatum grave. Hoc non quidem assero, in eo sensu, quasi gratia habitualis, aut fides, immediatè concurrant ad servandam legem: sed in hoc sensu, quod DEUS homini, fide, aut gratia habituali privato, non det gratias certas, sine quibus tamen non potest diu servari tota lex. Hæc conclusio est S. Thomæ 1. 2. q. 109. a. 4. & 8. Eandem sententiam Arriaga disp. 41. sec. 5. subsec. 1. num. 19. dicit esse defacto, sive in hac providentia certam. Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 5. §. 3. ait esse communem. Suarez autem l. 1. de gratia c. 27. num. 18. vocat longè probabiliorem. Bellarminus tom. 4. contr. 3. l. 5. de gratia, & lib. arb. c. 5. inquit hanc sententiam sibi verissimam esse. Sunt quidem etiam auctores, qui docent, gratiam habitualement non esse necessariam ad servandam legem naturæ totam, quoad substantiam tantum, quos citat Suarez l. 1. de gratia c. 27. n. 7. S. Bonaventura, Richardus, Marsilius, Abulensis: sed longè plures stant pro nostra sententia, juxta quam infideles non possunt longo tempore esse sine peccato gravi; quia non habent fidem: nec fideles peccatores; quia non habent gratiam sanctificantem, ut ibidem docet Suarez.

129. Probatur prima pars conclusionis. In primis S. Scriptura, SS. Patres, & Concilia, di-

cunt, auxilium, vel gratiam, per quam liberamur à servitute peccati, fundari in fide: ergo infideles non possunt diu servare totam legem. Conseq. est clara. antec. probatur. S. Paulus ad Rom. 3. ut ostendat necessitatem fidei, asserit, prius omnes gentes, & Judæos, fuisse sub peccato, seu plenos peccatis; quia de lege sua consilii non potuerunt naturaliter sapientia, & libertate, vincere concupiscentias: ergo, infert, fidem esse necessariam ad vitanda peccata contra legem naturæ. Unde eod. c. 3. v. 27. ait: *Ubi est ergo gloriatio tua? exclusa est. per quam legem? factorum? non: sed per legem fidei.* Quasi diceret: quare gloriaris Judæe? an quod iustitiam habeas ex lege, sacrificiis, & ceremoniis tuis? non potes ideo gloriari; quia lex tua, & sacrificia tua, non dant tibi vires; nec opera etiam legi conformia te iustificat. Hinc (pergit Apostolus) exclusa est vel adempta tibi gloriatio: non quidem per legem factorum, seu Mosaicam, quæ hanc humilitatem non docuit (ut advertit Emmanuel Sa in hunc locum) sed per legem fidei, per quam cognoscis, te nihil posse sine gratia DEI, & quæ lex fidei simul confert gratiam, ut possis, non quidem per tuum solum arbitrium, sed per gratiam DEI, quæ datur per fidem: atque adeo possis in Domino gloriari.

Idem S. Paulus ad Galat. 3. v. 22. ait: *Conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus.* Hoc est (ut explicat Cornelius) Scriptura declaravit omnes esse peccatores, ut promissio daretur ex fide: per promissionem autem ait Suarez l. 1. de grat. c. 27. n. 15. non tantum intelligitur perfecta sanctitas, vel beatitudo: sed etiam intelliguntur media seu vires ad eam acquirendam.

Idem de infidelibus asserunt SS. Patres, & Concilia, quæ, dum dicunt, nos liberari per gratiam, & per hanc concedi victoriam tentationum, eo ipso satis indicant, non credentibus eam victoriam non concedi. Sic Patres Concilii Carthaginensis in sua epistola ad Innocentium, quæ est 90. inter epistolas S. Augustini, referunt tanquam errorem, Pelagianorum, quod nullum relinquant locum gratiæ DEI, quæ Christiani sumus, quæ & ipsum nostræ voluntatis arbitrium verè sit liberum, dum à carnalium concupiscentiarum dominatione liberatur. Et S. Augustinus de spiritu & littera. c. 13. Quod operum lex minando imperat, hoc fidei lex credendo imperat. Lege operum dicit DEUS: fac, quod jubet: lege fidei dicitur DEO: da, quod jubes. Idem S. Doctor in expositione quarundam propositionum epistolæ ad Rom. c. 19. ait: *Ea ipsa, quæ non poterant impleri per legem, per fidem impleta sunt.*

130. Probatur jam secunda pars conclusionis à quibusdam ex Concilio Milevano, quod can. 4. ait, gratiam juvare, ut, quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus: loquitur autem de gratia iustificante, seu habituali; nam inferius addit: *Ut adjuvante charitate, scientia non possit inficere:* quæ verba necessariò intelligenda sunt de gratia includente charitatem, quæ est gratia habitualis: & can. 5. addit, per eam gratiam (quam expressè vocat gratiam justificationis) non tantum dari posse fa-

ciliis, sed simpliciter; quia anathema dicit afflicti, eam dari tantum ad facilius posse: ergo ex Concilio saltem inferitur, nos sine hac gratia (si non ex natura rei, saltem ex lege DEI) non posse totam legem servare, sive omnia facere; nam, quod nullum actum bonum facere possumus, non vult Concilium; est enim certum, quod peccator non tantum opus naturale, sed etiam supernaturale, scilicet actum fidei, vel spei, vel alterius virtutis, qui sit meritorius de congruo, possit elicere cum gratia actuali sine gratia habituali. Equidem responderi potest, Concilium loqui de actibus, seu præceptis supernaturalibus, ut explicavimus n. 105. sed hoc ipsum iam fideles debet abstertere à perseverantia in statu peccati; quia sic saltem præcepta supernaturalia, quæ sæpe urgent, ordinariè novis peccatis violent.

131. Prob. tamen hæc altera pars conclusionis 2. efficacius etiam de lege naturali. Concilium Arausicum II. can. 13. ait: *Arbitrium voluntatis, in primo homine infirmatum, nisi per gratiam baptismi, non potest reparari*: sed gratia baptismi est gratia sanctificans; hæc enim tunc infunditur, etiam parvulis, qui alterius gratiæ capaces non sunt: ergo. Subsumo: atqui arbitrium est infirmatum ita, ut non possit totam legem naturæ servare ex n. 126. & seq. ergo debet per gratiam sanctificantem reparari, ut hæc servare queat. Et hæc est ratio S. Thomæ. 1. 2. q. 109. a. 4. in corp. ubi ait, arbitrium non posse implere mandata sine gratia sanante, hoc est, reparante.

Nec dicas, modò homo semel habuerit gratiam, jam ipsum esse sanatum, quamvis gratiam iterum perdat; cum non simul perdat fidem, & spem; nam, quamvis post iterum perditam gratiam non omni priori modo infirmetur liberum arbitrium, tamen valde infirmatur: & ut ait S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 8. in corp. homo, qui est in peccato mortali, est averfus à DEO, nec habet cor suum confirmatum in DEO, tanquam ultimo fine: ergo non potest constanter bene uti creaturis, nec convenienter ordinare suas actiones, ita, ut non sæpe cadat, & ad creaturam potius convertatur quam ad DEUM.

132. Prob. 3. Ex Patribus, qui (ut ait Suarez, in iis evolendis diligentissimus) nobiscum sentiunt, si omnes eorum textus simul sumantur (quamvis fortè unus, & alter seorsim, posset aliter exponi) Sic S. Gregorius homil. 11. in Ezechielem post medium ait: *Peccatum quippe, quod per penitentiam citius non deletur, aut peccatum est, aut causa peccati, simul & poena peccati; omne enim, quod prius committitur, peccatum est: sed si citius penitendo non tergitur, iusto iudicio omnipotens DEUS obligatam peccatis mentem etiam in culpam alteram permittit cadere*. S. Augustinus l. de spiritu & litera. c. 26. loquens de lege naturali (quia loquitur de decalogo) ait, illud Apostoli ad Rom. 2. v. 13. *Factores legis iustificabuntur*: non esse ita intelligendum, tanquam per opera, non per gratiam iustificentur: . . . sed, inquit, sic intelligendum est: *Factores legis iustificabuntur, ut sciamus, aliter eos non esse factores legis, nisi iustificentur: ut non iustificatio factoribus accedat, sed, ut factores legis iustificatio præcedat*.

133. Prob. 4. rationibus, vel saltem con-

gruentiis 1. Experientia ostendit, neminem etiam ex fidelibus diu harere in uno peccato gravi, & contra omnes concupiscentias constanter dimicare, nec in alia peccata labi. 2. Protectio Spiritus Sancti, vi cuius homo custodiatur à peccatis, & juvatur, ad vincendas longo tempore omnes malas concupiscentias, est insigne beneficium, quo sunt indigni, etiam fideles, si in peccato perseverent. 3. Abstinere diu à peccatis gravibus exigit sanè cor obfirmatum firmissimo proposito contra omne peccatum: atqui tale non habet, qui diu in statu peccati perseverat: ergo.

ARTICULUS XI.

Solvuntur Objectiones.

134. OB. 1. contra 1. conclusionem. Scripturæ & SS. Patres loquuntur universaliter de omni-

bus tentationibus, quando adstruunt necessitatem gratiæ: ergo etiam ad vincendas tentationes leves necessaria est gratia. prob. ant. Scripturæ tantum simpliciter vocant tentationem, etiam illam, quam vinci sine gratia posse negant, c. g. dicunt: *Et ne nos inducas in tentationem*. Matth. 6. v. 13. SS. Patres dicunt, quolibet tentationes vinci non posse: sic S. Gregorius cit. n. 125. dicit cuiuslibet tentationis, & S. Chrysostomus ibidem cit. dicit, omnes tentationes. Resp. dist. antec. & Scripturæ, ac Patres loquuntur de tentationibus gravibus, quæ simpliciter dicuntur tentationes. conc. ant. loquuntur de omnibus etiam levibus. neg. ant. & conseq. Scriptura ad mentem SS. Patrum exponenda est, & SS. Patres etiam exponendi sunt, ita, ut non sibi contradicant: ergo non possunt intelligi de quavis levi tentatione; cum alias homo nihil boni naturalis posset liberè facere, ut probatum n. 121. quod tamen est contra SS. Patres, & Scripturas n. 85. & seq. adductas.

Unde etiam Bellarminus, tom. 4. contr. 3. l. 5. de grat. & lib. arb. c. 7. ait, fortasse auctores, qui videntur quoad hanc sententiam inter se contrarii, posse conciliari; eoquod illi, qui dicunt, aliquas superari sine gratia posse, loquantur tantum de tentationibus levibus: alii autem, qui negant ulla tentationes sine gratia superari posse, simul dicant, leves tentationes non esse simpliciter vocandas tentationes, adeoque sua assertione complectantur tantum graves tentationes: & sic ipse Bellarminus nostræ assertioni apparenter tantum, non autem reverà contrarius est; nam loco citato ait, levissimam titillationem non mereri nomen tentationis. Quod attinet ad S. Chrysostomum, is ita habet: *Omnes, ut ita dicam: sic enim ex Græco verti debet, ut bene advertit Suarez: hæc autem additio, ut notat idem Eximius l. 1. de grat. c. 23. n. 16. utique restringit vocem omnes, ut non prorsus omnes significet. Dicunt quidem aliqui, ea verba non reperiri in aliqua editione. sed rectè ait Arriaga, licet una, aut altera versio, ea verba omittat, sufficere, quod ea communiter in plerisque versionibus habeantur, vide hunc*

Q

hunc auctorem disp. 40. de gratia sec. 1. n. 9. de hoc textu agentem.

135. Ob. 2. Concilium Arausicum II. c. 9. ait: *Divini est muneris, cum . . . pedes nostros a falsitate, & injustitia tenemus.* & c. 17. *Nul- lus miser de quacunque miseria liberatur, nisi, qui DEI misericordiam praevenitur:* ergo. Resp. cum Suarez l. 1. de grat. c. 23. n. 27. hos, & similes textus Conciliorum, & Patrum, intelligendos esse vel de victoria Christiana, hoc est, utili ad salutem (de qua S. Thomas citatus n. 119.) vel de tentationibus gravibus, quae in sensu morali vo- cantur simpliciter tentationes; cum leves non sim- pliciter ita vocentur: vel etiam eos textus velle dicere, quod indigeamus auxilio gratiae ad vincendas tentationes omnes in sensu quasi ac- comodo, eo quod frequentissime indigeamus gratia ad eas vincendas.

Quando autem S. Augustinus l. 1. confes- sionum c. 7. dicit, nos nec brevissimo tempore posse esse sine peccato, absque auxilio DEI, de- bet planè exponi mitius; aliàs enim etiam, dum dormimus, non naturaliter, sed ex gratia non peccaremus: item nunquam possemus sine gra- tia facere minimum aliquid bonum; quia eti- am per istud abstinemus aliquo tempore à pec- cato: unde vel S. Doctor ibi agit de victoria ten- tationum utili ad salutem, vel loquitur cum ali- qua exaggeratione: vel intelligendus est de tem- pore tentationis valde vehementis. Adde, S. Au- gustinum male eo loco citari; cum ibi tantum dicat, primis diebus infantes mala agere, qua- tenus expallescent, vel importunè fient &c. quae sunt peccata tantum materialia. Sic quoque ex- ponenda sunt, si fors unus aut alterius ex anti- quioribus similia circa hanc rem ambigüe dicta objiciantur.

136. Ob. 3. In singulis tentationibus est orandum: ergo ad vincendas singulas necessaria est gratia. Confirmatur. Oratio debet fieri cum fide: sed fides non datur sine gratia: ergo ne- cessaria est gratia. Resp. nego conf. Rectè mo- nemur, ut in singulis tentationibus oremus; quia, ut ait Suarez l. 1. de grat. c. 26. n. 9. in singulis est periculum, & incertum est, quando gratia sit necessaria: potestque esse, aut fieri tentatio gravis, & ut hæc impediatur, meritò oramus. Dein, etsi possumus leves tentationes vincere, tamen sæpe sine gratia non vincemus ex nostra culpa; unde orandum est, ut gratiam impetre- mus. Ad confirm. dist. conc. fides est neces- saria ad orationem, conc. conf. ad vincendam levem tentationem, neg. conf. Aliud est, ait Suarez loc. cit. cap. 27. num. 23. medium proximum vincendi tentationem, aliud medium im- petrandi auxilium; potest enim ex fide peti, seti orari etiam pro impetranda gratia tantum naturali, sicut, si petimus pluvias. Unde ex hoc saltem non probatur necessitas gratiae super- naturalis. Sed neque probari potest, oratio- nem esse necessariam ad vincendam quamvis singularem levem tentationem, quamvis præci- piatur, ut oremus, ut non intremus in tentatio- nem gravem, seu simpliciter dictam.

137. Ob. 4. Saltem semper debet adesse gratia extrinsecæ protectionis, quæ impediatur, ne demon hominem tentet pro suo libito; si enim hoc ei permetteretur, nemo posset etiam levem

tentationem superare: ergo etiam ad tentatio- nem levem superandam necessaria est gratia. & cerè Bellarm. loc. cit. num. 123. ait, sibi sufficere hanc gratiam, quod DEUS non permittat da- monem sævire, quantum vellet. Resp. nego suppositum; si enim demoni permetteretur ten- tare hominem pro libito, tunc tentatio non am- pliùs esset levis, sed gravis. Dices. Ergo jam est gratia, quod tentatio sit levis. Resp. sit nos loquimur ex supposito, quod tentatio sit levis; unde unde proveniat. Cæterum Suarez l. 1. de grat. c. 23. n. 23. & seq. ubi hanc objectionem fuscè pertractat, ait, providentiam illam DEI, per- mittentis demoni tantum, & non amplius, non esse necessariò specialem, sed spectare ad gene- ralem cursum providentiæ. Ulterius ait, etsi da- moni fors plus permetteretur, tamen sæpe non tentaturum amplius, seu gravius ob multas ra- tiones quas ibi adducit. Arriaga disp. 40. de grat. sec. 1. num. 11. addit, demonem, cum ob suam damnationem debeat in tormentis manere, non habere potentiam ex se tentandi hominem: & hinc à DEO ipsi tantum in poenam hominis permitti, ut hunc leviter tentare possit: & hinc quod demoni non permittatur, ut gravius ten- ter, non esse propriè gratiam collatam homini, sed tantum minorem poenam, nisi quatenus hæc ipsa minor poena possit aliquo modo dici gratia, sicut gratia potest dici dilatio mortis: at addit hic auctor, hinc non esse sermonem de gratia, in hoc tantum sensu acceptæ, sed de positivo spe- ciali favore, non tantum minuente poenam, sed magis homini favente.

138. Ob. 7. Homo per peccatum consti- tutus est in ultimo termino damnationis, hoc est, meritis est statim damnari, adeoque indi- gnus est omni auxilio: ergo omnis concursus DEI, & maxime omnis cogitatio congrua, est gra- tia DEI: sed sine concursu DEI, & cogitatione congrua non potest vinci ulla tentatio: ergo. Resp. Hoc argumentum probat, hominem nul- lum prorsus posse bonum opus facere, sine gra- tia, quod falsum esse probavimus à num. 84. In forma distinguo 2. partem antecedentis. Ho- mo indignus est omni auxilio, ita, ut etiam na- turali exigentia ad omne auxilium, etiam tantum naturale, actu spoliatus sit. neg. ant. ut spolian- dus sit eà etiam exigentiâ, quando erit actu dam- natus, seu existens in termino damnationis, conc. ant. & neg. conf.

Quamdiu homo adhuc est viator, tamdiu juxta cursum ordinarium causarum secundarum, debetur ei concursus aliquis DEI, & aliquoties etiam aliqua cogitatio congrua, ut probatum num. 100. sicut enim differtur damnatio, ita eti- am differtur status, in quo carere debeat omni concursu ad bonum, aut omni cogitatione con- grua; aliàs deberet etiam dici, quod ipsa con- servatio talis hominis sit specialis gratia: quia etiam eà est indignus in aliquo vero sensu: sed non est ita indignus ut non nisi per specialem na- turalem gratiam conservetur.

139. Ob. contra 2. conclusionem. Si quis semel superavit tentationem, tunc altera vice facilius, & tertia adhuc facilius eam vincit: ergo ex eo, quod tentatio levis per se diu du- ret, non fit moraliter impossibilis ejus victoria: ergo potest homo omnes, etiam coacervatas le-
ves

ves tentationes vincere. prob. ant. per repetitos actus acquiritur habitus, seu facilitas: ergo facilius est victoria posterior, quam prior. Hæc obiectio non est tam difficilis, quam putat Arriaga, supposita doctrinâ de habitibus, satis communi inter nostros, scilicet, quod habitus voluntatis acquisiti stent in speciebus experimentalibus, representantibus delectationem in obiecto, & in negatione specierum representantium molestiam in eo, vel delectabilitatem æqualem in obiecto opposito, de quo in Philosophia agitur. Unde falsum est, quod per omnes actus acquiritur facilitas ad alios similes; sæpe enim augetur difficultas.

Sic sub initium anni sæpe studiosi una, aut altera vice, diligenter student: at mox representata delectatione otii oppositi, & molestia studiorum, cessant. Sic sæpe, qui semel, vel secunda vice, gustavit medicinam amarissimam, non se finit tertia vice persuaderi. Sic, qui passus est unam, vel etiam alteram injuriam, non semper patitur tertiam. His suppositis, in forma. neg. ant. ad probationem dist. ant. per repetitos actus semper acquiritur habitus. neg. ant. aliquando. con. ant. & neg. con. nam non semper victoria prima tentationis relinquit speciem experimentalem, quæ representet delectationem in suo obiecto e. g. in continentia ab illicitis voluptatibus, vel in patientia contumeliarum: sed, præsertim, in non habentibus gratiam, relinquit speciem magnæ molestiæ, quæ dein auget difficultatem. Fateor, sæpe post repetitos actus, per gratiam fieri leviores postea victorias; sed hoc non pugnat contra nostram assertionem.

140. Ob. 7. Si homo non habet potentiam moralem vincendi omnes tentationes, tunc nec habet potentiam moralem vincendi unam: sed hoc est contra nos: ergo. prob. ma. ponamus, cumulum tentationum, moraliter invincibilem, constitui ex centum tentationibus: ponamus etiam, hominem jam vicisse nonaginta novem tentationes, quod potest fieri in hac suppositione; quia unamquamque potest moraliter vincere, & nonaginta novem nondum sunt totus cumulus, qui moraliter necessitat: in hoc casu talis homo non poterit moraliter vincere ultimam: ergo. prob. ant. si posset in hoc casu vincere tentationem ultimam, posset moraliter vincere totam necessitatem moralem, quod est in terminis absurdum: ergo. Hoc argumentum probaret, posse moraliter cum ordinaria gratia vitari omnia peccata venialia, contra Tridentinum sess. 6. can. 23. in forma neg. ma. ad prob. neg. ant. quia in hoc casu homo poterit moraliter illam ultimam tentationem vincere. ad prob. iterum neg. ant. nam tota necessitas moralis in hoc casu non est devoluta ad ultimam tentationem, sed jam est per partes victa in antecedentibus victoriis.

141. Necessitas tota moralis (quod bene notandum) est divisibilis, & in hoc casu est divisibilis in singulas tentationes; unde singulas vincendo vincit homo semper aliquam partem necessitatis moralis, adeoque in ultima tentatione tantum habet vincendam adhuc unam partem. Potest autem homo quamvis partem necessitatis moralis distributivè sumptam vincere, etiam moraliter, licet non possit vincere omnes simul; nam necessitas moralis non est necessitas absoluta,

sed tantum talis, ut propter maximam difficultatem fundamentum præbeat, ad prudenter judicandum, quod non sit vincenda. Habemus autem fundamentum prudens in infirmitate naturæ, & repetitis tentationibus ad judicandum, hominem sine gratia non esse victurum omnes.

Sicut autem hoc fundamentum nititur pluribus collectivè tentationibus, ita minuitur per ablatas, seu jam victas aliquas tentationes: nec, positis jam nonaginta novem victoriis, amplius habemus fundamentum ita prudens, firmiter judicandi, hominem centesimam non superaturum. Ex quo sequitur, hominem posse omnes partes necessitatis moralis, distributivè sumptas, vincere moraliter, non autem omnes collectivè sumptas. Unde, si homo omnes centum tentationes vinceret, (quod tamen nunquam fiet) vicisset eas physicè, non moraliter, hoc est, vicisset nihil agendo absolute supra suas vires, sed tamen modo ita extraordinario, quem nemo prudenter judicasset eventurum. Modus autem hic extraordinarius non stentisset in qualibet victoria distributivè, sumpta, sed in omnibus collectivè sumptis. Si tamen velis dicere, quod in singulis tentationibus vincendis in hoc casu fuisset partialis aliquis modus extraordinarius, non quidem multum refragor, quamvis saltem de primis, fors difficulter probeatur: in quibus autem inceperit, non possumus determinare. vide hac de re etiam tract. de DEO an. 642.

ARTICULUS XII.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

142. Ob. 8. contra 4. conclusionem. Præcepta DEI sunt facilia: ergo debent absque gratia moraliter posse servari: ergo etiam debent tentationes graves contra eorum observationem moraliter posse vinci. Confirmatur. Ad peccandum graviter non sufficit libertas tantum physica, sed requiritur moralis: atqui hæc juxta nos non daretur: ergo. Resp. dist. ant. Præcepta DEI sunt facilia sine gratia. neg. ant. cum illa, conc. ant. & neg. con. In primis præcepta supernaturalia sunt omnino impossibilia sine gratia: at quia gratia ex parte sua non deficit, quando datur obligatio ea adimplendi, facilia redduntur. Idem dic de aliis præceptis. Nec dicas cum Arriaga, sic non præcepta esse facilia, sed tantum gratiam promitti, nam retorqueo in primis in præceptis supernaturalibus: dein possunt ipsa præcepta dici facilia ex suppositione gratiæ, ut multa alia facilia dicuntur, facta aliqua suppositione auxilii alterius: sic dicimus facile esse iter homini, de quo scimus eum esse instructum equo, licet sine hoc esset iter difficile.

143. Ad confirm. dist. ma. Ad peccandum graviter requiritur libertas moralis, hoc est, conjuncta cum advertentia ad malitiam, ut transgressio possit imputari ad culpam. con. ma. hoc est, libertas sine difficultate moraliter invincibili

bili. neg. ma. & conc. min. pro aliquibus casibus. neg. conseq. de qua re vide Rhodes *disp. 2. de gratia. q. 1. sect. 3. §. 2. ad 3. ob.* & fufius Arriagam *disp. 40. de gratia. sect. 2. subsect. 6.* ubi defendunt, fufficere libertatem physicam: & certè, nisi hoc admittatur non video, quomodo cum necessitate morali ad venialiter peccandum, finè gratia speciali, stet tamen ratio culpæ, & demeriti, atque reatus poenæ gravis in purgatorio. Quare autem actiones semideliberatæ non sint mortaliter graves, ratio non est præcisè defectus libertatis physicæ: sed sunt aliæ rationes, de quibus tractatu de peccatis. n. 87. §. 117.

Dixi: conc. min. pro aliquibus casibus; nam ordinariè non deest gratia, vel naturalis, si sufficit, vel supernaturalis, immediatè, vel saltem mediatè sufficiens, ad reddendam victoriam moraliter possibilem. Quod autem lex positiva non obliget, saltem ordinariè, in casu impossibilitatis moralis: obliget autem lex naturæ, ait Arriaga *loc. modò cit.* discrimen esse, quod lex naturalis prohibeat mala intrinsecè talia, & quæ prohibita sunt; quia mala; non enim potest dari ratio dispensandi in iis, vel non obligandi: at verò, cum positiva præcepta prohibeant ordinariè aliqua non intrinsecè mala, sed tantum mala; quia prohibita, ait idem auctor, moralem impossibilitatem esse rationem non obligandi, vel dispensandi in rebus talibus: cumque legislator ista possit prohibere, vel non prohibere, æquissimum fuit, in his circumstantiis non obligare.

144. Ob. 9. Potest quis absque gratia vincere tentationem gravem ex motivo peccaminoso, e. g. tentationem gravem luxuriæ, ex motivo superbiæ: ergo potest etiam superare eandem ex motivo naturaliter honesto, e. g. ex motivo habendi ulteriorem sustentationem, quam perderet, si infame illud crimen committeret. conf. videtur innegabilis; quæ enim sit ratio potentæ prioris, & non posterioris? Confirm. 1. Potest quis ex motivo minus peccaminoso, e. g. ex motivo vanæ gloriæ superare tentationem rei multò magis peccaminosam, e. g. tentationem luxuriæ: ergo etiam poterit superare ex motivo omnino naturaliter honesto. prob. conf. si voluntas potest naturaliter vitare majus malum, cur non possit vitare omne? Confirm. 2. Motivum honestum non facit victoriam tentationis difficiliorem: ergo, si quis potest, eam vincere ex motivo inhonesto poterit etiam ex honesto.

Resp. neg. ant. ita Arriaga *disp. 40. de gratia. sect. 2. n. 18. §. seqq.* & idem, saltem disjunctivè, etiam docet Rhodes *disp. 2. de gratia. q. 1. sec. 3. §. 2. ad ob. 2.* nam, si tentatio gravis est e. g. ad luxuriam, non vincitur reverà propter motivum inhonestum, sed tantum excluditur actus externus luxuriæ, qui tamen peccatum non auget, ut probatum tractatu de actibus humanis. a. n. 164. unde talis homo interiùs ita dicit: *Si non esset perdenda mea gloria, vel magna aestimatio, fornicarer:* qui actus est malus, & per eum succumbitur tentationi. Quod autem hic actus admittatur ab eo, qui est gratià destitutus, & gravi tentatione pulsatur, probat Arriaga *loc. citato.* ex eo, quod nihil impossibile sit in eo casu cum eo actu; nam superbia illa non excludit actum illum internum; adeoque non vin-

cit tentationem ad illum: aliunde etiam nihil est, unde teneatur infirmitas hominis: ergo in tentatione gravi labitur. Ad 1. confirm. iterum neg. ant. non enim vincitur tentatio, si gravis est: sed peccatur per actum internum.

145. Ad 2. confirm. posset omitti. ant. & negari suppositum consequentis ex dictis. Resp. tamen etiam 2. nego. ant. ut enim Rhodes *loco citato numero precedente*, & cum eo alii communiter docent, ac etiam experientia probat, in statu naturæ corruptæ non ita cognoscimus bonum honestum, sicut sensibile (per quod intelligo quodlibet sensibus delectabile, vel mundanum, & appetitui depravato conforme, quale est vana gloria, vindicta &c. licet strictè loquendo non sit sensibile) neque in illud ita intensè ferimur, neque ita amamus, ac istud, quod intensissimè amat natura corrupta, & gratià destituta, consequenter multò magis movetur ab hoc, quam ab illo.

Fateor tamen, aliquando contingere, ut bonum sensibile sit conjunctum honesto, e. g. bonum sensibile, ac simul honestum, est vitam servare, vel sanitatem; hinc contingere potest, quin imò sæpe contingit, ut aliquis tentetur luxuriâ, sed tamen simul videat, se vitam, vel sanitatem perditurum, si consentiat. At neque tunc poterit homo absque gratia, solis naturæ viribus, ex motivo hoc sensibili simul, & honesto, abstinere à luxuria, si ad hanc graviter tentatur; nam talis homo absque gratia non movebitur ab honestate naturali conservandæ vitæ, ad excludendum supra dictum affectum conditionatum peccaminosum; tum quia illa honestas præcisè naturalis eum affectum non excludit; tum quia natura corrupta absque gratia non valde cognoscit, eam honestatem, nec valde aestimat.

Quare in tali casu homo tantum movebitur à sensibilitate illius conservationis sibi utilis: quæ tamen sensibilitas non est sufficiens, ad excludendum peccatum, seu affectum conditionatum peccaminosum: *Fornicarer, nisi noceret sanitati.* Unde, ut affectus hic excludatur, opus est aliquâ gratiâ DEI, saltem, quæ sit propositio honestatis intensior, atque incitet ad amplectendum simpliciter honestum, seu exclusivum omnis inhonestatis: vel certè quæ incitet ad honestatem specificè oppositam vitio, ad quod quis tentatur, aut aliter opponatur omni inhonestati, ita, ut, qui incitationi illi obedit, non possit supradictum affectum conditionatum peccaminosum admittere.

Ex dictis etiam respondendum ad casum, quo hæreticus timorem mortis vincit, & moritur pro falsa doctrina; nam neque hic movetur ab amore veritatis, cui in aliis culpabiliter resistit, sed ab appetitu vanæ laudis, aut obstinationis, vel alterius vitii, quod non excludit actum conditionatum vitiosum e. g. *Si non esset vana laus, nollem mori pro mea secta* (in qua tamen notione ipse ex conscientia erronea debet agnoscere peccatum; aliàs non video, quomodo sit dicenda tentatio) Ut autem rectè ait Arriaga *de gratia. disp. 40. sec. 2. subsec. 3. n. 20.* hæreticus, etiam quando moritur pro articulo vero, & Catholico, non moritur pro veritate, quam jam culpabiliter deseruit, eique resistit: sed per accidens se

habet

habet honestas defendendi veritatem: & inanis gloriæ affectatio, vel nimia sui æstimatio facit, ut paratus sit, etiam pro errore mori, nisi tamen gratia Divina ipsum eo casu converteret, & faceret, ut implicite saltem Catholicus fieret.

146. Ob. 10. Posset contingere, ut quis diu viveret, quin gravi, vel mediocri tentatione, infestaretur: ergo posset aliquis diu servare totam legem naturæ sine gratia: prob. conf. leves tentationes posset omnes vincere, sine gratia: ergo posset, sine eadem totam legem servare. Resp. cum Suarez lib. 1. de gratia. c. 26, n. 17. dist. ant. potest hoc contingere sine gratia saltem specialis extrinsecæ protectionis. neg. ant. cum ista gratia. om. ant. & sub data distinctione. om. vel neg. con. Absque gratia DEI impossibile est, hominem non aliquoties per diuturnum tempus vitæ graviter tentari, vel saltem leviter coarctari, ad aliquod grave peccatum, nisi DEUS eum specialiter protegat, SS. Patres autem, quando asserunt, hominem non posse servare totam legem naturæ, loquuntur de vita hominum ordinaria, & absque speciali illa protectione: vel, si SS. Patres absolute de omnibus loquuntur, dicendum cum Rhodes disp. 2. de gratia. q. 1. sec. 3. §. 3. ad ob. 21. impossibile esse, ut homini naturæ tam corruptæ in diuturna vita non occurrant in exercitio virtutum variæ graves difficultates, saltem in hac providentia, in qua DEUS hominem non vult, nisi per gratiam ab his omnibus liberare.

147. Dices. SS. Patres dicunt, hominem non posse servare totam legem sine gratia: sed per gratiam non intelligunt gratiam tantum extrinsecam alicuius protectionis, sed intrinsecam supernaturalem: ergo data distinctio non sufficit. Resp. 1. me ex Rhodes jam dixisse, quod, si ista responsio non videatur conformis SS. Patribus, negari possit major; nam in hac providentia impossibile videtur hominem diu carere gravibus tentationibus, Resp. 2. SS. Patres tantum intelligendos esse de homine ordinario modo vivente, seu difficultatibus, & tentationibus gravibus infestato.

An autem, ad hunc in observatione mandatorum naturalium retinendum, exigant gratiam verè intrinsecè supernaturalem, an ipsis sufficiat extrinsecæ tantum, seu intrinsecæ quidem naturalis, tamen speciali modo præparata (de qua n. 223.) inter auctores disputatur. Ego meam mentem jam eo numero aliquantum aperui. Addo tamen hic, verius mihi videri, SS. Patres, quando simpliciter aliquid vocant gratiam, intelligere supernaturalem: item videri mihi, præsertim S. Augustinum epistola 95. ad Innocentium, exigere in nostro casu gratiam supernaturalem; nam primò dicit, ad concupiscentias, tentationesque vincendas opus esse gratiâ, per subministrationem Spiritus Sancti data, quam effuderit Christus ascendens in altum, & dona hominibus dans: quæ planè est supernaturalis gratia: secundo eadem epistola dicit, de eadem gratia, eam esse propriam Christianorum, quæ non sit natura, sed qua solvatur natura, qua non quasi extrinsecus, homo irrigetur: sed esse subministrationem Spiritus Sancti: iterum esse gratiam DEI ex fide Christi.

Verbo, S. Augustinus agit semper de gratia contra Pelagium, à quo utique exigit gratiam supernaturalem, quam illum negare asserit, defendendo possibilitatem naturæ, ad vincenda peccata, & implenda mandata: gratiam autem creationis, ait S. Doctor, posse quidem aliquo modo dici gratiam; edquod grates debeamus etiam agere propter creationem: at non esse gratiam Christianis notissimam, & mirum esse, si in Prophetis, Evangelicis, aut Apostolicis literis inveniatur.

Ex quibus saltem videtur haberi, quod ad totam legem naturalem servandam, seu ad omnes tentationes graves vincendas, requiratur gratia supernaturalis, si non ex rei natura, saltem ex lege DEI: quæ lex, seu dispositio DEI, nobis innotescit ex SS. Patribus, inter quos, in materia gratiæ, S. Augustini præsertim auctoritas, ingens est: quidquid sit, an etiam requiratur gratia supernaturalis, ad superandam quamvis tentationem gravem, quod fortè etiam SS. Patribus conformius dicitur; cum illi, saltem ordinariè, per gratiam simpliciter dictam, intellexerint gratiam supernaturalem.

148. Nec dicas 1. cur necessaria sit gratia supernaturalis ad actus tantum naturales? nam repono: cur necessaria sit fides, & gratia habitualis, quæ tamen necessariae sunt ex n. 128. & utique supernaturales sunt? scilicet non vult DEUS in hac providentia, & statu elevationis dare gratias naturales, sed, vel nullas, vel supernaturales, adeoque non vult, ut lex naturalis impleatur tantum per actus naturales, sed per supernaturales: sicut non vult hominem consequi beatitudinem tantum naturalem, sed supernaturalem: & hac in re sit pro ratione voluntas.

Nec dicas 2. sic infideles non habituros gratiam sufficientem; cum non habeant gratias supernaturales. Resp. enim, illos, qui non habent gratiam supernaturalem, non habere quidem gratiam immediatè sufficientem ad totam legem servandam; habere tamen auxilia mediatè sufficientia; vel enim habent vocationem ad fidem, cui si consenserint, habebunt gratiam supernaturalem: vel saltem habent auxilium, cum quo possunt facere, quantum est in se, tandiu, donec impleant terminum à DEO præfixum, & quo posito DEUS dabit ipsis gratiam immediatè sufficientem. Imò circa infideles fortè dici potest cum Suarezio l. 1. de gratia cap. 27. n. 27. DEUM etiam ipsis speciali auxilio subvenire, in gravibus tentationibus; cum id sit conforme misericordiæ Divinæ: nec legem non dandi, nisi supernaturalia auxilia ad vincendas graves tentationes, esse omnino indispensabilem, præsertim circa infideles.

149. Dices 2. SS. Patres fortè non requirere ad vincendas solum tentationes auxilia supernaturalia, sed tantum ad vincendas eas fructuosè: & meritoriè, seu quando victoria tentationum debet esse fructuosa, & meritoria (de qua S. Thomas citatus n. 119.) vel quando observatio legis naturæ debet esse meritoria. Sed contra est. SS. Patres loquuntur, saltem aliquando, etiam tantum de fuga peccati, quæ est aliquid purè naturale, nec loquuntur semper de victoria, positiva & meritoria, ut ait Rhodes disp.

disp. 2. de grat. q. 1. sec. 3. §. 3. Dein ex his textibus SS. Patrum Theologi probant, non posse per actus naturales impleri omnia collectivè præcepta naturalia: ergo debent SS. Patres supponere, quod non detur in hac providentia observatio omnium mandatorum affirmativorum, seu exigentium actum positivum, nisi meritoria; quia DEUS non vult eam dari, sicut non vult dari beatitudinem naturalem: adeoque neque dat auxilia ad observationem tantum non meritoriam, seu purè naturalem: observatio autem mandatorum negativorum, si fiat per puram omissionem liberam, potest quidem esse non meritoria, tamen potest etiam esse, quod ex lege DEI ea libertas constituatur per gratiam supernaturalem; quia SS. Patres videntur universim de ista, non de alia loqui.

150. Ob. 11. contra 6. conclusionem. Si necessaria est fides supernaturalis, vel gratia habitualis, ad observandam legem naturalem, tunc non potuisset ista servari in statu puræ naturæ: hoc est falsum: ergo. Confirm. 1. Infideles nec fidem, nec gratiam habituales habent: ergo necessario peccant; quia absque his legem servare non possunt. Confirm. 2. Juxta nos, qui servat mandata, scit, se esse in gratia: atqui hoc est contra Tridentinum: ergo. Resp. neg. ma. Diximus num. 128. gratiam habituales, vel fidem, non esse necessarias ex natura rei, sed tantum ex lege, vel ordinatione DEI, nolentis, nisi fidelibus, & amicis, auxilia diu sufficientia dare: at in alia providentia DEUS daret auxilia alia purè naturalia, quæ sufficere possent.

Ad 1. confirm. jam responsum est num. 148 & sequenti; quia infideles, saltem mediâtè, sufficientem gratiam habent. Ad 2. confirm. neg. ma. nam imprimis non constat determinatè, quam longum tempus debeat esse, quo quis possit observare totam legem sine gratia; & fortè non est satis longum, quod homo existimat esse longum. 2. Hæc sententia, ut ait Arriaga *disp. 41. sect. 5. n. 24. de grat.* non est certa certitudine absoluta, & infallibili, quam solam Tridentinum *sess. 6. c. 16.* excludit. 3. Ut ait Suarez. l. 1. de grat. c. 27. num. 33. non potest homo esse omnino certus, se diu non peccasse mortaliter, vel ex negligentia crassa, vel dubio practico, vel aliqua delectatione interna: & hinc S. Paulus 1. ad Cor. 4. v. 4. ait: *Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.*

151. Ob. 12. Ex nostra sententia sequitur, peccatorem, etiam fidelem, non habere semper gratiam sufficientem ad servandam legem: ergo necessario peccat. Resp. neg. ant. Imprimis aliquamdiu potest habere gratiam sufficientem ad alia præcepta implenda: & maximè eam habet ad agendam poenitentiam. Quod si diu nolit poenitentiam agere, quamvis non habeat gratiam immediatè sufficientem, ad implendam totam legem, habebit mediâtè sufficientem, quatenus habebit gratiam, ad agendam poenitentiam, & reparandam gratiam; nam, quamdiu homo fidelis vivit, & rationis compos est, DEUS non negat ei omnem gratiam ad agendam poenitentiam, ut suppono ex tractatu de poenitentia; saltem non negat omnem gratiam mediâtam, seu gratiam orandi, & impetrandi gratiam poenitendi, & legem servandi. Tandem nemini DEUS

negat gratiam saltem physicè sufficientem, licet fortè juxta quosdam aliquibus maximè obstinatis, & enormibus peccatoribus neget gratiam moraliter sufficientem.

152. Ob. 13. Si quis sine gratia habituali non potest diu vitare peccata mortalia, teneatur statim agere poenitentiam, post commissum peccatum mortale: sed hæc obligatio esset valde dura: ergo. prob. ma. debet homo reddere se potentem ad observanda mandata Divina: ergo debet se iterum constituere in statu gratiæ per poenitentiam. Resp. 1. Ex hac objectione imprimis non sequitur, teneri hominem statim ad confessionem; modò enim eliceret actum contritionis, jam recuperaret gratiam habituales. 2. Neque etiam ad contritionem tenetur statim; quia non dicimus, quod non possit brevi tempore servari lex sine gratia: sed tantum, quod non possit tempore longo. Unde tantum sequitur, quod non possit poenitentia differri post peccatum longo tempore. Quod autem tempus in hoc casu censeatur longum, vel breve, nondum est satis determinatum: saltem ultra annum certò differri non potest, intra quod tempus ajunt quidam, teneri per se peccatorem, & quidem sub gravi, ad agendam poenitentiam, etiamsi nulla esset lex de confessione peragenda: saltem certò tenetur per accidens ratione præcepti Ecclesiæ. Imò probabiliter dici potest, Ecclesiæ, dum intra annum confessionem præcipit, insinuare, quod longius tempus, quam annus, sit tempus longum, intra quod peccator non possit servare totam legem. An non autem etiam tempus minus, præsertim ingruentibus fortibus tentationibus, possit dici longum, nolim definire: omnibus omnino suadendum est, ut non tantum actum contritionis, sed neque confessionem, tamdiu differant.

ARTICULUS XIII.

An homo in statu naturæ lapsæ sit debilior, quam fuisset in statu puræ naturæ.

153. V Arii à Theologis considerantur status naturæ humanæ, quorum plures exposuimus in tract. de beatit. à n. 24. Revoco hîc breviter in memoriam tres, scilicet *statum naturæ puræ, statum originalis justitiæ, statum naturæ lapsæ.* Primus, seu *status naturæ puræ* dicit perfectiones naturales homini debitas, sine elevatione supernaturali, & sine peccato. Hic nunquam exstitit in creaturis rationalibus; quia, & Angeli, & homines, statim elevati fuerunt ad statum supernaturalem; possibilibus tamen fuit; quæ enim sit implicantia in eo, quod DEUS Angelum, vel hominem, creet, neque tamen ordinet ad suam amicitiam, vel visionem beatificam? aut quis necessiter DEUM, ad hos favores faciendos creaturæ, id est, suæ essentialiter servæ? Eadem possibilitas probatur firmissimè ex pluribus damnatis Bajanis propositionibus (quarum propterea contradictoriæ debent esse veræ) quas videre potes in eodem tract. de beatit. n. 27.

Secundus *status originalis justitiæ*, non tantum

tum dicit carentiam negativam peccati, quam jam dicit status puræ naturæ: sed insuper dicit integritatem, seu subjectionem concupiscentiæ ad rationem, item elevationem ad finem supernaturalem, infusionem gratiæ sanctificantis, & virtutum, rursum immunitatem ab errore, ignorantia, morte, ac aliis miseriis &c. præterea privilegium transfundendi sub certa conditione has perfectiones in posteros. Tertius status naturæ lapsæ dicit lapsum in peccatum originale, vel æthiale, ob quod natura privata est privilegiis innocentæ, & integritatis, ac variis malis subiecta.

154. Jam dubium non est, hominem, seu liberum ejus arbitrium, in statu naturæ lapsæ, esse minus validum, in ordine ad faciendum bonum, & vitandum peccatum, quàm fuerit in statu justitiæ originalis; nam tunc fuit usus Adam libero arbitrio longè robustiore, & ideo DEUS ipsi, ut ait S. Augustinus l. de corrept. & grat. c. 12. fortissimò dimisit, atque permisit, facere, quod vellet: atque adeò tunc longè facilius poterat legem naturalem servare, præsertim, cum rebellem concupiscentiam non haberet, nec errore, aut ignorantia &c. decipi poterit.

At verò, postquam homo peccavit, tunc (ut ait Arausicanus II. c. 25. & Trident. sess. 6. c. 1.) liberum arbitrium viribus attenuatum, & inclinatum fuit, adeò, ut ob rebellem concupiscentiam, insurgentes passionem, errores, & ignorantias, aliasque infirmitates, longè citius peccato succumbat, imò absque gratia DEI, prout diximus n. 126. totam legem naturalem diu servare non possit. Queritur jam, an, si DEUS condidisset hominem, in statu puræ naturæ, liberum ejus arbitrium, non quidem æquè forte, ac in statu originalis justitiæ (quod nemo asserit) sed tamen fortius ad bonum faciendum fuisset, quàm modò in statu naturæ lapsæ, si à gratia non fulciatur, existat: an verò æquè debile futurum fuisset.

155. Dico. Liberum arbitrium hominis, seu vires illius ad bonum, non fuissent majores in statu puræ naturæ, quàm sint modò sine gratia in statu naturæ lapsæ. ita S. Thom. 1. p. q. 95. a. 1. in corp. Bellarmin. tom. 4. contro. gener. 3. princ. 1. de grat. & lib. arb. l. 5. c. 9. sub finem Suarez prolegom. 4. de grat. c. 8. n. 5. & c. 9. n. 4. ubi hanc sententiam ait esse communem, & veram, citatque plures alios antiquos, & inter hos Medinam, qui in 1. 2. q. 85. a. 2. §. Secundo, infertur, dicat, hanc esse veram, Divinamque Theologiam, quam doceant universi Theologi. Accedunt ex recentioribus Haunoldus l. 2. tract. 3. c. 2. n. 739. & plurimi alii. Prob. 1. auctoritate communi Scholasticorum, qui ex S. Dionysio c. 4. de Divin. nomin. part. 4. parùm à medio absolute dicente, mansisse in Angelis post peccatum naturalia integra, (verba ejus sunt: Non itaque mala est demonum gens, qua parte secundum naturam est neque indulta illis Angelica munera immutata dicimus: verum sunt, & integra, & lucidissima persistant) ex hoc, inquam, Scholastici inferunt cum S. Thoma 1. p. q. 95. a. 1. in corp. eadem naturalia etiam mansisse in homine.

Et hinc etiam est commune axioma Theologorum, naturalia in homine post peccatum

mansisse integra: & quidem, ut Suarez proleg. 4. de grat. c. 8. n. 10. ait, quoad omnes naturales facultates, perfectiones, dispositiones, ac proprietates, corporis, & animæ: certè ex hoc S. Thomas infert, subjectionem concupiscentiæ ad rationem non esse debitam naturæ humanæ puræ; sic enim habet loco modò citatò: Manifestum est autem, quòd illa subjectio corporis ad animam, & inferiorum virium ad rationem, non erat naturalis; alioquin post peccatum mansisset; cum etiam in demonibus data naturalia post peccatum permanerint, ut Dionysius dicit 4. c. de Div. nom. Unle manifestum est, quòd & illa prima subjectio, qua ratio DEO subdebatur, non erat solum secundum naturam, sed secundum supernaturale donum gratiæ: atqui, si natura lapsa nil perdidit, ex naturalibus donis, ac viribus, habet adhuc tantas vires, quantas habuisset in statu puræ naturæ, ubi præter naturalia nil habuisset.

156. Ubi ex occasione noto, 1. quòd ex hoc modo arguendi S. Thomæ rectè inferatur (ut observat Suarez proleg. 4. de grat. c. 8. n. 6.) posse de quocunque bono, quo natura humana ob peccatum est spoliata, concludi, id non naturale, seu naturæ debitum fuisse. Noto 2. quòd, quando S. Thomas 1. 2. q. 82. a. 3. ad 1. ait, appetitum concupiscibilem naturaliter regi ratione, & si transcendat limites rationis, esse contra naturam, debeat (ne sibi manifestè contradicat) ita exponi, ut sensus sit, quòd ille appetitus naturaliter, hoc est, ex exigentia status naturæ integræ, regatur ratione, & si limites transcendat, id faciat contra exigentiam naturæ integræ: quæ responsio firmatur ex eo, quòd ibi S. Doctor inferat, concupiscentiam esse materiale originalis peccati, & consequenter videatur loqui de natura in statu antecedenti ad hoc peccatum, adeòque de integra, non autem de natura pura, de qua tunc nulla erat quæstio, nec fiebat mentio.

157. Confir. conclusio 1. Ex hoc ipso textu Angelici n. 155. adducto habetur, subjectionem concupiscentiæ non fuisse debitam naturæ, sed fuisse donum gratiæ, adeòque non fuisse dandam in statu puræ naturæ: atqui ex negatione illius subjectionis potissimum oritur debilitas naturæ lapsæ: ergo. Confir. 2. Idem S. Thom. 1. 2. q. 87. a. 7. in corp. ait: Principaliter quidem pœna originalis peccati est, quòd natura humana sibi relinquatur destituta auxilio originalis justitiæ: sed ad hoc consequuntur omnes pœnalitates, quæ ex defectu naturæ hominibus contingunt: ergo in destitutione, seu ereptione originalis justitiæ, & relictione solius naturæ, stat pœna originalis peccati: ergo non in subtractione ullius facultatis naturalis: adeoque natura lapsa nil habet minus virium naturalium, & consequenter non est debilior, quàm fuisset, si ante elevationem sibi relictæ fuisset. Item cum ex defectu, hoc est, imperfectione naturæ, ut sibi relictæ, sequantur omnes pœnalitates, seu infirmitates, infertur, has esse ei naturales, & consequenter futuras etiam fuisse in statu puræ naturæ, quamvis tunc non fuissent pœnæ, de quo infra.

158. Confir. 3. ex S. Augustino l. 4. contra Julian. c. 16. sub finem dicente: Gratia quippè DEI magna ibi erat, ubi terrenum, & animale corpus, bestialem libidinem non habebat. Qui ergo

vestitus gratia non habebat in nudo corpore, quod puderet, spoliatus gratia sensit, quid operire deberet: ergo, quod in Adamo, de quo loquitur, non fuerit caro rebellis, fuit ex gratia DEI, non ex debito humanæ naturæ: quam naturam quidem habuit Adam immunem illa rebellionē: at non ex se, sed ex gratia DEI. Idem S. Doctor l. 5. contra Julian. c. 7. ante medium, non semel dicit, libidinem naturalem esse, & vinci posse. En aliqua ejus verba: Cum igitur libidinem, & naturalem esse, & vinci posse, ambo dicamus, utrum bonum vincamus, an malum, ipsa inter nos vertitur questio: ergo libido rebellis est naturalis, adeoque etiam fuisset in statu puræ naturæ, quamvis tunc non fuisset poena; quia hæc supponit culpam.

Nec dicas, Si nihil debitum fuit naturæ subtractum, subtractio non fuit poena; nam ex suppositione, quod natura fuerit iis donis supernaturalibus ornata, utique eorum privatio fuit poena; sicut, si rusticus prius elevatus ad principatum, postea iterum detruderetur ad siliam, ob admissum aliquod scelus, esset poena valde sensibilis: quamvis non esset talis, si nunquam elevatus, sed semper relictus fuisset in suo humili statu. Sic naturæ lapsæ poena est privatio bonorum supernaturalium; quia ad hæc fuit elevata: non autem carentia tantum eorundem bonorum est poena naturæ puræ; quia hæc carentia respectu naturæ puræ, seu nondum elevatæ ad illa bona, sive iis dotata, non potest esse privatio, aut spoliatio, & ipsa non potest dici privata, sed tantum carens: sicut scilicet in rustico nunquam elevato ad thronum, non est poena carentia principatus. Plura ex Patribus & Conciliis affert Suarez in confirmationem nostræ sententiæ proleg. 4. de grat. c. 8. & seq.

159. Confir. conclusio 4. Hæc propositio Bajana 55. à S. Pio V. damnata est: *DEUS non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur*: ergo talem, hoc est, cum istis miseriis, ab initio, hoc est, antecederet ad peccatum originale, potuit creare hominem DEUS: & quidem ut author naturæ; nam de hoc est sermo in illa propositione, quæ loquitur de tota specie humana; quamcunque enim speciem substantiæ ut quod, sive infirmam, sive fortem, sive summam, sive infimam, (inter quas utique est etiam species humana) creet, vel producat DEUS, semper agit ut author naturæ, ut fatentur omnes; cum præsertim, substantia ut quod supernaturalis: non sit possibilis: ergo hic status, in quo nascimur, est naturalis, prob. conf. quidquid DEUS producit ut author naturæ, est naturale: ergo.

Nec vitiligines dicendo, aliquid productum etiam ab authore naturæ posse esse violentum; nam, quod producitur ab authore naturæ, si est violentum uni, debet esse debitum alteri: cui autem debebitur hæc infirmitas, si non ipsi naturæ humanæ, ut eidem debetur mortalitas, &c? Nec dicas, DEUM quidem potuisse producere ab initio hominem aliquomodo talem, sed non omnimodè; nam non est dubium, authorem propositionis intellexisse hominem omnimodè talem: & in authoris sensu propositio damnata, est. Si liceret propositiones ita restringere, neque posset probari, quod DEUS potuisset pro-

ducere hominem ita mortalem, passibilem &c. qualis nunc est. Hoc quidem verum est, DEUM non potuisse hominem producere peccato infectum, sicut nunc nascitur: sed auctor propositionis non intendit hunc sensum, & alias manifestum est, quod DEUS non possit esse auctor peccati.

160. Prob. conclus. 2. ratione Doctoris subtilis in 2. dist. 29. q. unica. Appetitus sensitivus naturaliter fertur in suum objectum, scilicet in bonum delectabile sensibile, quamvis non sit conforme rationi, ergo rebellio concupiscentiæ, quæ nihil est aliud, quam appetitus delectabilium, etiam contra rationem, est naturalis: ant. prob. Homo non potest impedire, quo minus objecta delectabilia, etiam, quæ rationi adversantur, incurrant in sensus externos; quia isti sunt ubique aperti: & cerè non possunt ita custodiri, ut dum vel serviunt necessario ului, vel vel aliàs inadvertenter, non sæpe aliquod rationi contraria in eos incurrant: quo facto non potest impedire homo, quo minus ea sensus internus seu appetitus sensitivus quoque percipiat: & hoc posito non potest homo amplius impedire delectationem purè sensitivam: nam appetitus ille necessariò agit, uti oculus necessariò videt: ergo necessitate naturali, & inimpedibili, appetitus sæpe fertur in bonum delectabile sensibile, etiam rationi contrarium. Videatur Haunoldus l. 2. tract. 3. n. 722. si velles dicere, quod DEUS in statu puræ naturæ debuisset impedire, ne talia objecta in sensus incurrant, prorsus gratis id diceres. Et cur non eodem jure quis fingeret, DEUM debere in statu puræ naturæ etiam impedire molestias vitæ humanæ, quin & mortem, uti impedivisset in statu naturæ integræ.

ARTICULUS XIV.

Solvuntur Objectiones.

161. **O**B. 1. Natura lapsa valde debilis est propter effrahem concupiscentiam: sed non fuisset in statu puræ naturæ concupiscentia tam effrahis: ergo illa est debilior. prob. min. si concupiscentia talis fuisset, etiam in statu puræ naturæ, esset naturalis, adeoque à DEO ut authore naturæ: atqui ab hoc esse non potest: ergo, prob. min. concupiscentia est mala: ergo non potest esse à DEO. Resp. neg. min. ad prob. dist. ma. concupiscentia esset à DEO, etiam nunc in statu naturæ elevatæ, neg. ma. fuisset in statu puræ naturæ, subdist. fuisset realiter, sicut aliæ imperfectiones, vel etiam concupiscentia in brutis, conc. ma. formaliter, seu quatenus est defectus naturæ, neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. ad prob. min. dist. ant. est mala physicè, conc. ant. moraliter, subdist. in statu puræ naturæ, neg. ant. in statu elevationis. denuò subdist. est mala moraliter formaliter, neg. ant. moraliter denominativè tantum, conc. ant. & dist. conf. non potest esse à DEO in hoc statu elevationis, conc. conf. in statu puræ naturæ, & quidem tantum realiter, non formaliter, neg. conf.

162. Concupiscentia per se est tantum malum physicum, non strictè morale, sicut etiam est

est in brutis, quæ non sunt capacia moralitatis: & sicut in homine quoque est mortalitas, & peccabilitas, quæ non sunt mala moralia, nisi in sensu lato; quatenus propter illas censetur quis in eliminatione morali imperfectus, & minus estimabilis: non autem sunt mala moralia strictè, sive culpabilia, aut culpam involventia, vel præsupponentia, vel necessariò istam post se trahentia.

Unde sicut in statu puræ naturæ concupiscentia fuisset malum tantum physicum, ita realiter potuisset esse à DEO; quia hic potuisset hominem cum tali concupiscentia producere; cum hæc ipsa sit aliqua imperfectio physica, naturam humanam naturaliter consequens, propter essentialitatem istius naturæ limitationem, vi cuius limitationis non potest DEUS sine miraculo impedire imperfectiones accidentales, eandem naturam consequentes. Ex quo tamen non velis inferre, posse DEUM etiam in natura humana puræ producere errorem positivum, aut habitum inclinatum ad malum; nam hæc imperfectiones non sequuntur necessariò ex limitatione naturæ humanæ.

163. Dixi, concupiscentiam in statu naturæ puræ posse realiter esse à DEO; nam defectus non dicuntur formaliter esse à DEO, sed ab imperfectione naturæ, quæ sic defectuosa est, sic e.g. imperfectioni ferri adscribitur, quòd erodatur à rubigine. At verò in statu elevationis non est concupiscentia effrans à DEO; nam DEUS fecit hominem rectum, & gratiâ suâ frænavit concupiscentiam ejus; quia autem homo ex malitia sua, & peccato, gratiam perdidit, rectè ipsi tanquam causæ, & non DEO, adscribitur effrans rebellio; quia scilicet gratiæ frantum homo ipse abiecit. Unde in hac providentia, seu statu elevationis, concupiscentia est mala, non quidem formaliter, quasi esset culpa; hoc enim falsum est ex Tridentino: sed est denominativè mala moraliter; quia denominatur à peccato originali talis, tanquam ejus effectus, & pœna, quam DEUS quidem infixit, (sed negativè tantum, quatenus subtraxit gratiam) homo autem per culpam commovit, & causavit. Hinc, cum culpa non possit adscribi DEO, non potest, in hoc statu elevationis, concupiscentia ut denominativè moraliter mala, DEO attribui, sed debet attribui homini peccanti. In statu autem puræ naturæ, ubi concupiscentia nullam præsupponeret culpam, attribueretur DEO realiter, ut dictum; quia realiter cum ea DEUS hominem produceret: formaliter autem tribueretur ipsi imperfectioni naturæ humanæ, ut dictum de rubigine ferri. Et hoc solum est, quod vult S. Augustinus l. 5. contra Julian. c. 7. ubi concupiscentiam vocat malum: quod Julianus negabat, volens, eam esse donum DEI, & bonum naturæ, nec admittens, eam ortam esse ex peccato originali; hoc enim Julianus, ut patet ex illo capite, negabat.

164. Dices. Actus concupiscentiæ sunt desideria peccati: ergo sunt mali: ergo etiam ipsa, tanquam causa eorum, est mala, atque adeò non potest esse naturalis. Confir. Concupiscentia est erubescenda: ergo non est à DEO Resp. dist. ant. Actus concupiscentiæ sunt desideria peccati, per se, & formaliter. neg. ant. ma-

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

terialiter, & per accidens. subdist. sunt desideria efficacia aut libera. neg. ant. inefficacia & non libera. om. antec. & neg. conf. Actus concupiscentiæ per se tantum tendunt in delectationem sensibilem, quæ in circumstantiis quibusdam, scilicet matrimonio, & rectæ intentionis, potest esse licita.

Quòd autem, hic & nunc, delectatio illa sit contra rationem, se habet materialiter, & per accidens, ad concupiscentiam; hæc enim non inclinatur ad illa bona ut prohibita, seu reduplicativè talia, sed tantum ad specificativè talia, sive quæ prohibita sunt, & quidem tantum inefficaciter, ut relinquat locum generosæ pugnæ. Quare etiam ista desideria sunt tantum physice mala, non autem moraliter in sensu strictiore, de quo supra. n. 162. videatur Haenoldus l. 2. tract. 3. n. 730. At verò in hoc statu naturæ lapsæ, cum desideria illa supponant peccatum, sunt etiam denominativè moraliter mala, ut supra n. 163. diximus de concupiscentia.

Ad confirmationem, neg. conf. Multæ aliæ actiones hominis reguntur ex verecundia, quæ sunt naturales, & absque dubio fuissent in statu puræ naturæ, ut, quæ consequuntur sumptionem cibi, & potus; potest enim utique quis erubescere ob malum physicum, quale est necessitas illarum actionum: quin etiam erubescunt illi, quibus e. g. abscessus est nasus, vel à gangrana absumptus. Adde, quòd actus concupiscentiæ, etiam, quando licitè admittuntur, e. g. in matrimonio, rectè absconduntur, & nisi hoc fieret, effrons daretur scandalum.

165. Ob. 2. Non potest ab authore naturæ, ne quidem in sensu materiali, esse inclinatio ad peccatum: ergo ab ipso non potest esse concupiscentia. Confir. Est magna inordinatio in homine, si concupiscentia non subdatur rationi: sed nulla inordinatio potest esse naturalis: ergo. prob. mi. natura non potest exigere inordinationem: ergo hæc non potest esse naturalis. Resp. dist. ant. non potest esse ab authore naturæ, inclinatio per se, & efficax ad peccatum. conc. ant. non potest esse inclinatio tantum per accidens, & duntaxat inefficax & non libera. neg. ant. & conf.

Ut jam dictum, concupiscentia tantum inclinatur ad bonum sensibile, cui per accidens est, quòd sit peccatum: & quidem inclinatur tantum inefficaciter. Neque etiam DEUS, producendo naturam cum concupiscentia, intendit peccatum, ut moraliter censeretur possit, per se in illud inclinare: sed potius intendit victoriam peccati. Quare, sicut ob productionem naturæ peccabilis, non censetur DEUS author peccati, ita neque ob productionem naturæ concupiscibilis, debet peccati author censeretur.

Ad confir. dist. ma. est inordinatio, si concupiscentia nullo modo subdatur rationi. conc. ma. si non subdatur perfectè. neg. ma. vel subdist. est inordinatio positivè talis. neg. ma. negativè talis. conc. ma. & dist. mi. inordinatio positivè talis non potest esse naturalis. om. mi. negativè talis neg. mi. & conf. Rationi, ut rectè quidam ingeniosus Recentior ait, non debetur dominium despoticum in concupiscentiam, ita, ut omnes ejus motus habeat in potestate, etiam quoad sensum: sufficit, si habeat dominium politicum, sive, ut in potestate habeat ejus motus

R

tus

tus quoad consensum, ita, ut invita ad consensum trahi non possit: prius dominium fuit, ut ait S. August. citatus n. 158. gratia DEI magna.

166. Ob. 3. Natura humana per peccatum originale fuit averfa à DEO, etiam ut fine naturali: ergo perdidit jus ad media, seu vires, quibus posset DEUM, tanquam finem naturalem, consequi: atqui hoc jus non perdidit pura natura, & consequenter nec vires naturales ad consequendum DEUM, tanquam finem suum ultimum naturalem: ergo natura lapsa est debilior quoad vires naturales. Resp. 1. Suarez proleg. 4. de grat. c. 8. n. 21. ait, valde probabile esse, quod peccatum originale tantum avertat naturam à DEO, ut authore supernaturali, adeoque non minuat vires naturales.

Sed om. primo enthymemate, & subsumpto, neg. ultimam conseq. non enim ex hoc sequitur, quod natura lapsa sit debilior, sed quod sit infelior, vel magis misera: non autem negamus, puram naturam præ lapsa, (si neutra juvetur gratia supernaturali) esse felicior quoad hoc, quod ipsa non habeat peccatum, nec sit invisa DEO, nec ejus odio digna: insuper necdum perdidit suum finem naturalem, quem natura lapsa perdidit, & per vires suas recuperare non potest; quia non potest pro peccato satisfacere, aut aliâ viâ illud delere.

Si autem finis non amplius debitus est, neque sunt debitæ vires, ad eum consequendum, consequenter natura lapsa non amplius habet jus ad eas vires, quatenus sunt media utilia ad consequendum finem ultimum: sed tantum habet jus ad eas, quatenus sunt media utilia, & necessaria ad observandam legem naturalem, & evitandum peccatum novum actuale, ut hoc evitato, evitet etiam poenas æternas sensus, quas necdum ob originale incurrit; incurrit autem, si peccatum actuale mortale commiserit. Sic quoque vires corporis, quas etiam accepit homo, ut iis bene utendo consequatur finem ultimum, post lapsum non amplius ei debentur, tanquam utiles ad hunc finem, sed tantum tanquam utiles ad vitam temporalem agendam.

167. Hinc vires naturales, quas habet natura lapsa (si non esset in statu elevationis, neque esset adjuta gratia supernaturali) tantum servirent ad evitanda nova peccata, & evitandas poenas æternas sensus, per observationem legis naturæ (qualemcunque tunc posset DEO exhibere) quin tamen per eam observantiam unquam recuperare posset finem suum naturalem, nisi DEUS speciali favore vellet ei peccatum condonare, & finem amissum restituere. At verò natura pura, quamvis neque ipsa posset pro peccato satisfacere, vel illud delere, tamen, quia hoc non commisisset, & finem naturalem non perdidisset, non haberet opus tali recuperatione, adeoque vires ipsius, dum servirent ad observandam legem naturæ, eo ipso etiam servirent ad obtinendum finem suum ultimum: in quo puncto utique melior esset conditio puræ naturæ, quam lapsæ, essetque illa felicior ista.

Sed non ideo natura pura esset fortior; quia non haberet majores vires, ad eliciendos actus bonos, & vitanda peccata, quam haberet natura lapsa. Quod autem hi actus puram naturam juvarent, ad consequendum DEUM tanquam fi-

nem naturalem ultimum, non autem ita juvarent naturam lapsam (quia ista haberet impedimentum à se inausferibile, nempe peccatum) non probat illam esse fortior, sed tantum felicior. Addit Suarez loc. cit. n. præced. averfionem illam à DEO, ortam ex originali peccato, nil tollere de viribus naturalibus, neque augere inclinationem ad malum, nec minuire inclinationem ad bonum. Unde naturæ humanæ lapsæ per se non est difficilius, sed æque facile facere bonum, quam sit naturæ humanæ puræ.

168. Ob. 4. Natura pura non fuit redacta sub potestatem, servitutem, & captivitatem diaboli: redacta autem est natura lapsa: ergo hæc est debilior. prob. conf. per hoc, quod natura lapsa sit sub potestate &c. diaboli, est magis exposita huius tentationibus, & auxiliis Divinis minus adjuta; quia his magis indigna: ergo est debilior. Resp. neg. conf. ad prob. neg. ant. servitus, & captivitas sub diabolo, & ejus potestate, fiat potissimum in hoc, quod homo peccator non possit, quidquam agere, per quod liberatem filiorum DEI, qua excidit, rursus recuperet, & peccati jugum à se excutiat, nisi gratia mediatoris adjuvetur: non autem stat in hoc, quod dæmon hominem supra vires teneret.

Dein natura lapsa ratione peccati est quidem magis indigna auxilio Divino, quam pura; non tamen sequitur, hanc fore magis adjuvandam. Defacto certè DEUS naturam lapsam prævenit gratia supernaturali copiosissima: quis scit, quid facturus fuisset, si eam voluisset spoliare elevatione superna, & dejicere ad statum naturalem? potuisset enim etiam tunc ei, licet indigniori, tamen tribuere gratiam æqualem illi, quam dedisset naturæ puræ, si eam condidisset. Huc spectat, quod ait Suarez proleg. 4. de grat. c. 9. n. 17. incertum esse, an & quomodo, fortius, an levius dæmon hominem in statu puræ naturæ tentasset; quia ultra permissionem DEI nil potuisset: quantum autem iste permissurus fuisset, omnino esse incertum.

169. Ob. 5. Homo lapsus à SS. Patribus comparatur descendenti in Jericho, qui incidit in latrones, à quibus fuit spoliatus, nudatus, vulneratus, & semivivus relictus. Luc. 10. v. 30. per quod juxta communem interpretationem indicatur, quod sit spoliatus, & nudatus bonis supernaturalibus: & relictus semivivus, hoc est, impotens servare vitam spiritus; quia impotens servare totam legem naturæ: atqui natura pura non esset ita vulnerata, aut tantum semiviva: ergo lapsa est debilior.

Resp. neg. conf. Ex his non probatur, natura lapsa esse debilior, quam pura, sed tantum debilior, quam integra, qualis prius fuit; nam ista omnia tantum significant, naturam lapsam privatam fuisse donis supernaturalibus, quibus quidem non fuit spoliata, aut nudata natura pura; cum ea nunquam habuerit: fuisset tamen æquæ iis nuda, seu carens. Unde, etiam si natura lapsa (si consideretur sine gratia) vix, ac ne vix quidem, modò habeat dimidium illius viæ, quam habuit prius in statu naturæ integræ, tamen habet adhuc tantam, quantam haberet natura pura; cum ipsi naturalia sint relictæ.

170. Dices, Saltem natura lapsa vulnera-

ta est in naturalibus, ut communissimè docent: ergo perdidit aliquid de naturaliter debitis. Resp. neg. conf. S. Thom. 1. 2. q. 85. a. 3. in corp. clare docet, vulnerationem istam factam esse per subtractionem justitiæ originalis, per quam subtractionem potentiæ inferiores remanserint destitutæ suo ordine, & hanc destitutionem esse vulnerationem: ergo ordo ille potentiarum, qui habebatur in statu justitiæ originalis, & naturæ integræ, non fuit illis potentiis naturaliter debitus, adeoque vulneratio ista non fuit subtractio boni naturaliter debiti, sed destitutio, vel privatio justitiæ originalis.

Prosequitur autem Eximius Doctor explanationem huius metaphorsæ *proleg. 4. de grat. c. 8. n. 19.* & ait, vulnerationem aliud non esse, quàm divisionem continui: cum itaque prius, præfente adhuc justitiâ originali, appetitus hominis, præsertim rationalis, & concupiscibilis, habuerint inter se unionem, & pacem: post lapsum autem, perdita justitiâ originali, unio illa sit dissoluta, hinc factam esse vulnerationem in naturalibus, hoc est, in istis appetitibus. Addit, quod, quamvis in natura pura appetitus hi æquè non essent uniti, sed dissoluti, tamen non futura fuisset vulneratio; quia prius non fuisset datum continuum, quod tamen præsupponit vulneratio: sicut supra diximus, quod, etsi natura pura caruisset donis supernaturalibus, tamen ea carentia non fuisset poena; quia non præcessisset culpa, nec spoliatio; quia prius illa dona non fuissent habita.

Hac ratione etiam solvitur, quod ex *Arauscano* II. c. 25. § *Tridentino* sess. 6. c. 1. obijciatur, scilicet, arbitrium liberum fuisse *viribus attenuatum* & *inclinatum*. nempe arbitrium liberum post lapsum factum est minus potens, quàm fuerit in Adamo (de quo vide iterum n. 110. § 154.) & inclinatum, non positivè ad malum, sed negativè, hoc est, privatum illis supernaturalibus fulcris, quibus subtractis proprio pondere inclinaretur. Hæc autem inclinatio, & attenuatio, quamvis non danda fuisset in pura natura, quatenus dicit privationem; cum tunc non præcessisset habitus, seu existentia donorum supernaturalium, tamen danda fuisset, quatenus dicit minorem potentiam, quàm fuerit in statu naturæ integræ, & aliquam inclinationem, seu propensionem ad malum.

ARTICULUS XV.

Solvitur ultima, & difficilior Obiectio.

171. **O**B. 6. Natura pura habuisset ex viribus naturalibus potentiam moralem servandi totam legem naturæ: sed hanc non habet natura lapsa: ergo hæc est debilior. prob. mai. si natura pura non habuisset illam potentiam moralem, fuisset moraliter necessitata ad perdendum suum ultimum finem, & incurrendas poenas æternas inferni: hoc non potest admitti: ergo. prob. mi. non videtur ullo modo conveniens bonitati Divinæ, producere creaturam moraliter necessitam ad incurrendos ignes æternos: nec sapien-

tia Divinæ, producere creaturam tam malè constitutam, sive moraliter ineptam, ad suum ultimum finem consequendum: nec sanctitati Divinæ, producere creaturam ex se moraliter necessitam ad mortaliter peccandum (aliud est, quod in natura jam prius lapsa, possit talis necessitas oriri) ergo.

Resp. 1. Ex hoc ipso, quod adstruatur talis necessitas in statu naturæ lapsæ, quidam volunt probare, eam debere esse naturalem, adeoque etiam fore eandem in statu puræ naturæ; nam ajunt, & valde probabiliter, quod, sicut juxta communem Theologorum peccatum originale non potest puniri poenâ sensûs, seu ignis infernalis, ita videatur, neque posse idem puniri poenâ moralis necessitatis ad eum ignem: certè videretur DEUS durius agere cum hominibus, quàm, si omnes in poenam peccati originalis vellet nasci cæcos; quia, licet hac ratione incurrerent moralem necessitatem perdendæ sapientissimè vitæ temporalis, non ita incurrerent propterea necessitatem, vel periculum perdendæ vitæ æternæ.

172. Resp. 2. Etsi quidam putaverint, sufficere, si naturæ puræ, quamvis ab omni peccato liberæ, tribueretur tantum libertas physica, ad servandam totam legem, & negaverint ei omnem libertatem moralem, tamen videtur mihi ex probationibus ejusdem majoris efficaciter probari oppositum, quod longè plures authores tuerentur, scilicet tribuendam naturæ puræ aliquam libertatem, seu potentiam moralem. In quo autem ista stet, & an esset intrinseca naturæ puræ, vel saltem debita: an verò ei tantum esset collata, ex speciali DEI favore, naturæ per se indebita: item an eadem potentia moralis danda etiam fuisset in statu naturæ lapsæ, si non esset elevata, aut supernaturali gratia instructa, necdum est factis exploratum.

173. Aliqui volunt cum Pallavicino, potentiam moralem, servandi totam legem, non esse naturalem, vel naturaliter debitam naturæ etiam puræ, adeoque hanc esse intrinsecè æquè debilem, ac lapsam: non tamen ideò malè fore constitutam; quia, licet natura pura non posset, viribus sibi debitis consequi finem ultimum, tamen semper haberet spem optimam, recipiendorum ab authore suo auxiliorum, quibus adjuncta finem suum moraliter posset obtinere. Sic plantarum, & segetum incrementum, non est malè constitutum, aut ordinatum, etsi indigeat extrinseco favore, hoc est, hominis colentis industria. Sic spes recipiendi alimenta à piis hominibus, liberaliter dare solitis, facit bonum statum egentium.

Sed respondetur. Vel isti favores exiguntur ab ipsa natura pura, ita, ut, si non conferrentur, fieret ipsi violentia, sicut fieret infanti educando, si negarentur necessaria ejus educationi, vel segetibus, si negligerentur, vel etiam, si pluvia non caderet, aut sol nunquam splenderet: (si tamen segetes culturâ illâ moraliter indigebant) & isti favores sunt naturæ puræ naturaliter debiti. Vel non ita exiguntur favores hi, & natura est malè constituta. Quod spectat ad egentes, vel mendicos, istis quidem hæc spes confert statum secundum quid bonum, at non simpliciter; si enim non possent ullo alio modo se ju-

vare, & deberent sola spe incerta niti, non essent, saltem intrinsecè bene constituti: & ita multi mendici satis miserè constituti sunt in ordine ad vitam temporalem.

174. Alii volunt, potentiam hanc moralem non esse quidem debitam naturæ puræ, tamen ipsi semper conferendam, utpote debitam benignitati Divinæ, quam non deceat, naturam, omnino peccati immunem, relinquere cum sola potentia physica, & impotentia morali, ad consequendum suum finem; sicut enim e. g. si DEUS aliquid promittat homini, non tamen conferat ei jus, homo certò rem illam accipiet, non tanquam debitam sibi (quia non habet jus, ex quo eam exigat) sed tanquam debitam fidelitati Divinæ, cui debetur adimpletio promissionis: sic, dicunt hi auctores, potentia ista moralis dabitur homini, in statu puræ naturæ, non quia ipsi debetur; cum ei tantum debeatur potentia physica, sed quia debetur bonitati, ac sapientiæ Divinæ, quæ exigunt, creaturam non moraliter necessitari, ad perdendum suum finem, & incurrendam æternam poenam sensus.

Verum, licet hæc congruè dicantur, quando talis favor provenit à perfectione, seu actione libera DEI, e. g. à promissione gratuita; tunc enim eo ipso, quod hæc actio, seu promissio, sit favor, & gratia, etiam subsequens alter favor erit gratia pro gratia, uti à S. Augustino sæpe nominatur. At, quando collatio talis favoris infertur, vel oritur ex perfectione DEI necessaria, tunc is non videtur amplius gratia; quia gratia debet esse effectus liberalitatis; cum tamen in hoc casu detur in DEO necessitas, non liberalitas; hinc talis rei collatio est debita ipsi naturæ, ex suppositione, quod natura à DEO liberè producat: saltem non erit gratia distincta à gratia creationis, vel productionis; quia nihil habet distinctæ liberalitatis.

Dein, illud, sine quo natura esset pessimè constituta, in ordine ad ultimum finem, est debitum ipsi naturæ: atqui sine ea potentia morali esset natura pessimè constituta: ergo est debita. ma. videtur per se clara, & probatur etiam ex eo, quod aliàs non repugnaret bonitati Divinæ, negare naturæ hanc potentiam, ei non debitam, sed tantum ex gratia conferendam. Et cur non dicamus, nullam perfectionem etiam naturalem, præter essentielles, deberi ulli naturæ, etiam rationali, & innocenti: sed eas deberi tantum perfectionibus Divinis necessariis; quia eodem modo possemus de iis discurrere? hoc autem esse valde novum, & paradoxum.

175. Itaque alii probabilius volunt, quod naturæ puræ debita fuisset potentia moralis observandi totam legem naturalem, & sic consequendi suum finem, non absolutè, sed conditionatè; quæ tamen conditio non impleta fuisset sine gratia DEI, eratque ista: si homo in statu puræ naturæ fecisset, quantum in se fuisset: quod sic explicari potest. Homo in statu puræ naturæ habuisset potentiam moralem, saltem aliquamdiu servandi legem naturalem, seu omitendi, quæ hæc lex prohibet, & faciendi, quæ præcipit, inter quæ vel maximè est cultus aliquis DEI (cujus notitia etiam tunc facile habenda fuisset ex consideratione creaturarum) & oratio humilis ad DEUM suam.

Si jam homo, quamvis moraliter potens, tamen ea non fecisset, sed DEUM offendisset, hoc ipso ex culpa propria demeritus fuisset auxilia ulteriùs: nec jam DEO, sed sibi, adscribere debuisset impotentiam moralem consequentem, ad observandam totam legem: nec eo casu naturæ puræ, & innocenti, sed jam lapsæ, & peccatrici, deforet potentia moralis, quod facile potest capi. Si autem homo servasset aliquamdiu legem naturæ, & DEUM non offendisset, sed coluisset, & invocasset, prout moraliter potuisset, DEUS ipsi dedisset semper ulteriùs auxilia, quibus moraliter potuisset ulterius, & diutius servare legem naturæ, & sic tandem per totam vitam. Et sub hac conditione debita fuisset puræ naturæ ea potentia moralis.

176. Quia tamen adimpletio hujus conditionis fuisset gratia, ideo etiam ipsa potentia moralis, ad totam legem observandam, atque adèd consequendum ultimum finem, potest dici gratia, sicut scilicet dicitur vita æterna ab Apostolo gratia: ad Rom. 6. v. 2. Gratia autem DEI vita æterna: quia, licet vita æterna debeat meritis creaturæ rationalis, juxta plures etiam ex justitia, tamen, quia merita non habentur, nisi ex gratia, rectè etiam ipsa vita æterna dicitur gratia.

Quod autem adimpletio conditionis illius supra positæ, fuerit ex gratia, probatur. Non facturus esset homo, quantum in se est, etiam in statu puræ naturæ, nisi tunc auxiliis, naturalibus quidem, sed tamen congruis, præveniretur: atqui homini debebantur tantum auxilia sufficientia, non autem congrua, & ista fuissent favor indebitus, seu gratia, quamvis ordinis adhuc naturalis: ergo illa conditio non fuisset implenda sine gratia, & consequenter adimpletio illius fuisset ex gratia.

177. Quia autem sub eadem conditione, si scilicet homo faciat, quantum potest, debetur etiam naturæ lapsæ aliqua talis potentia moralis, hinc natura lapsa non est debilius naturæ puræ. Discrimen tamen magnum est in hoc, quod, cum à natura pura conditio hæc fuisset implenda per gratiam naturalem, ipsa non receperat ulteriùs auxilia, nisi naturalia. Et idem potuisset etiam fieri in statu naturæ lapsæ, si DEUS noluisse eam redimi per Christum, nec tamen voluisset, eam statim damnare, sed in poenam ex statu elevationis ad naturalem dejicere: quo casu potuisset natura lapsa viribus naturalibus acquirere potentiam moralem, non quidem assequendi suum finem (quia non potuisset se liberare à peccato, quod eam semper impediret à consequendo DEO) sed tamen vitandi peccata gravia actualia, & poenam sensus æternam ut supra dictum.

At nunc, quando misericordissimus DEUS voluit, hominem lapsum relinquere in statu elevationis, si ipse facit, quantum est in se, juxta multos nunquam id facit viribus naturæ, sed gratiæ, vel, si id, ut alii volunt, faciat ex viribus naturalibus (de qua re actum à n. 58.) accipit deinde ex gratia DEI gratuito collata auxilia supernaturalia, quibus moraliter non tantum legem implere, aut nova peccata vitare, sed etiam à peccato priori liberari, imò DEUM tanquam finem

supernaturalem consequi possit: quæ tamen potentia, moralis supernaturalis, naturæ lapsæ neque conditionatè est debita.

178. Difficultas aliqua oritur circa hanc solutionem hujus objectionis ex Suarez l. 1. de gratia c. 13. per totum, ubi fusè contendit, aliquas cogitationes naturales congruas esse debitas naturæ rationali, ex suppositione, quòd producat, & consequenter, non esse gratias distinctas à beneficio creationis; cum enim debita sint naturæ rationali cogitationes, non determinatè incongruæ (hoc enim dicere esset valdè absurdum, ut cuique consideranti faciliè patet) sed saltem indifferentes, ad congruitatem, vel incongruitatem, ait hic auctor, esse moraliter impossibile, ut, in tanta multitudine hominum, non aliqui cooperentur, adeoque sint aliquæ cogitationes congruæ, eaq; simul debita humanæ naturæ.

Sed, quidquid de hoc sit, an aliquæ cogitationes congruæ sint debita humanæ naturæ in specie, adeoque etiam in individuo; quia, ut urget Suarez, humana natura eas cogitationes, non nisi in aliquo individuo, accipere potest; tamen imprimis est aliquod beneficium, quòd huic individuo præ altero dentur, ut agnoscat ipse Eximius. Dein non qualibet cogitatio congrua est debita, ut iterum fatetur Suarez cit. lib. c. 14. n. 7. § 2. & præsertim non est debita, ut idem Eximius n. 8. asserit, continuatio cogitationum congruarum, & quidem tamdiu durans, donec quis faciat, quantum est in se; hoc enim non fit per unum tantum, aut alterum actum, ut dictum superius n. 80. adeoque impletio huius conditionis potest semper dici esse ex gratia.

179. Juxta hanc explicationem, quam præ aliis verosimilem judico. Resp. ad objectionem n. 171. positam dist. ma. natura pura habuisset eam potestatem moralem, sibi absolute debitam, ante impletam omnem conditionem. neg. ma. conditionatè debitam, si nempe implevisset prius conditionem. subdist. habuisset ita, ut conditionem explevisset sine gratia. neg. ma. ut eam implevisset cum, & ex gratia, ita, ut adimpletio conditionis fuisset gratia, & consequenter potestas moralis, absolute collata, fuisset gratia pro gratia. conc. ma. & dist. proportionaliter mi. neg. conf. ad prob. ma. dist. iterum ma. si natura pura non habuisset illam potentiam moralem, neque absolute, neque conditionatè debitam, tunc fuisset moraliter necessitata ad perdendum suum finem. conc. ma. si eam tantum non habuisset absolute debitam, sed tamen habuisset conditionatè debitam. neg. ma. & conc. mi. neg. conf. ad prob. mi. conc. totum. Si natura pura habuisset eam potentiam moralem, conditionatè debitam, & quidem ita, ut conditionem potuisset moraliter implere, potuisset moralem necessitatem incurrendi poenas æternas sensus, & perdendi ultimum finem evitare.

180. Ubi adhuc notandum 1. non hic dici, quòd sine cogitatione congrua non possit moraliter impleri conditio, sed tantum, quòd non impleatur: sicut non dicitur, quòd sine gratia supernaturali congrua, seu prævisa per scientiam mediam coniungend: cum consensu, non possit in hoc statu elevationis fieri opus superna-

turaliter bonum (ad hoc enim, ut quis possit, opus est tantum gratiæ sufficiente) sed tantum dicitur, quòd tale opus actu non fiat.

Notandum 2. neque dici, quòd homini, in statu naturæ puræ, fuisset debita tota potentia moralis proxima ad faciendum, quòd est in se; cum enim, ut dictum est, facere, quòd est in se, requiratur plura, absolute sufficit dicere, quòd homini in eo statu debita fuisset potentia moralis proxima ad aliquid faciendum, quòd si fecisset, accepisset potentiam novam proximam ad plus faciendum, donec impleretur totum, quòd requireretur ad hoc, ut dici posset, fecisse totum, quòd est in se. Et sic potest etiam dici, quòd homo habuisset primò absolute potentiam moralem proximam aliquid faciendi: potentiam autem moralem faciendi totum, quòd est in se, habuisset conditionatè, si scilicet primò fecisset, quòd moraliter potuisset.

Ex quo etiam intelligi potest, quòd conditionatè habere potentiam moralem observandi totam legem sit idem, ac eam potentiam habere (ut alii loquuntur) remotè, seu mediatè, quatenus nempe habetur medium eam acquirendi. Sic sæpe dicuntur homines, etiam in statu elevationis, habere gratias, non immediate, & proximè, sed mediatè, & remotè, sufficientes, quatenus habent gratiam immediate sufficientem ad orandum, & si oraverint, accipient gratiam immediate sufficientem, e. g. ad vincendam gravem tentationem.

QUÆSTIO III.

De Existentia Gratiae Actualis.

ARTICULUS I.

An existat Gratia Sufficiens.

181. **D**iximus n. 14. gratiam sufficientem, vel accipi posse genericè, seu pro omni gratia, quæ sufficit ad operandum: & sic etiam gratia efficax est sufficiens: vel posse accipi pro purè sufficiente: & sic differt à gratia efficaci; nam gratia efficax, prout communiter intelligitur, scilicet actu efficiens, est illa, cum qua non tantum possumus, sed actu operamur, quæque est conjuncta cum effectu, eumque infallibiliter posse trahit: non quidem necessitate antecedenti, & inimpedibili, qualem Jansenius, & ejus sectæ adstruunt, sed tantum necessitate consequente, & impedibili. Et hanc in nostris principiis dicimus, esse eam gratiam, quæ post scientiam mediam de futuro consensu, ex benevololo DEI prædefinientis affectu, confertur, adeoque hæc gratia accepta involvit tria, nempe entitatem gratiæ, seu illustrationis, vel inspirationis, & scientiam mediam de consensu, ac benevololum DEI prædefinientis decretum: & in hoc sensu deinceps semper loquemur, quando gratiam efficacem nominabimus.

182. At verò gratia purè sufficiens est, cum qua quidem operari possumus, sed ex nostra culpa